

More than gold

MTG

Duālās karjeras vadlīnijas augstskolu studentiem - sportistiem

Eiropas savienības ieteikumi augstu sasniegumu sportistu – studentu iespējām
savienot sportu ar augstāko izglītību

Projekta izstrādes darba grupa

Ilvis Ābeļkalns, Ph.D – Latvijas Universitāte (Latvija)

Uģis Bisenieks - Latvijas Universitāte (Latvija)

Anda Paegle - Latvijas Universitāte (Latvija)

Jānis Stonis - Latvijas Universitāte (Latvija)

Pascal Izzicupo, Ph.D - University degli Studi G. d'Annunzio Chieti - Pescara (Itālija)

Angela Di Baldassarre - University degli Studi G. d'Annunzio Chieti - Pescara (Itālija)

Barbara Ghinassi - University degli Studi G. d'Annunzio Chieti - Pescara (Itālija)

Francisco José Cánovas Álvarez - Católica San Antonio de Murcia University (Spānija)

Antonio Sánchez-Pato, Ph.D - Católica San Antonio de Murcia University (Spānija)

Alejandro Leiva Arcas, Ph.D - Católica San Antonio de Murcia University (Spānija)

Juan Alfonso García Roca - Católica San Antonio de Murcia University (Spānija)

Lourdes Meroño García - Católica San Antonio de Murcia University (Spānija)

Raquel Vaquero Cristóbal - Católica San Antonio de Murcia University (Spānija)

Antonio J Figueiredo, Ph.D - Coimbra University (Portugāle)

Hugo Sarmiento, Ph.D - Coimbra University (Portugāle)

Vasco Vaz - Coimbra University (Portugāle)

Liliana Elisabeta Radu, Ph.D - Alexandru Ioan Cuza University (Rumānija)

Cristian Mihail Rus, Ph.D - Alexandru Ioan Cuza University (Rumānija)

Oana Mihaela Rusu - Alexandru Ioan Cuza University (Rumānija)

Laura Capranica, Ph.D - European Athlete as Student (Malta); University of Rome Foro Italico, Itālija

Mojca Doupona, Ph.D - European Athlete as Student (Malta); University of Ljubljana

Saturs

Saīsinājumu saraksts

Ievads (teorētiskais un metodiskais pamatojums un konteksta raksturojums)

1. Terminu skaidrojums
2. Sportistu vajadzību izpēte: sportistu duālās karjeras motivācija
  - 2.1. Augstu sasniegumu sportistu viedokļi: rezultāti un diskusija
  - 2.2. Augstu sasniegumu sportistu viedokļu analīze, pamatojoties uz fokusa grupas diskusijā iegūtajiem datiem
3. Pašreizējās situācijas apraksts: pētījuma pamatojums un metodika
  - 3.1. Duālās karjeras situācija Latvijā/ iespējas
  - 3.2. Duālās karjeras situācija Rumānijā/ iespējas
  - 3.3. Duālās karjeras situācija Itālijā/ iespējas
  - 3.4. Duālās karjeras situācija Portugālē/ iespējas
  - 3.5. Duālās karjeras situācija Spānijā/ iespējas
  - 3.6. Organizācijas “Eiropas sportisti kā studenti” (EAS) loma augstākās izglītības iestādēs
4. Duālās karjeras ieteikumi / metodiskie materiāli augstskolām
  - 4.1. Financiālais atbalsts
  - 4.2. Infrastruktūra
  - 4.3. Mentors/Tutors
  - 4.4. Mācību programmu prasības
  - 4.5. Sociālais atbalsts
  - 4.6. Cita veida atbalsts

Nobeigums

Literatūras avoti

Saīsinājumu saraksts

DK – Duālā karjera

EAS – European Athlete as Students (Dual Career Network)

EC - European Championship

EPAS - the Enlarged Partial Agreement on Sport

EU - European Union

EUSA - European Association of University Sports

AII – Augstākās izglītības iestāde

FADU - Academic Federation of University Sports

FISU - International Federation of University Sports

MTG - More than Gold

NC - National Championship

NOK - Nationalā Olympiskā Komiteja Committee

OG - Olympic Games

SAs - Studenti-sportisti

UCAM - Catolica San Antonio de Murcia University

UAIC - Alexandru Ioan Cuza University

UL – University of Latvia

WC - World Championship

IO2

Ievads: teorētiskais un metodiskais pamatojums, konteksta raksturojums

Eiropas Komisija jau 2007. gadā savā „Baltajā grāmatā par sportu” paziņoja, ka ir svarīgi jau agri nodrošināt jaunajiem sportistiem „duālās karjeras” apmācību, lai nodrošinātu profesionālu sportistu reintegrāciju darba tirgū pēc sporta karjeras pabeigšanas. (Eiropas Komisija, 2007).

Turklāt 2008. gadā Eiropas Savienības Padome deklarācijā (Eiropas Komisija, 2011. gads) aicina stiprināt dialogu ar Starptautisko Olimpisko komiteju un sporta pasaules pārstāvjiem, jo īpaši par kombinēto sporta treniņu un izglītības procesu jauniešiem.

Pēc Eiropas padomes aicinājuma 2008. gadā pievērsties jautājumam par „duālo karjeru” „Eiropas dimensijas attīstīšana sportā” (Eiropas Komisija, 2011) Komisija uzsvēra, cik ir svarīgi nodrošināt, lai jauniem augstu sasniegumu sportistiem paralēli viņu sporta treniņiem tiktu piedāvāta kvalitatīva izglītība.

ES vadlīnijas par sportistu duālo karjeru (European Commission, 2012), kas ir ieteicamās politikas vadlīnijas, atbalstot duālo karjeru augstu sasniegumu sportā (apstiprināja ES ekspertu grupa "Izglītība un apmācība sportā" savā sanāksmē Poznaņā 2012. gada 28. septembrī) tika paziņots, ka sportistu duālās karjeras veicināšana atbilst vairākiem stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem:

- profilaktiskie pasākumi, lai nepārtrauktu izglītību;
- vairāk absolventu augstākajā izglītībā;
- lielāka nodarbināmība;
- iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes palielināšanās;
- padarīt efektīvāku sporta politiku, saglabājot talantīgākos augstu sniegumu sportistus.

Saskaņā ar 2013. gadā publicētajiem Padomes secinājumiem par sportistu duālo karjeru termins “duālā karjera” nozīmē, ka sportists spēj apvienot savu sporta karjeru, tostarp augstu sasniegumu sportu, ar izglītību un / vai darbu elastīgā veidā.

ES darba plānā sportam 2017. – 2020. gadam, kuru pielāgoja ministru padome, tika ierosināts, ka ES sporta darba plānam būtu jāvadās arī pēc šāda galvenā mērķa: būtu jāņem vērā attiecības starp izglītību un sportu, ieskaitot duālo karjeru (Council of the European Union, 2017).

Jānorāda, ka Latvija kā projekta iniciatore atzīmē projekta atbilstību Latvijas vadlīnijām. 2013. gada beigās tika pieņemtas "Sporta politikas pamatnostādnes 2014. - 2020. gadam", kur 10.4. punktā teikts, ka "Viens no valsts mērķiem ir izveidot duālās karjeras modeli sportistiem, kuri veiksmīgi pārstāvējuši Latviju pēdējos 4 gados tādās sacensībās kā - olimpiskās spēles, Eiropas un pasaules čempionāti (1. - 6. vieta), kas pamato viņu iespējas veiksmīgi apvienot studijas kādā no bakalaura/ maģistra grāda studiju programmām izvēlētajā zinātņu jomā.”

Projekta vispārējais mērķis bija izstrādāt duālās karjeras pamatnostādnes augstākās izglītības iestādēm (AII) un stiprināt duālās karjeras politiku visās ES valstīs, īpaši valstīs, kur duālās karjeras politika ir agrīnā attīstības stadijā. Turklāt projekta ietvaros tika apkopota paraugprakse, kas ietver dažādas aktivitātes studentiem, kas var palīdzēt studentiem - sportistiem (piemēram, karjeras centra pakalpojumi, psihologu pakalpojumi, studentu mentoringa programma u.c.) uzsākt studijas. Tā rezultātā tika izstrādāta AII metodoloģija, kuras mērķis bija dalīties ar to, kā arī esošās AII aktivitātes var izmantot duālās karjeras atbalstam. Acīmredzot augstu sasniegumu sportistiem vajadzētu būt noteiktām īpašībām (piemēram, orientētam uz mērķiem, strādīgam utt.).

Starp augstu sasniegumu sportistiem raksturīgās prasmju kopas un īpašības piemīt arī labākajiem darbiniekiem:

- sportisti ir fiziski un garīgi izturīgi; darbiniekiem, tāpat kā sportistiem, jāspēj darboties augstā līmenī, konsekventi un ilgu laiku. Tāpat augstu sasniegumu sportistiem līdzīgi kā kvalificētiem darbiniekiem ir jāspēj mācīties no savām kļūdām un virzīties tālāk.
- tāpat kā komandas sporta veidu sportistiem jābūt komandas spēlētājiem, darbiniekiem jāspēj strādāt ar saviem partneriem un efektīvi vadīt komanda.
- labākajiem darbiniekiem talanta un prasmju trūkums ir bezjēdzīgs, ja personai nepiemīt stingra darba ētika, lai pielieku pūles galveno mērķu sasniegšanai 60 stundas nedēļā. Tāpat arī labākie sportisti pasaulē nav labākie tikai savu prasmju dēļ. Veiksmīgs sportists savā "otrajā karjerā" var sasniegt ļoti augstus rezultātus, jo apzinās, ka, lai gūtu panākumus, viņiem patiešām ir smagi jāstrādā.
- skaidra koncentrēšanās uz spēli un nekas cits kā spēle ir kritiski, lai uzvarētu citu sportistu vidū.

Sportists ar augstāko izglītību ir vērtīgs cilvēkresurss un ir konkurētspējīgs darba tirgū. Saskaņā ar starptautisko pētījumu (katru gadu 30% jauniešu vecumā no 10 līdz 18 gadiem, kuri nodarbojas ar sportu, pārtrauc to, jo uzskata, ka viņu sporta aktivitātes aizņem pārāk daudz laika). Tas jo īpaši attiecas uz augstu sasniegumu sportistiem; ir grūti saskaņot viņu sporta treniņu prasības ar izglītības sistēmas vai darba tirgus izaicinājumiem un ierobežojumiem.

Tāpat daudzās valstīs, kur duālās karjeras attīstība ir agrīnā stadijā, sports netiek reklamēts kā karjeras izvēle, kas var būt veiksmīga ne tikai aktīvajā periodā, bet arī, lai veicinātu visu personīgo karjeru. Var secināt, ka sportisti bieži saskaras ar psiholoģisku spiedienu - "tagad vai nekad". Jūs saņemat "visu vai neko", un, iespējams, kādam vairs nebūs šīs iespējas, jo sportista karjera nav gara.

Duālā karjera ļautu paskatīties uz sportu no citas perspektīvas, noņemtu psiholoģisko spriedzi un tajā pašā laikā palīdzētu sasniegt labāku rezultātus sportā.

Turklāt sabiedrībai un sportam noderētu izglītoto sportistu pozitīvais tēls, kas padara sportu pievilcīgāku citiem, darbojas kā pozitīvs jauniešu paraugs un virza sabiedrību uz izcilību.

Tāpēc, lai atbalstītu augstskolu, ir svarīgi izveidot atbilstošas sportistu atbalsta vadlīnijas un metodiku augstskolām, pamatojoties uz sportistu vajadzību izpēti, problēmu un resursu apzināšanu.

Balstoties uz atbalsta sniegšanu augstu sasniegumu sportistiem AII, var secināt, ka AII nav vienotas izpratnes par duālās karjeras nozīmi, ko apstiprināja arī studentu atbalsta pakalpojumu un aktivitāšu analīze. Sportistu atbalsta pasākumi augstskolās atšķiras atkarībā no atsevišķu struktūrvienību vadītāju vai akadēmiskā personāla iniciatīvas, nevis no vispārējām vienotām atbalsta sniegšanas vadlīnijām.

Augstu sasniegumu sportistu duālās karjeras ietvaros ir svarīgi paļauties ne tikai uz duālās karjeras un vadības teorijām, bet arī uz AII praktisko pieredzi un stratēģiju.

Tāpēc viens no projekta ietvaros izvirzītajiem mērķiem bija apkopot labāko praksi augstākajā izglītībā, ko var izmantot praktiskās palīdzības sniegšanai karjeras laikā (piemēram, mentoru programmas studentiem, karjeras centra pakalpojumi utt.).

Projektā galvenā uzmanība tika pievērsta vienai no aktuālākajām problēmām duālās karjeras jomā, izvirzot jautājumu par "absolvēšanas laiku" kā vienu no aktuālajiem duālās karjeras kontekstā. Beidzot vidusskolu vai sporta skolu, sportistu sasniegumu līmeņi ir atšķirīgi. Labākie no jaunajiem sportistiem iztur konkursu un iestājas augstākās izglītības studiju programmās, taču viņi ir spiesti pabeigt sportista karjeru, jo lielākajai daļai universitāšu nav līdzekļu, lai nodrošinātu treniņu un sacensību režīmu atbilstoši augsto sasniegumu normām sportā.

Visbiežāk tiek ziņots par akadēmiskā personāla atbalsta un izpratnes trūkumu. Fakultātei vajadzētu saprast, ka augstu sasniegumu sportisti piedalās sacensībās pārstāvot savu valsti pasaulē, tāpēc viņu ikdienas dzīve ir atšķirīga.

Turklāt jaunajiem sportistiem jāapzinās fakts, ka augstākā izglītība ir nepieciešama ne tikai viņu nākotnei, bet palīdzēs sasniegt labākus rezultātus sportā. Tāpēc viens no projekta ietvaros izvirzītajiem mērķiem bija palielināt jauno sportistu izpratni par dzīves prasmju attīstības un pielietošanas iespējām, kā arī par vajadzībām. Augstu sasniegumu sportisti var domāt, ka karjeras beigšana sportā var garantēt labi apmaksātu darbu, tomēr tas ne vienmēr tā notiek. Tāpēc nepieciešamība pēc kvalitatīvas izglītības būtu jāveicina jau no sākuma.

1. Terminu skaidrojums

Augstu sasniegumu sportists (elites sportists) - sportists, kuru attiecīgās sporta federācijas atzinušas par nacionālās komandas dalībnieku / kandidātu attiecīgajā vecuma grupā (pieaugušo);

Augstskolas sportists - sportists, kurš mācās augstskolā un nodarbojas ar noteiktu sporta veidu augstskolā un pārstāv augstskolu noteikta līmeņa sacensībās, kuras nosaka augstskola.

Duālās karjeras sportists – Augstu sasniegumu (Elites) sportists un / vai augstskolas sportists, kurš mācās augstākās izglītības studiju programmā un piedalās augsta līmeņa sacensībās.

Stipendija (Scholarship) – dotācija vai maksājums **student - sportistu** izglītības atbalstam, ko piešķir, pamatojoties uz akadēmiskajiem vai / vai sporta nopelniem. Paredzams, ka šī balvas summa sedz mācību maksu un / vai ar sportu saistītās izmaksas.

Mācību maksa (Tuition fee) – universitātes noteiktās finansiālās izmaksas, kas studentiem jāmaksā par izglītības pakalpojumiem. Saskaņā ar duālās karjeras stipendijām var būt dažāda veida atbalsts, piemēram, mācību maksa.

2. Sportistu vajadzību izpēte: sportistu duālās karjeras motivācija

Empīriskā pētījuma mērķis bija izpētīt augstu sasniegumu sportistu viedokļus un attieksmi par izglītību, sportu, kādu atbalstu viņi saņēma un kāds būtu nepieciešams, lai projekta “More than Gold” (MTG) ietvaros valsts līmenī izstrādātu duālās karjeras vadlīnijas.

Tāpēc aptauja tika veikta, izmantojot datu anketu, intervijas un fokusa grupu diskusijas kā datu vākšanas metodes. Anketu (sk. 1. pielikumu) kā datu vākšanas rīku izmantoja visās piecās konsorcijs partnervalstīs (Latvijā, Rumānijā, Itālijā, Spānijā un Portugālē). Galvenie risināmie jautājumi bija saistīti ar atbalsta sniegšanu duālās karjeras perspektīvā, kā arī identificētas sportistu vajadzības, kas saistītas ar duālās karjeras īstenošanu.

Pētījuma procedūra un metodika

MTG projekta ietvaros veiktais empīriskais pētījums tika izstrādāts, balstoties uz iepriekšējiem pētījumiem un to rezultātiem (Aquilina, 2009; Abelkalns, 2014; Sanches Pato, Isiodori, Calderon, 2017).

Empīriskā pētījuma mērķis bija noskaidrot un analizēt MTG projekta dalībvalstu augstu sasniegumu sportistu viedokļus par duālās karjeras ieviešanas iespējām, kā arī par atbalsta sniegšanu augstu sasniegumu sportistiem viņu karjeras duālisma dēļ.

Pētījuma apraksts

Lai sasniegtu projekta galveno mērķi, tika veikts empīrisks pētījums, lai iegūtu datus par augstu sasniegumu sportistu duālās karjeras iespējām projekta dalībvalstīs, lai izstrādātu duālās karjeras vadības pamatnostādnes gan institucionālajā, gan valsts līmenī.

Citi projekta ietvaros izvirzītie mērķi: pētīt, vai pastāv saikne starp sasniegumiem sportā un izglītībā, kā arī identificēt galvenās problēmas, kas saistītas ar nepieciešamību apvienot augstu sasniegumu sportu un augstākās izglītības studiju procesu. Turklāt bija svarīgi arī noskaidrot, kādi nosacījumi būtu nepieciešami, lai veicinātu duālās karjeras vadību.

Kvantitatīvā un kvalitatīvā pētījuma ietvars tika izvēlēts, jo pētījuma pieeja ļāva iegūt datus, kas nepieciešami pētījuma mērķim un ir svarīgi attiecīgā jautājuma izpētei. (Манерѝм & Рич, 1997; Kroplijs & Raševska, 2004; Geske & Grīnfelds, 2006; Kristapšone, 2008).

Kvantitatīvā metode galvenokārt bija vērsta uz atšķirību identificēšanu, savukārt kvalitatīvā metode ļāva izprast atšķirību būtību (Brewer, 2003).

Kvalitatīvo metožu izmantošana nodrošināja pētnieka ciešu kontaktu, mijiedarbību un atvērtību pret pētījumā iesaistītajiem dalībniekiem, kas ir priekšrocība, ņemot vērā pētījuma apjomu (Creswell, 1998).

Mērinstrumentu validācija, kā arī datu triangulācija tika veikta, lai nodrošinātu pētījumu rezultātu ticamību (Raševska & Kristapšone 2000; Geske & Grīnfelds, 2006).

Lai nodrošinātu pētījumu rezultātu ticamību un pamatotību, 2019.gada februārī pēc sākotnējās izpētes procedūras tika veikts izmēģinājuma pētījums.

Pirmajā empīriskā pētījuma posmā (2019. gada aprīlis-maijs) aptauja, jo pieeja pētniecības projektēšanai tika veikta, izmantojot anketu kā vienu no datu vākšanas metodēm, lai identificētu sportistu ar augstu sasniegumu sportistu viedokļus, kas saistīti ar duālās karjeras ieviešanu.

Otrajā pētījuma posmā (2019. gada aprīlis – jūnijs) tika organizētas fokusa grupas intervijas ar augstu sasniegumu sportistiem. Trešajā posmā (2019. gada jūlijs – augusts) tika apkopoti aptaujas dati, apstrādāti, analizēti un interpretēti.

Pētījuma ētika

Pētījuma izstrādes un ieviešanas laikā autori apsvēra pētījuma ētikas pamatprincipus: ieguvuma, taisnīguma un informētības principus (Geske & Grīnfelds, 2006; Kristapšone, 2008).

Tika skaidri norādīts, ka pētījumā iesaistītajiem dalībniekiem tika saglabāts anonimitātes principi, t.i., pētījuma izlase - respondentu personas dati (vārds, uzvārds) tika šifrēti.

Pētījuma apraksts

Pētījums ietvēra augstu sasniegumu sportistus no projektā iesaistītajām valstīm (Latvijas, Rumānijas, Itālijas, Spānijas, Portugāles) - olimpisko spēļu, pasaules un Eiropas čempionātu, dažāda veida starptautisko sacensību dalībniekus (pasaules Universiāde, reģionālie čempionāti, Eiropas kauss utt.) un nacionālo čempionātu godalgoto vietu ieguvēji.

Ņemot vērā, ka projekta komandai bija ierobežota piekļuve visiem augstu sasniegumu sportistiem visās dalībvalstīs, respondenti tika atlasīti no projektā iesaistītajām augstskolām - Latvijas Universitātes (Latvija), Aleksandru Ioana Kuzas universitātes (Rumānija), Universitāte degli Studi G. d'Annunzio Chieti - Peskara (Itālija), Katolikas Sanantonio de Mursijas universitātes (Spānija) un Koimbras universitātes (Portugāle).

Respondentu atlase tika veikta, pamatojoties uz sporta veidu un vecumu. Slānī tika noteiktas divas sporta veidu grupas - individuālie sportisti un komandu sporta veidu sportisti. Slānis - vecums tika sadalīts divās grupās - līdz 22 gadiem, un grupā, kas vecāka par 23 gadiem. Aptaujā bija jāpiedalās vismaz 50% no visiem studentu - sportistiem, kas iesaistīti augstākās izglītības programmās izvēlētajās augstskolās.

Turpmākajos pētījumu posmos respondenti tika atlasīti no visām grupām un tika izdalītas 420 anketas, lai iegūtu datus par iepriekš minētajiem jautājumiem.

Pilotpētījumā iekļautie respondenti empīriskajā pētījumā nepiedalījās.

No 420 anketām tika aizpildītas un atgrieztas 296 anketas. Datu apstrādei netika izmantotas divpadsmit anketas, jo tās bija nepilnīgas.

Tabula No. 1
Aptaujas dalībnieku skaits

Augstākās izglītības iestādes	Izplatītas anketas	Saņemtās
Latvijas Universitāte (Latvija)	80	67
Alexandru Ioan Cuza Universitāte (Rumānija)	100	91
University degli Studi G. d'Annunzio Chieti - Pescara (Itālija)	80	67
Catolica San Antonio de Murcia Universitāte (Spānija)	100	43
Koimbras Universitāte (Portugāle)	60	16
KOPĀ	420	284

Aptaujas ietvaros fokusa grupas diskusija tika izmantota arī kā datu vākšanas metode, lai iegūtu visaptverošu priekšstatu par pētāmo jautājumu. Tika veiktas trīs fokusa grupas diskusijas. Pētījuma izlasē fokusa grupās piedalījās 77 respondenti (augstu sasniegumi sportisti - studenti, kuri piedalās valsts līmeņa sacensībās un ieņem ~ pirmās 5 vietas) vecumā no 18 līdz 25 gadiem.

Datu vākšanas metodes un pētījumu rīki

Kā jau iepriekš minēts, empīriskā pētījuma vajadzībām tika izmantota aptauja, izmantojot datu vākšanas metodes, aptaujas, intervijas un fokusa grupu diskusijas (1. pielikuma 2. punkts).

Anketas un intervijas kā datu vākšanas rīki tika izstrādāti, pamatojoties uz līdzīgiem publicētiem pētījumiem par duālās karjeras ieviešanu un ar to saistītajiem jautājumiem (Abelkalns, 2014; Sanches Pato, Isiodori, Calderon, 2017).

Ņemot vērā daudzveidīgo datu vākšanas rīku izvēli, pētnieku personiskās ietekmes varbūtību (Kristapsone, 2008) mazināja neitrāla un objektīva attieksme gan datu vākšanas, gan analīzes, gan interpretācijas procesā.

Konkrētās vecuma grupas sportistiem izstrādātās anketas ietvēra specifiskus jautājumus, kuru pamatā bija projekta kopējais redzējums saistībā ar duālās karjeras procesiem un atbalsta iespēju pārvaldīšanu. Tāpēc projekta ietvaros iegūtie rezultāti sniedz holistisku skatu uz problēmu, to izpētot no dažādām perspektīvām.

Anketa sastāvēja no četrām daļām, katra koncentrējoties uz konkrētu jautājumu noteikšanu, pamatojoties uz projekta vispārējo redzējumu.

Jāprecizē arī tas, ka anketās bija iekļauti slēgtie jautājumi, lai samazinātu anketas aizpildīšanai nepieciešamo laiku, kā arī samazinātu neatbildēto jautājumu skaitu un atvieglotu datu apstrādi. Slēgto atbilžu iespējas tika strukturētas dažādos veidos: daudzpusīga, domu un mēroga tipa izvēle. Tas ļāva strukturēt atbildes, bet respondentus aprobežoja ar papildu informācijas atklāšanu (Kristapsone, 2008).

Lai iegūtu atzinumus par augstu sasniegumu sportistu duālās karjeras procesa vadību un izstrādātu nacionālās vadlīnijas duālajai karjerai, tika izmantota intervija kā projekta ietvaros izstrādātais datu vākšanas rīks (2. pielikums).

Intervija ir piemērota datu vākšanas metode pētījuma mērķim, kas ļauj iegūt informāciju ciešā sociālajā mijiedarbībā starp respondentu un pētnieku. (Creswell, 1998).

Pētījuma ietvaros tika izmantota daļēji strukturēta intervija, kas ļāva pētniekam uzdot papildu jautājumus un, ja nepieciešams, iegūt sīkāku informāciju. Turklāt bezmaksas atbildes pozitīvi ietekmēja intervētās personas cerības sniegt noteiktas atbildes (Kropļijs & Rašcevska, 2004; Geske & Grīnfelds, 2006; Kristapsone, 2008), kas nodrošināja iegūto datu lielāku objektivitāti.

Intervija sastāvēja no trim daļām:

- *pirmajā daļā* bija iekļauti vispārīgi jautājumi par respondentu;
- *otrajā daļā* tika aplūkoti jautājumi, kas saistīti ar atbalsta sniegšanas jautājumiem augstu sasniegumu sportistu ikdienas dzīvē;
- *trešajā daļā* tika aplūkoti jautājumi, kas saistīti ar mācību vai oficiālu atbalsta sniegšanu sportistiem - studentiem.

Fokusa grupas intervijas tika dokumentētas, izmantojot audio ierakstu, un pēc tam tās tika analizētas un interpretētas.

Lai novērtētu projekta ietvaros izstrādāto datu vākšanas rīku efektivitāti un praktisko pielietojumu, tika organizēts izmēģinājuma pētījums. Izmēģinājuma pētījuma mērķis bija:

1. noskaidrot augstu sasniegumu sportistu viedokļus par sporta un profesionālās un / vai akadēmiskās izglītības savienošanu.
2. Novērtēts anketu saturs, lai identificētu konstatētos trūkumus (Kristovska, 2008).

Pētījuma process

Izmēģinājuma pētījums notika 2019. gada februārī, iesaistot 15 dažādu vecuma grupu studentus-sportistus. Pamatojoties uz izmēģinājuma pētījumā iegūto datu kopsavilkumu un novērtējumu, tika izdarīti šādi secinājumi:

1. Anketas aizpildīšanas ilgums tika pabeigts līdz 20 minūtēm, kā sākotnēji tika noteikts kā optimālais laiks anketu aizpildīšanai;
2. Daži jautājumi tika novērtēti kā neskaidri, pamatojoties uz noteiktiem kritērijiem;
3. Tika iesniegts priekšlikums pievienot paskaidrojumu (var izvēlēties vairākas atbildes), jo nebija skaidrs, vai var izvēlēties tikai vienu vai vairākas atbildes;
3. Ieteikums atdalīt jautājumus par mentoru ar piezīmi. Lūdzu, atbildiet tālāk tikai tad, ja jums ir pievienots sporta mentors.

Balstoties uz respondentu sniegtajām atsauksmēm, anketa tika pārskatīta un izstrādāta.

Visos izpētes posmos datu vākšana tika veikta, nodrošinot pēc iespējas līdzīgākus nosacījumus, kā arī vajadzības gadījumā sniedzot visu papildu informāciju un paskaidrojumus.

Pēc anketu saņemšanas, tās tika sakārtotas, šifrētas, lai tās kategorizētu pēc iespējas kvantitatīvākā vērtībā.

Divpadsmit augstu sasniegumu sportistu aizpildītas anketas netika izmantotas datu apstrādei, jo tās bija nepilnīgas.

Pirms intervijām projekta komanda sazinājās ar respondentiem, lai iegūtu piekrišanu intervijai un informētu viņus par pētījuma mērķi. Organizators sniedza īsu (5-10 min) prezentāciju par MTG projekta vīziju, mērķiem utt. Tika sniegta PowerPoint prezentācijas veidne angļu valodā (pievienota), kas satur informāciju par projekta mērķiem, paredzamo dalībnieku un organizācijas ieguldījumu semināra.

Telpā tika organizēta piecu cilvēku grupa, kuras jautājums bija norādīts uz lielas papīra lapas. Vadītājs rosināja viedokļu apmaiņu. Grupai tika lūgts izvirzīt idejas, lai atbildētu uz jautājumu. Semināra pēdējais posms bija paredzēts piecu būtiskāko ideju identificēšanai un to apstiprināšanai. Procedūras ilgums, kā paredzēts, bija 30-40 minūtes.

Anketas dati tika apkopoti un apstrādāti, izmantojot datu statistiskās apstrādes programmas SPSS un Excel.

Datu apstrādei izmantotas šādas datu statistiskās apstrādes metodes - aprakstoša un secinoša statistika, faktoru analīze, satura analīze.

2.1. Augstu sasniegumu sportistu viedokļi: rezultāti un diskusija

Pētījumā veiktā datu apstrāde un analīze ir balstīta uz (n-284) augstu sasniegumu sportistu aptaujas datiem, no kuriem n-138, 48% aizpildīja sievietes un n-146, 51% vīrieši. Pētījumā iesaistīto sportistu vidējais vecums bija 22,4 gadi (diapazons no 18 līdz 29 gadiem). Balstoties uz to datu analīzi, kas iegūti no augstu sasniegumu sportistiem, sportistu sasniegumi un pieredze mācību procesā ir nozīmīgi.

Kā iepriekš tika norādīts, visi respondenti tika sadalīti divās vecuma grupās: līdz 22 gadiem (n-180, 63,4%) un vecāki par 23 gadiem (n-104, 36,6%).

Jaunieši vecumā no 16 līdz 19 gadiem parasti ir vidusskolēni, un no 19 līdz 25 gadu vecumam viņi bieži iestājas augstākajās izglītības iestādēs. Kas attiecas uz augstu sasniegumu sportistiem, pāreja no vidusskolas uz augstskolu ir būtiska aktualitāte duālās karjeras attīstības procesā. Jauniešu pāreja no vidusskolas uz augstāko izglītību ir saistīta ar lielām izmaiņām personīgajā un ikdienas dzīvē (mainot vidi, pārejot no junioru uz pieaugušo sportu), kas bieži rada papildu stresu sportistiem. Sportistiem ir grūti noteikt savu vietu pieaugušo sabiedrībā, kas var būt sekas sajūtai, ka nespēj uzreiz sasniegt augstus rezultātus sportā. Tas bieži var novest pie pāragriem lēmumiem - pārtraukt augstu sasniegumu sportu par labu izglītībai, piemēram, censties iegūt profesiju vai otrādi - vai pārtraukt akadēmisko vai profesionālo izglītību par labu sporta karjerai.

Turpinot jāpiebilst, ka 47% respondentu (n-132, 47%) pārstāv individuālos sporta veidus un 53% (n-152, 53%) ir komandu sporta veidu pārstāvji.

Ņemot vērā, ka viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem augstu sasniegumu sportistiem ir profesionālā pieredze (sportā un izglītībā), bija svarīgi noskaidrot, kādā konkurences līmenī respondenti sacenšas un kādu izglītību viņi ir ieguvuši.

Tabula Nr. 2 atklāj, ka visvairāk sportistu (n-225, 79%) ir uzņēmti bakalaura, maģistra (n-54,19%), doktora (n-3, 1%) programmās. Ņemot vērā rezultātus, jāuzsver arī tas, ka trīs respondenti atzīmēja, ka viņu izglītība viņiem pašlaik nav primāri svarīgi.

Tabula Nr.2.

Respondentu pašreizējais izglītības statuss - augstu sasniegumu sportisti

<i>Studijas</i>	<i>Skaitis</i>	<i>%</i>
Bakalaura	225	79
Maģistra	54	19
Doktora	3	1
Citas	3	1
Kopā	319	100

Acīmredzot finansiālais aspekts ir svarīgs duālās karjeras procesa komponents. Tāpēc ir ļoti svarīgi sintezēt datus par finansējuma avotu sportistu mācību maksai. Valsts budžeta finansētās programmās iesaistītie sportisti (n-145, 51%), (n-100, 35.2%) studenti paziņoja, ka viņi tika uzņemti pašfinansētajos studijās, savukārt (n-4, 1,4%) studenti studē gan par savu finansējumu, gan par AII budžetu, lai segtu studiju izmaksas. Jāatzīst arī, ka 35 respondenti nesniedza atbildi uz šo jautājumu.

Tabula Nr. 3

Respondentu - augstu sasniegumu sportistu sporta līmenis

<i>Sacensību līmenis</i>	<i>Skaitis</i>	<i>%</i>
Augstākā līmeņa	127	45
Nacionālais čempionāts	122	43
Reģionālais līmenis	30	10
Citi	5	2
Kopā	284	100

Analizējot galvenos sasniegumus, ko norādījuši sportisti (sk. 3. tabulu), atklājās, ka daļība elites līmeņa sacensībās - olimpiskajās spēlēs, pasaules čempionātos, pasaules kausa izcīņas posmos un Eiropas čempionātos (n-127, 45%) - ir atzīmēta kā biežākais kritērijs. 2% respondentu (n-5, 2%) atzīmēja pasaules universiādes, studentu čempionātus un Eiropas studentu spēles kā personīgi svarīgus.

Lai labāk izprastu augstu sasniegumu studentu-sportistu vajadzības AII, iekšienē tika interpretēti to sportistu viedokļi, kuriem ir personīgais pasniedzējs (n-107, 38%), kā arī to sportistu viedokļi, kuriem nav personīgā mentora (n-177, 62%). dažādās kategorijās.

Turpinājumā tika izvirzīti seši jautājumi, sniedzot vairākus agalvojumus par sporta un izglītības nozīmi virzienā uz sasniegumiem. Atbildes iespējas tika dotas skalas formā (1-5). Jāuzsver, ka šis posms bija īpaši svarīgs projekta kontekstā, jo tas uzsvēra faktoros, kas ir svarīgi datu turpmākai analīzei.

Šajā posmā pirmā jautājuma mērķis bija noteikt galvenos iemeslus augstskolas vai specializācijas izvēlei. Iegūtie dati parādīja, ka lielākā daļa respondentu (n-267, 94%) priekšroku deva konkrētai universitātei vai programmai, apgūt zināšanas un prasmes konkrētajā studiju jomā, kas viņus personīgi interesēja. Universitātes grāda iegūšanas nozīmi atzīmēja 77,8% respondentu (n-221, 77,8%). Kas attiecas uz datu salīdzināšanu, kas iegūti no respondentiem vīriešiem un sievietēm, tika izdarīts secinājums, ka sievietēm svarīgāk ir apgūt jaunas zināšanas un prasmes (n-105, 76,1%), vīriešiem (n-129, 93,5 %). Iespēja iegūt universitātes grādu tika atzīta par svarīgāku respondentēm sievietēm (n-116, 84,1%), salīdzinot ar vīriešiem (n-105, 71,9%).

Salīdzinot studentu sportistu viedokļus pēc viņu sportiskā līmeņa, jāatzīmē, ka elites sportistiem (n-102, 80,3%) šķita ļoti svarīgi saņemt universitātes grādu, savukārt tiem, kuri galvenokārt bija iesaistīti reģionālajās sacensībās (n-26, 86,6%) priekšroku deva noteiktai augstākās izglītības iestādei ar mērķi saņemt finansiālu atbalstu studijām un sportam.

Savukārt, analizējot datus, kas iegūti no sportistiem, kuriem ir mentoru atbalsts, un tiem, kuriem šāda iespēja nebija, atklājās, ka sportisti, kuri saņēma atbalstu (n - 96, 89,7%), atzina par nepieciešamu apgūt prasmes un zināšanas, savukārt sportisti, kuriem nebija tādas iespējas (n-136, 76,9%), uzskatīja, ka grāda vai diploma iegūšana viņiem ir vissvarīgākā aktualitāte. Jānorāda arī tas, ka jaunākie sportisti - līdz 22 gadu vecumam (n-67, 37,2%) uzskatīja, ka uzņemšana augstākās izglītības programmās palīdzēs viņiem atrast labāku komandu un noslēgt labāk apmaksātu līgumu.

Turpmākajos pētījuma posmos tika pētīti augstu sniegumu sportistu - studentu akadēmiskie plāni nākamajiem pieciem gadiem. Iegūtie dati apstiprināja, ka izglītība kā prioritāte bija svarīga 88% respondentu (n-250, 88%). Tomēr, salīdzinot datus, kas iegūti no respondentēm sievietēm un vīriešiem, atklājās, ka sievietes (n-119, 86,2%) nākotnē plāno turpināt studijas augstākajā izglītības līmenī (piemēram, maģistra studijās). Turklāt dati parādīja, ka respondentu sieviešu (n-106, 76,8%) mērķis ir saņemt augstākas atzīmes. Respondenti vīrieši (n-97, 66,5%) arī domāja turpināt studijas, kā arī 67,8% respondentu vīriešu (n-99, 67,8%) vēlējas pielikt pūles pie mācību rezultātu uzlabošanas. Dati arī parādīja, ka mācību rezultāti ir svarīgāki sportistiem, kas vecāki par 23 gadiem (n-81, 77,9%).

Vēl viens svarīgs secinājums bija tāds, ka atbalsts (piemēram, mentoru atbalsts) sportistiem ar augstiem sniegumiem bija aktuālāks duālās karjeras procesā. To apstiprina arī datu analīze par respondentu rezultātiem un sasniegumiem.

Ņemot vērā, ka MTG projekts ir vērsts uz sportistu duālo karjeru, bija izšķiroši svarīgi noskaidrot respondentu viedokli par viņu nākotnes plāniem sportā nākamo piecu gadu laikā.

Jāatzīmē, ka lielākā daļa respondentu (n-259, 91,2%) par prioritāti uzskatīja savas veselības uzlabošanu.

Pamatojoties uz sieviešu un vīriešu respondentu viedokļu analīzi, var secināt, ka sievietes (n-98, 71,1%) bija lojālākas savai universitātes komandai, salīdzinot ar vīriešiem (n-84, 57,5 %).

Šī tendence tika novērota arī, salīdzinot sportistu viedokļus pēc viņu sasniegumiem sportā. Reģionālā līmeņa sportisti (n-22, 73,4%) bija vairāk apņēmušies piedalīties savas augstskolas komandās, salīdzinot ar elites (n-81, 63,8%) un valsts (n-75, 61,5%) līmeņa sportistiem. Runājot par nākotnes plāniem sportā, acīmredzot, elites sportisti izrādījās apņēmīgāki, piemēram, iegūt medaļas valsts līmenī (n-109, 85,9%), kvalificēties olimpiskajām spēlēm (n-86, 67,7 %), lai iegūtu medaļas starptautiskā līmenī (EK, PČ, OG utt.) (n-108, 85%).

Aptaujas posmos diferenciacija tika veikta arī, pamatojoties uz sporta veidiem (piemēram, individuālajiem un komandu sporta veidiem). Individuālo sporta veidu sportisti (n-77, 58,4%)

apstiprināja, ka viņiem ir reālākas iespējas kvalificēties olimpiskajām spēlēm nekā komandu sporta veidu pārstāvjiem (n-50, 32,9%). Vecāki sportisti arī parādīja vēlmi kvalificēties olimpiskajām spēlēm (n-59, 56,7%), lai iegūtu atzinību augstākā līmeņa sacensībās (n-72, 69,3%). Nav pārsteidzoši, ka “labāka līguma parakstīšanas” nozīmi apstiprināja 70,2% respondentu (n-73, 70,2%). Salīdzinot to studentu sportistu viedokļus, kuriem ir pieejams mentoru atbalsts, un tiem, kuri nesaņēma atbalstu, atklājās līdzīga situācija. Sportisti, kas saņēma mentora atbalstu, izteica lielāku vēlmi kvalificēties olimpiskajām spēlēm (n-57, 53,3%) un uzvarēt starptautiskās sacensībās (n-77, 65%). Turpretī sportisti, kuri nesaņēma atbalstu, paziņoja, ka viņu mērķis ir “iegūt labāku līgumu” nākamajos 5 gados (n - 115, 65%).

Iepriekšējo jautājumu mērķis bija izpētīt studentu sportistu nākotnes plānus. Nākamais jautājumu kopums bija paredzēts, lai noteiktu, kādi būtu nākamie soļi, lai sasniegtu iepriekš minētos mērķus, kas izvirzīti projekta ietvaros. Augstu sasniegumu sportisti apgalvoja, ka viņu galvenā prioritāte ir iespēja izveidot elastīgu studiju un treniņu grafiku (n-249, 87,7%), kas iet roku rokā ar iespēju gan iegūt augstāko izglītību, gan apvienot ar savu sporta pieredzi (n-246, 86,7%). Tas pamato secinājumu, ka studenti-sportisti interesējās par apgūtajiem kursiem, jo viņiem bija iespēja uzlabot savu sportisko meistarību, ko apstiprināja arī iepriekšējie pētījumi (Ābelkalns, I & Geske, A. 2013).

Tabula Nr. 4

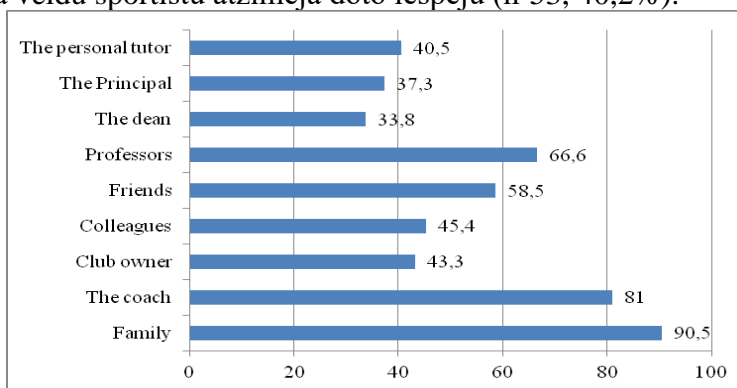
Sportistu ar mentora atbalstu un bez tā, viedoklis par zināšanu nozīmi viņu sporta karjerā

Ir sport tutor		Biežums	%	Derīgie %	Kumulatīvie %	
0	Derīgs	1	,6	,6	,6	
	Nav	2	,6	,6	1,1	
		3	22	12,4	12,4	13,6
		4	65	36,7	36,7	50,3
		5	88	49,7	49,7	100,0
	Kopā	177	100,0	100,0		
1	Derīgs	8	7,5	7,5	7,5	
		2	1,9	1,9	9,3	
		3	4	3,7	3,7	13,1
		4	30	28,0	28,0	41,1
		5	63	58,9	58,9	100,0
	Kopā	107	100,0	100,0		

Balstoties uz dažādu sportistu grupu datu salīdzinošo analīzi, var secināt, ka līdzīga tendence bija 75-85% respondentu. Nav pārsteidzoši, ka maģistra grāda un doktora grāda izglītībai bija izšķirošāka nozīme nekā bakalaura studiju ciklā iesaistītajiem. Tas pats attiecas arī uz sportistiem - studentiem, kuri saņem mentora atbalstu, un tiem, kuriem šī iespēja nav (sk. 4. tabulu), kas var pamatot secinājumu, ka mentora atbalsts rada lielāku motivāciju.

Šajā pētījuma posmā bija svarīgi noskaidrot respondentu viedokli par iespējamiem aģentiem atbalsta sniegšanas jomā. Attēlā Nr. 1 redzams, ka ģimene (n-257, 90,5%) tiek uzskatīta par galveno atbalsta sniedzēju, kam seko attiecīgi treneri (n-230, 81%) un profesori (n-189, 66,6%). Savukārt sportisti necer saņemt atbalstu no dekāniem (n-96, 33,8%) un direktoriem

(n-96, 37,3%). Dati arī atklāja, ka mentora atbalsts ir nozīmīgs tikai 40,5% sportistu. Gandrīz puse respondentu sievietes (n-67,48,6%) mentora atbalstu atzīmēja kā izšķirošu, veicot duālo karjeru, savukārt tikai 32,9% respondentu vīriešu uzskatīja, ka tas ir svarīgs izvirzīto mērķu sasniegšanai (n-48,32,9%). Šajā brīdī jāuzsver, ka mentora atbalsts ir pieejams tikai 38% (n-107, 38%) respondentu. Datu analīze atklāja, ka 60,8% respondentu (n-65, 60,8%) joprojām atzina mentoru atbalsta nozīmīgo lomu, savukārt (n-12, 11,2%) uzskatīja, ka palīdzība nav vai gandrīz nav nepieciešama. Balstoties uz individuālo un komandu sporta veidu sportistu viedokļu salīdzinājumu, var secināt, ka mentoru atbalsts vairāk tiek vērtēts komandu sportistu vidū (n-67,44,1%) nekā individuālo sporta veidu pārstāvju vidū (n-48, 36,4%). Komandu sporta veida sportisti arī atzina, ka kluba īpašnieka atbalsts viņiem bija aktuāls (n-70, 46,1%), savukārt tikai 40,2% individuālo sporta veidu sportistu atzīmēja doto iespēju (n-53, 40,2%).

Attēls Nr. 1. Atbalsta sniedzēji (%)

Attiecībā uz datiem, kas iegūti no respondentiem, kas iesaistīti dažādos izglītības ciklos, jāatzīmē, ka maģistranti biežāk novērtēja profesoru (n-42,77,8%) un pasniedzēju (n-29,53,7%) atbalstu, savukārt vienas un tās pašas kategorijas bakalaura studentu dati apstiprināja atšķirīgo attiecīgi (n-142, 63,1% un n-84, 37,4%).

Nākamajā pētījuma posmā tika izpētītas sportistu vajadzības, mērķi un šķēršļi to sasniegšanai. Iegūtie dati skaidri parādīja, ka respondentiem primārā nozīme bija laikam un atpūtas vietai, rehabilitācijai pēc fiziskās slodzes (n-168, 59,6%), pēc tam sekoja elastīgs treniņu grafiks (n-166, 58,5%), kā arī piemērotas sporta iespējas augstskolas tuvumā (n-151, 53,2%). Lai saprastu studentu - sportistu vajadzības, tika salīdzinātas atbildes starp dažādām grupām, pamatojoties uz dzimumu, sporta veidu, izglītību, mentora neesamību un vecuma grupu (līdz 22 gadu vecumam un vecākiem). Galvenie rezultāti ir apkopoti 5. tabulā. Sportistiem, kuriem nav mentora, atbalsta nepieciešamība ir saistīta ar piemērotām sporta iespējām fakultātes tuvumā (n-104, 58,8%) - (n-47, 43%) un elastīgu treniņu grafiku (n-114, 64,4%) - (n-52, 48,6%). Šī situācija izskaidrojama ar to, ka sportistiem, kuriem nav mentora, ir jāsaazinās ar programmu direktoriem, treneriem, profesoriem, lai plānotu elastīgu treniņu grafiku. No otras puses, runājot par attālumu no skolas līdz sporta bāzei, sportisti, kuriem nav mentora, bieži ir zemāka līmeņa sportisti vai tāda tipu komandu pārstāvji, kas spēlē ārpus universitātes komandās. Tas pats attiecas uz laiku un vietu atpūtai un atveseļošanai pēc fiziskām slodzēm, kur grūtības piedzīvo tie, kuriem nav mentora (n-111, 62,7%). Tas pats attiecas uz jaunākiem sportistiem (n-119, 66,1%).

Līdzīgas tendences var novērot individuālo un komandu sporta veidu sportistu viedokļos. Šeit viedokļu atšķirības atklājas paziņojumā par elastīgu treniņu grafiku, kur individuālo sporta

veidu sportistiem (n-85, 64,4%) un jaunākiem sportistiem (n-114, 63,3%) ir vairāk vajadzību nekā komandu sportistiem (n- 81, 53,3%) un vecāki studenti-sportisti (n-52, 50%).

Tabula Nr. 5
Dažādu grupu augstu sasniegumu sportistu vajadzības sportā.

Apgalvojums	Komandu sports (%)	Individuālais sports (%)	Ir mentors (%)	Nav mentors (%)
Atbilstošas sporta iespējas fakultātes tuvumā	53,9	62,1	43	58,8
Laiks un telpa atpūtai, spēju atjaunošanai pēc fiziskās slodzes	54	64	53,3	62,7
Finansiāls atbalsts ceļojumiem uz starptautiskām sacensībām	59,1	36,8	57,9	40,7
Elastīgs apmācību grafiks	64,4	53,3	48,6	64,4

Turpmākajos aptaujas posmos tika identificēti sportistu iespējamie risinājumi iepriekš minētajām problēmām. Atzinumos tika atklāti trīs galvenie risinājumu veidi: elastīgums fakultātes / universitātes grafikā (n-165, 58,1%), laba komunikācija starp sporta klubu, federāciju, fakultāti (n-158, 55,6%) un sponsoru atrašana (n-155, 54,6%). Tāpat jāuzsver, ka tika atklātas būtiskas viedokļu atšķirības starp komandu un individuālo sporta veidu sportistiem un tiem, kuri saņēma un nesaņēma mentoru atbalstu. Sportistiem bez mentora svarīgāka bija treniņi fakultātes telpās (n-72, 40,7%) un nepieciešamība pēc elastīga fakultātes / universitātes studiju grafika (n-113, 63,8%). No otras puses, individuālā sporta pārstāvjiem visās sastāvdaļās bija būtiskākas vajadzības veiksmīgai duālajai karjerai (skat. 6. tabulu). Šī viedokļu atšķirība izskaidrojama ar to, ka komandu sporta veidos, it īpaši, ja tā ir augstskolas komanda un pieņemta darbā no universitātes studentiem-sportistiem, ir vieglāk vadīt gan treniņus, gan studiju plānošanu, ko apstiprina arī iepriekš veiktie pētījumi (Aquilina, D. A., 2009; Geranosova, K. & Ronkainen, N. 2015).

Komandu sporta veidu pārstāvjiem līgumi tiek slēgti ar spēlētājiem, kas ir arī garantija duālās karjeras īstenošanai. No otras puses, individuālajos sporta veidos pieeja ir individuāla, izņemot augstākās izglītības iestādes, kas sportistiem nodrošina mentoru.

Tabula Nr. 6
Iespējamie risinājumi komandu un individuālo sporta veidu sportistiem, lai uzlabotu sporta vajadzības duālajā karjerā

Apgalvojums	Komandu sports (%)	Individuālais sports (%)
Sponsoru atrašana	58,3	51,3
Treniņi fakultātes/ augstskolas telpās	41,7	32,9

Gūstot labumu no fakultātes / universitātes piedāvātajiem bezmaksas atjaunošanās procesiem	51,5	30,3
Tiek saņemts atbalsts no ģimenes	23,5	21,7
Labā komunikācija starp sporta klubu, federāciju un mācībspēkiem	62,1	50
Elastība fakultātes / universitātes grafikā	64,4	30,6
Iekšējie tiesību akti, kas atbalsta sportistus / sportistes	42,4	27

Pēc sportistu vajadzību precizēšanas tika uzdoti jautājumi par citu profesionāļu, kuri iesaistīti karjeras īstenošanā, atbalstu. Dati atklāja, ka respondenti cerēja saņemt atbalstu no universitātes vai fakultātes lēmumu pieņēmējiem (n-184, 64,8%); treneriem (n-108, 38%) un sporta kluba prezidenta (n-93, 32,7%), kas tika uzskatīti par svarīgiem augstu sasniegumu sportistu duālās karjeras īstenošanai. Tika identificēta būtiska atšķirība starp individuālajiem un komandu sporta veidiem. Atsevišķi sporta veidu pārstāvji norādīja, ka trenerim (n-63, 47,7%) bija galvenā loma problēmu risināšanā, savukārt komandu sporta pārstāvji (n-45, 29,6%) neuzskatīja trenerus par būtisku atbalsta sniedzēju. Turklāt sievietes (n-58, 42%) treneri uzskatīja par svarīgu atbalsta personu, salīdzinot ar respondentu vīriešu viedokli (n-50).

Turpinājumā šī pētījuma ceturtais daļas mērķis bija identificēt izaicinājumus un iespējamus risinājumus, lai veicinātu duālās karjeras attīstību augstskolā. Modulis sastāvēja no 10 jautājumiem. Pirmkārt, tika noskaidrots iemesls, kāpēc izvēlējās konkrētus studiju kursus konkrētās studiju programmas ietvaros. Lielākā daļa respondentu (n-175, 61,6%) atzīmēja, ka studijas izvēlējās tāpēc, ka vēlas iegūt labākas prasmes. Otra populārākā kategorija bija kursi, kas papildinātu viņu sporta karjeru (n-138, 48,6%). Komandu un individuālo sporta sportistu skatījumu salīdzinājums atklāja, ka individuālo sporta veidu pārstāvji (n-94, 71,2) vēlējās būt labāki, salīdzinot ar komandu sportistiem (n-81, 46,7%). Individuālo sporta veidu sportisti (n-54, 40,9%) un sportisti, kuri nesaņem mentora atbalstu (n-63, 35,6%), studijas izvēlējušies tāpēc, ka viņiem patīk interaktīvas aktivitātes. Respondenti sievietes novērtēja iespēju iegūt kaut ko izaicinošu un jaunu, savukārt tie paši aspekti bija izšķiroši tikai 34,8% respondentiem vīriešiem (n-48, 34,8%). Tāpēc var secināt, ka sievietes un sportisti, kuriem nav mentoru atbalsta, studijas izvēlas mērķtiecīgāk, tiecoties uz sasniegumiem.

Tāpat kā iepriekšējos pētījuma posmos, tika noskaidroti faktori, kas veicina studiju izvēli. Starp populārākajām izvēlēm bija tādi faktori kā ģimene (n-140, 49,3%), universitātes atrašanās vieta (n-102, 35,9%) un tās prestižs (n-93, 32,7%). Tika izdarīts arī secinājums, ka vecāki acīmredzami tika uzskatīti par galvenajiem atbalstītājiem gan sportā, gan izglītībā, un respondentiem bija svarīgi, lai augstskola atrastos labvēlīgā vietā un sportistiem nevajadzētu pavadīt laiku, ceļojot no treniņiem līdz skolai un otrādi. Jāuzsver arī tas, ka elites un valsts līmeņa sportistiem izvēle bija par labu universitātes un sporta kluba prestižam (n-87, 69,8%).

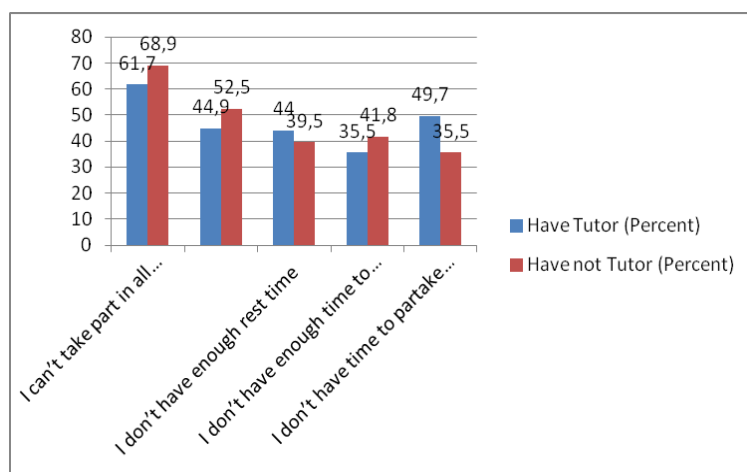
Nākamais jautājums sniedza datus par to, kā studijas var palīdzēt sporta karjerā. Respondenti norādīja, ka tā bija iespēja uzlabot savas teorētiskās un praktiskās zināšanas (n-197, 69,4%). Otrajā vietā tika pieminēta viņu komunikācijas prasmju attīstība (n-146, 51,4%).

Iespēja piedalīties starptautiskajās un nacionālajos čempionātos (n-103, 36,3%) ir atzīmēta kā galvenā. Turpinot, elites sportistiem vissvarīgākais ir papildu eksāmenu sesija (n-53, 43,7%), attaisnojums par treniņa nometnēm (n-51, 40,6%) un iespēja piedalīties nacionālajās un

starptautiskajās sacensībās (n-48, 38,8 %). Reģionālajiem sportistiem studiju stipendijas un studiju iespējas ārzemēs (n-9, 30%) tiek atzīmētas kā nozīmīgas.

Nākamais jautājums identificēja grūtības, ar kurām studiju procesā saskārās augstu sasniegumu sportisti. Būtiskākā problēma bija nespēja piedalīties visās teorētiskajās un praktiskajās nodarbībās (n-188, 66,2%), kas ir acīmredzams, jo sportistiem bieži jāpiedalās sacensībās, treniņnometnēs un treniņos. Analizējot datus, kas iegūti no individuālajiem un komandu sporta veidu sportistiem, atklājās, ka bez iespējas piedalīties visās lekcijās individuālo sporta veidu sportisti atzina, ka nav laika piedalīties visās augstskolas organizētajās brīvprātīgajās aktivitātēs (n-68, 51,5%), un nebija pietiekami daudz laika, lai sagatavotu visus mājas uzdevumus (n-59, 44,7%).

Ir ļoti svarīgi atzīmēt, ka elites un valsts līmeņa sportistiem ir vairāk problēmu nekā reģionālā līmeņa sportistiem (sk. 2. attēlu).

Attēls Nr. 2. Grūtības, ar kurām saskaras sportisti

Lai turpinātu, bija arī svarīgi izpētīt mācību procesā izmantotās tehnoloģijas. Iegūtie dati atklāja, ka lielākajai daļai sportistu ir pieejami digitālie materiāli (n-203, 71,5%) un tiešsaistes izglītības resursi (n-128, 45,1%). Tomēr būtu nepieciešams pēc vairāk interaktīvu digitālo resursu.

Vēl viens būtisks mērķis, kas tika izvirzīts MTG projekta ietvaros, bija pētīt veidus, kā atrast pareizo līdzsvaru starp sportu un studijām duālās karjeras perspektīvā. Lai risinātu šos uzdevumus, tika uzdoti konkrēti jautājumi. Pamatojoties uz iegūtajiem datiem, tika secināts, ka ģimene galvenokārt ir atbildīga par atbalsta sniegšanu duālās karjeras perspektīvā (n-208, 73,2%); treneri nosauca 44,7% respondentu (n-127, 44,7%). Šos datus ir svarīgi ņemt vērā, izstrādājot institucionālā atbalsta nodrošināšanas programmas. Ņemot vērā to, ka lielākajai daļai projektā iesaistīto institūciju ir apstiprināta atbalsta nodrošināšanas sistēma, acīmredzot ir nepieciešams ieviest noteiktus uzlabojumus. Tāpēc 7. tabulā ir apkopotas respondentu ierosinātās iniciatīvas.

Tabula Nr.7

**Studentu-sportistu ieteikumi institucionālā atbalsta nodrošināšanas sistēmu izstrādēi
duālās karjeras perspektīvā**

Apgalvojums	Visi Sportisti (%)	Individuālais sports (%)	Komandu sports (%)	Bakalauri (%)	maģistrs (%)	Ir mentors (%)	Nav mentora (%)
Labs komunikācijas process	35,5	40,2	27,6	32	40,7	34,6	32,8
Personīgais mentors duālās karjeras īstenošanai	38	46,2	30,9	37,3	37	37,4	38,4
Sporta sasniegumu atpazīšana un popularizēšana starp mācībspēkiem un studentiem	46,5	52,3	41,4	44,9	50	44,9	47,5
Sporta un izglītības sasniegumu izcelšana akadēmiskā līmenī (ceremonijas, svētku sanāksmes)	27,5	34,1	21,7	26,2	33,3	28	27,1
Sporta konsultāciju centra dibināšana duālās karjeras īstenošanai	45,4	50,8	40,8	42,7	53,7	46,7	44,6
Atzīt duālo karjeru	53,2	60,7	40,8	53,3	50	42,1	59,9

Dati, kas parādīti 7. tabulā, liecina, ka, pirmkārt, respondenti vēlas, lai duālā karjera tiktu vispārēji atzīta un pārvaldīta. To īpaši uzsvēra individuālo sporta veidu pārstāvji (60,7%), bakalaura studenti (53,3%) un sportisti bez mentora (59,9%). Tāpēc šāds ir uzstādījums, ka augstākās izglītības iestādēs jāveido duālās karjeras centri un, ka jāuzlabo savstarpējā komunikācija. Tāpat tiek uzskatīts, ka augstākajās izglītības iestādēs vairāk jāreklamē sporta sasniegumi, kas ir acīmredzamā nepieciešamība, lai palielinātu plašākas sabiedrības izpratni un atzinību.

Turpinājumā, pēdējās aptaujas posmā analizēti tikai tie respondentu dati, kuriem ir pieejams vai nav pieejams mentoru atbalsts, sniedza savu ieguldījumu attiecīgajos jautājumos (N-107, 38%) (Latvija 6, Spānija 43, Rumānija 46 un Portugāle 12).). 8. tabulā apkopoti augstu sasniegumu sportistu viedokļi par viņu gaidām no pasniedzējiem.

Tabula Nr. 8
Augstu sasniegumu sportistu vēlmes

Apgalvojums	Ir mentors (%)
Pieklūve studijām (administratīvā palīdzība)	41,1
Elastīgs eksāmenu grafiks	41,1
Atbalsta nepieciešamība, pamatojoties uz treniņiem un / vai sacensībām	40,2

Kādi studiju priekšmeti man būtu jāizvēlas	36,4
Mācību formas, piem. seminārs	35,5
Kā sazināties ar docētājiem	32,7
Kā atrisināt administratīvos jautājumus	31,8
Eksāmenu kalendārs	30,8
Virtuālo studiju izmantošana	21,5

8. tabula parāda, ka galvenokārt sportisti sagaida, ka mentors būs spējīgs palīdzēt administratīvajos uzdevumos, piemēram, eksāmenu grafika koordinēšanā. Tas izskaidro faktu, ka sportistiem bieži nepieciešams ceļot, jo viņi piedalās dažāda līmeņa sacensībās. Šādās situācijās mentori var palīdzēt sakārtot akadēmisko grafiku, ļaujot sportistiem koncentrēties uz svarīgām sacensībām. Augstu sasniegumu sportisti atzīmē, ka viņi novērtētu iespēju tikt ar mentoru, kad tas ir nepieciešams (n-60, 56,1%) vai reizi nedēļā (n-22,20,6%). Kā piemērotākie saziņas veidi tika minēti tālruna zvani (n-52, 48,6), e-pasts (n-50, 46,7%) un tikšanās klātienē (n-48, 44,9%).

2.2. Augstu sasniegumu sportistu viedokļu analīze, pamatojoties uz fokusa grupas diskusijā iegūtajiem datiem

Fokusa grupas diskusija tika organizēta trīs posmos:

- *Pirmajā daļā sniegts respondentu raksturojums;*

Fokusa grupas intervijas tika veiktas piecās augstākās izglītības iestādēs, katrā iestādē trīs līdzīgās grupās pa 5-8 augstu sasniegumu studentiem-sportistiem, kopā 15 fokusa grupām. Datu apstrāde un analīze ir balstīta uz (n-77) sportistu atbildēm, no kurām (n-35, 45,4%) bija sievietes un (n-42, 54,5%) bija vīrieši (sk. Tabula Nr. 9). Tika veikta respondentu atlase. Respondenti pārstāv vairākas grupas, balstoties uz izglītības līmeni, individuālajiem un komandu sporta veidiem, sievietēm - vīriešiem un dažāda līmeņa studentiem - sportistiem. Pētījumā iesaistīto sportistu vidējais vecums bija 22,4 gadi (no 20 līdz 25 gadiem).

Tabula Nr .9.

Fokusa grupu respondentu raksturojums

Augstskola/ Valsts	Sievietes	Vīrieši	Komandu sports	Individuālais sports	Vidējais	Skaits
Latvijas universitāte (Latvia)	5	12	6	11	23,1	17
Alexandru Ioan Cuza Universitāte (Rumānija)	8	7	4	11	21,8	15
University degli Studi G. d'Annunzio Chieti - Pescara (Itālija)	8	9	4	13	22,2	17
Catolica San Antonio de Murcia Universitāte (Spānija)	10	3	7	6	23,6	13
Koimbras Universitāte (Portugāle)	4	11	6	9	21,31	15

KOPĀ	35	42	27	50	22,4	77
------	----	----	----	----	------	----

Starp visiem respondentiem 64,9% respondentu (n-50) pārstāv individuālos sporta veidus, piemēram, vieglatlētiķu (n-13), karatē (n-6), džudo (n-5), kā arī tādus sporta veidus kā skeletons, triatlons un (n-27, 35%) komandu sporta veidi, piemēram, volejbols (n-7), futbols (4), regbija (4), kā arī hokejs, lauka hokejs un citi. Respondentu studiju jomu diapazons ir plašs, kā populārākās var noteikt sporta zinātni (N-56 72,7%), medicīnu (n-7, 9,1%) un ekonomiku (n-6, 7,8%). Fokusa grupas intervijās piedalījās visu studiju līmeņu studenti, galvenokārt bakalaura (n-57, 74%) un maģistrantu (n-17, 22,1%) un doktorantu (n-3, 3,9%) studenti.

Respondenti atbilst augstu sasniegumu sporta līmenim, kas piedalās olimpiskajās spēlēs, pasaules un Eiropas čempionātos, pasaules kausa izcīņās un nacionālajos čempionātos.

Otrajā daļā aplūkoti jautājumi par izglītības un sporta atbalsta nozīmi augstu sasniegumu sportistu ikdienas dzīvē.

Pirmais jautājums tika formulēts ar mērķi izpētīt termina izpratni “augstu sasniegumu sportists”. Balstoties uz rezultātu analīzi, var secināt, ka visbiežāk atbilde (n-11) grupās bija: *“tie, kuri piedalās starptautiskās sacensībās vai augstākajās līgās”* (piemēram, *“tie, kuri profesionāli praktizē augstā līmenī”* sešas reizes nedēļā ” (n-6) un *“tie, kuri ir nacionālo komandu dalībnieki”* (n-4); *“tie, kuri piedalās olimpiādēs, pasaules čempionātos”*, *“kuriem sacensības ir dzīvesveids un bizness, “tie sportisti, kuri koncentrējas uz mērķi”*). Dati rāda, ka sportisti nosaka augstus sasniegumus sportā, ņemot vērā daudzus aspektus, kas jāņem vērā, apsverot jēdziena “augstu sasniegumu sportists” izpratni. Fokusa grupas diskusijā tika panākta vienošanās par šādu definīciju – augstu sasniegumu sportisti ir tiem, kuri ir jauniešu, junioru vai pieaugušo valsts izlasēs, kādā no sporta veidiem vai ir valsts izlases kandidāti, kas piedalās augstākā līmeņa sacensībās.

Otrajā jautājumā pievērsās jautājumiem, kas saistīti ar izaicinājumiem, kas saistīti ar nepieciešamību uzturēt pareizu līdzsvaru starp sporta un akadēmisko dzīvi. Iegūtie dati atklāja, ka būtiskas atšķirības dažādu sportu grupas pārstāvošo sportistu atbildēs nebija. Visi respondenti paziņoja, ka samērā grūti atrast līdzsvaru starp viņu sporta dzīvi un studijām. Šie dati nebija pārsteidzoši, tomēr galvenais mērķis bija apsvērt situāciju ietekmi uz esošo praksi, lai atrastu veidus, kā šo praksi izmantot un izstrādāt rīkus, lai apmierinātu mērķa grupas vajadzības. Galvenokārt vasaras individuālo sporta veidu pārstāvji paziņoja, ka viņiem nav problēmu sabalansēt treniņus ar mācībām, taču joprojām ir nepieciešama laba laika plānošana. Kopumā, visi respondenti kā galveno problēmu norādīja laiku; viņiem bija jāpiedalās treniņnometnēs, kuras parasti notika no marta līdz aprīlim, dažreiz pat līdz maijam, un kamēr maijs bija vasaras sezonas sākums (piem., *“Iepriekš apspriežot visas detaļas, nav problēmu visu pārvaldīt”*).

Kā pamatproblēma tika atzīmēta arī elastīga kursu plānošanā (piemēram, *“Studijas ir grūti apvienot ar apmācībām, to var izdarīt; tomēr tas prasa labu laika pārvaldību, cenšoties to paveikt”* (n-13)). Tomēr oponenti paziņoja, ka tas nebija tik grūti, ja nodarbību biežums NAV obligāts un tiek piemērota laba vadība (n-6). Sportisti arī atzīmēja, ka tas bija atkarīgs no studiju virziena un sporta veida. Individuālo sporta veidu sportistiem bija vieglāk saglabāt līdzsvaru, ņemot vērā, ka katrs indivīds varēja individuāli koordinēt savus treniņus. Acīmredzot laika pārvaldīšanas prasmes jāuzskata par vienu no galvenajām prioritātēm, un atbalsta ietvarstruktūrām, šis aspekts jāiekļauj gan studijuursos, gan citās studiju iniciatīvās.

Nākošā jautājuma mērķis bija izpētīt, kādi atbalsta veidi bija pieejami, lai panāktu labu līdzsvaru starp sporta dzīvi un studijām? Šajā brīdī grupās bija salīdzinoša vienprātība, tika

nosaukta ģimene, treneri, augstskola, sporta federācija un komanda. Analizējot visu fokusa grupu atbildes, var secināt, ka visās piecpadsmit grupās ģimenes locekļi ir galvenie atbalstītāji, nosaucot vecākus, brāļus, māsas, vīrus, sievas (n-15). Rezultātus apstiprina zinātniskās literatūras atziņas (piemēram, Kārklīņa un Trapenciēre, 2009). Turpinot, otrā biežākā atbilde (n-7) atklāja treneri kā svarīgu atbalsta sniedzēju. Tomēr jāatzīmē arī tas, ka treneris tika identificēts arī kā persona, kas kavē duālās karjeras īstenošanu (piemēram, “... *mans treneris pirmajā vietā liek savu sportu, un manas studijas varētu turpināt pēc gada vai diviem ...*”). Trešais lielākais atbalstītājs ir grupas dalībnieki vai komandas biedri (n-6), kam seko draugi (n-5), sporta federācija, Nacionālā Olimpiskā komiteja (n-4), universitātes pasniedzējs (n-3). Trīs fokusa grupas diskusiju laikā paši sportisti atrada sevi par labākajiem “palīgiem” visos dzīves procesos.

Ceturtais jautājums, kura mērķis ir noteikt nākotnes plānus un cerības pēc augstsskolas absolvēšanas. Tūlītējas atbildes uz šo jautājumu bija treniņi, darbs, mācīšanās, sniedzot arī noteiktas atziņas un informāciju par respondentu nākotnes plāniem. Piemēram, darbs studiju jomā (n-11); strādā sporta jomā kā organizators, treneris, sporta skolotājs un fizioterapeits (n-9); veltīt savu dzīvi sportam (n-4) (piemēram, “... *saņemt bakalaura grādu, tad es varētu palielināt treniņu slodzi un noslēgt labāku līgumu ...*”); turpinot iegūt izglītību tālākizglītības ciklos (n-3) (piemēram, “*iegūtās zināšanas un intelīģence nezudīs. Tas ir vissvarīgākais. Ne katrs cilvēks, kurš nokļūst universitātē, nav visgudrākais, bet tur var attīstīt domāšanu un intelīģenci*”). Savukārt dažām grupām bija versija, ka viņiem nav ne mazākās nojausmas, kas notiks pēc augstsskolas absolvēšanas.

Fokusa grupas interviju laikā lielākā daļa sportistu vienojās, ka viņi vēlētos strādāt sporta jomā un it īpaši savu studiju jomā, kuru viņi ir studējuši ar lielu interesi; turklāt respondenti paziņoja, ka viņi vēlētos dalīties zināšanās un pieredzē, kas iegūta viņu sporta karjerā.

Piektais jautājums tika izvirzīts ar mērķi noskaidrot, kādi tehnoloģiskie mācību līdzekļi tiek izmantoti, lai veicinātu progresu mācībās. Respondentiem tika lūgts nosaukt tehnoloģijas, kas tika izmantotas studiju procesā. Iegūtie dati atklāja, ka augstskolas studijas realizēja augstskolas e-vidē (n-6). Turklāt aptaujātie student - sportisti norādīja uz šādiem trūkumiem: ne visi studiju kursi tika apvienoti ar e-apmācības iespējām; ne visās treniņnometnēs bija pieejams bezmaksas interneta pieslēgums, lai izpildītu un savlaicīgi iesniegtu uzdevumus; un ne visi profesori atbalstīja studijas pēc individuāla plāna. Tomēr divas grupas atzīmēja, ka studiju procesā netika iekļauti tehnoloģiski sasniegumi (n-2).

Nākošā jautājuma mērķis ir izpētīt respondentu viedokli par izmaiņām, lai veicinātu veiksmīgu karjeras īstenošanu divos virzienos. Studentu sportistu piedāvātie risinājumi ietvēra individuālus studiju plānus, video lekcijas, stipendijas, elastīgus eksāmenu grafikus, studiju atbalsta centru izveidi, mācību - treniņu bāzes izveidi. Datu analīzes rezultātā, grupējot visu fokusa grupu atbildes, var secināt, ka primārajām izmaiņām jābūt vērstām uz sabalansētu mācību plānu (n-9), kura mērķis ir nodrošināt mācību plānošanas rīkus, īpaši pirms sacensībām. Otrkārt, jānodrošina elastīgs eksāmenu grafiks (n-6). Treškārt, video ierakstītiem lekciju kursiem (n-4) jābūt pieejamiem, un, veicinot izpratnes veicināšanas iniciatīvas, ir jāveicina profesoru sapratne (n-6), “... *lai sportisti varētu veikt mājas uzdevumus vēlāk, varbūt nedēļā - divi, jo dažreiz patiešām nav laika, un visiem ir jāpaskaidro, kāpēc ir izveidojusies šāda situācija. Galvenokārt vajadzētu būt lielākai izpratnei*”). Tādējādi sportisti varēja tikt galā ar notiekošā mācību procesa izaicinājumiem, atrodoties sacensību treniņnometnēs. Būtisks uzlabojums būtu arī uzlabota sporta infrastruktūra augstākās izglītības iestādēs, kad mācības un sportu varētu īstenot vienā vietā, tādējādi ietaupot laiku un naudu. Turklāt tika izvirzīts jautājums par duālās karjeras centru un interešu sporta klubu izveidi, jo sporta klubi / federācijas ne vienmēr atbalsta sportistu izvēli

studēt. Respondenti arī uzsvēra, ka jāievieš īpašas stipendijas sportistiem, kas atvieglotu daudzas sociālās vajadzības.

Nākošais jautājums tika formulēts ar mērķi noteikt visizaicinošāko aspektu duālās karjeras īstenošanā. Duālās karjeras īstenošana augstā līmenī ir sarežģīta, un sportisti to bieži atzīst. Apkopoto rezultātu analīze atklāja galvenās problēmas, kas saistītas ar karjeras īstenošanu duālajā karjerā. Vislielākais izaicinājums, ko identificēja sportisti, bija nepieciešamība piedalīties treniņnometnēs un apvienot šīs aktivitātes ar mācībām vai vairākiem treniņiem dienā (n-9). Acīmredzot tas noveda pie nokavētām lekcijām un attālināšanos no studiju procesa. Kā izaicinājums tika minēti arī sacensības, kas pārklājas ar eksāmeniem (n-9). Līdzīgi laika trūkums (n-5) un pilnīgs nogurums tika uzskatīti par šķēršļiem efektīvai duālās karjeras īstenošanai. Tika minēts pasniedzēju un sporta organizāciju neizpratne studiju procesā (n-4), kas apstiprina ar iepriekšējo jautājumu palīdzību iegūtos datus. Vēl viena problēma, kas jāuzsver, ir finanšu resursu trūkums sportā, kas izraisīja izaicinājumus studiju procesā ar nosacījumu, ka daudzos gadījumos bija jāizdara grūta izvēle vai nu turpināt studijas, vai arī “atteikties no tām”.

Noslēdzošais jautājums šajā kopā tika izvirzīts ar mērķi iegūt datus par duālās karjeras programmas īstenošanas novērtējumu (piemēram, pakalpojumiem un funkcijām) augstskolās. Divas MTG projektā iesaistītās universitātes (Spānija un Portugāle) tika novērtētas pozitīvi (piemēram, “Labi, ļoti svarīgi” (n-11)). Respondenti uzsvēra interesi par duālās karjeras attīstību viņu institucionālajās iniciatīvās (piemēram, “...universitāte ļoti augstu vērtē sportistus - studentus, tā ir universitāte, kurā sports izceļas, viņi to ļoti vērtē CEU gadu no gada”). Katolikas Sanantonio de Mursijas universitātes un Koimbras universitātes interviju laikā duālo karjeras centru funkcionalitāte tika pozitīvi novērtēta. Tomēr tika pieminēts arī pasniedzēju neizpratne, tādējādi sniedzot otro paziņojumu grupās “varētu būt labāk” (n-9). Diemžēl Latvijas Universitātē (Latvija) Universitātes degli Studi G. d'Annunzio Chieti - Peskara (Itālija) duālās karjeras dienests oficiāli nav izveidots. Šajās augstskolās duālā karjera tiek organizēta pēc brīvprātības principa. Grupu intervijās respondenti raksturoja savu sporta centru kā vietu, kur var saņemt gan morālu, gan finansiālu atbalstu (piemēram, “... tas varētu būt mūsu sporta centrs, jo šis centrs risina jautājumus, kas saistīti ar studiju maksas samazināšanu”). Respondenti arī norādīja, ka “...ja rodas noteiktas problēmas, kas saistītas ar manām studijām, es sazinos ar savu koordinātoru, un viņš mēģina man palīdzēt, cik drīz vien iespējams. Bet es uzskatu, ka tas nav saistīts ar pakalpojumiem.” Visi respondenti bija vienprātīgi, ka tuvākajā laikā ir jāizveido duālās karjeras centrs, kurā studējošie sportisti varētu dalīties pieredzē un saņemt atbalstu saistībā ar studiju grafikiem. Savukārt Aleksandru Ioana Kuzas universitātes (Rumānija) fokusa grupas sniedza novērtējumu “ļoti slikts” (n-6), jo visi respondenti atzina par zemu duālā karjeras atbalsta līmeni. Tāpēc viņi ierosināja veicināt izpratni par sporta rezultātu nozīmi fakultātei / universitātei, piemēram, izveidojot sportistiem “Slavas zāli”.

Trešajā daļā bija jautājumi par mentoru (atbalsta persona studentiem-sportistiem).

Pirmā jautājuma mērķis bija noteikt, kādi atbalsta aspekti tiek sagaidīti no sporta mentora. Latvijas Universitāte un Universitāte degli Studi G. d'Annunzio Chieti - Peskarā nav sporta mentora kā oficiāla amata, tāpēc respondenti nevarēja sniegt atbildi uz šo jautājumu. Tomēr respondenti uzsvēra, ka, pirmkārt, viņu profesori izrādīja sapratni; otrkārt, viņiem bija iespēja mācīties saskaņā ar viņu individuālajiem plāniem; treškārt, viņi izmantoja e-studiju iespējas studiju procesā; un, ceturtkārt, bija iespējas saņemt stipendiju vai valsts budžeta vietas studijām.

Tomēr finansiālais atbalsts bija ierobežots. Tajā pašā laikā daži respondenti norādīja, ka nekad nav saņēmuši atbalstu, kad tas bija nepieciešams. Kas attiecas uz Aleksandru Ioana Kuzas universitāti (Rumānija), individuālu mentoru nav, bet studentu grupām tiek sniegts tikai zināms līdzīgs atbalsts, pamatojoties uz dažādiem faktoriem un kategorijām. Tomēr grupas pasniedzēji tika norādīti kā informatori par izmaiņām studiju grafikā, informējot sportistus par noteikumiem un procedūrām par dzīvi universitātē, veicinot socializāciju ar kolēģiem un labāku ieskatu katra docētāja pieejā.

Respondenti no Katolikas Sanantonio de Mursijas universitātes (Spānija) un Koimbras universitātes (Portugāle) pozitīvi novērtēja mentora atbalstu duālās karjeras īstenošanā, it īpaši, ja mentors pārzināja sporta īpatnības: „*Ir labi, ka sporta mentors zina sporta veida īpašības, ar kurām es nodarbojos, lai varētu man ieteikt, jo visi sporta veidi nav vienādi*”. Respondenti uzsvēra arī faktu, ka, „*...ja mums nebūtu nepieciešamības pēc sporta mentora, mēs to nepieprasītu*”. Analizējot visu grupu iegūtos rezultātus, tika aktualizētas dažas galvenās idejas. Pirmkārt, mentoram jāveicina sapratne starp profesoriem un sporta organizācijām (n-13); otrkārt, mentoram jāatbalsta lekciju plāna organizēšana, iekļaujot individuālu studiju plānu, eksāmenu grafiku (n-6) utt. Turklāt (n-3) fokusa grupas norādīja uz atbalsta nepieciešamību, lai pielāgotos jaunu vidi un situāciju kā tādu, it īpaši pirmajā studiju gadā. Tādējādi, lai īstenotu duālo karjeru, studentiem-sportistiem vajadzētu sajūst dziļu akadēmiskā personāla izpratni un viņiem būtu iespēja izstrādāt sabalancētu individuālo studiju plānu. Turklāt ir jāizveido atbalsta centrs ar uzticamiem studentiem mentoriem, lai palīdzētu ar studijām un sportu saistītos jautājumos, kā rezultātā tiek ietaupīts augstu sasniegumu sportistu laiks un enerģija. Mentora pienākumi ir saistīti ar orientēšanos duālajā karjerā, sniegtu emocionālo un psiholoģisko atbalstu.

Cits jautājums bija saistīts ar komunikācijas rīkiem, kas jāizmanto, lai veicinātu efektīvu informācijas apmaiņu. Turklāt tā mērķis bija arī noteikt respondentiem nepieciešamo saziņas sesiju biežumu. Iegūtie dati parādīja, ka augstu sasniegumu sportisti dod priekšroku klātienēs sanāksmēm (n-11) (piemēram, „*man vislabākais piedāvājums ar cilvēkiem vienmēr ir bijis aci pret aci*”; „*tik un tā pa tālruni vai pa e-pastu šķiet pietiekami*”. „*Attiecībā uz reižu skaitu: tik daudz, cik jums to vajag. Varbūt mēneša laikā man ir jāsazinās ar viņu 5 reizes, tā vietā, nākamajos - trīs*”). Kā otrs svarīgākais saziņas līdzeklis e-pasts bija (n-10); un trešā - telefona sarunas (n-8). Dati arī parādīja, ka visbiežāk atbildēja 3-4 reizes mēnesī vai ikreiz, kad tas bija nepieciešams (n-11).

Nākamais jautājums tika uzdots, lai izpētītu esošo praksi, galvenokārt, kāda veida atbalstu (ja tāds ir) jau saņem no mentora. Respondentu atbildes apstiprināja datus, kas iegūti, izmantojot iepriekšējos jautājumus, atklājot savstarpējās sapratnes veidošanu lektoram ar mentoru (n-7). Koordinācija, laika plānošana un ar to saistītās jomas tika uzsvērtas arī lielākajā daļā fokusa grupas diskusiju, kas notika izpētes posmā. Kas iet roku rokā ar nākamo jautājumu - “Kā studentu mentors vai students - mentors jums palīdz?” Kā jau iepriekš minēts, ne visiem respondentiem bija pieejams students-mentors atbalsts (n-4), kas ir rezultāts oficiālu duālās karjeras atbalsta centru trūkumam divās augstskolās. No otras puses, tie, kuriem ir “skolotājs-mentors”, atzīmēja, ka šāds atbalsts bija nepieciešams, lai labāk iekļautos studentu dzīvē (n-5), kā arī palīdz laika vadības un studiju organizācijas procesā (n -5). Kopumā dati apraksta studentu sportistu ikdienas dzīvi visās MTG projektā iesaistīto universitāšu grupās (piemēram, „*Manam studentu mentoram un vairākiem sportistiem ir WhatsApp grupa, un mēs esam draugi, man palīdz studijās. Mūsu „skolotājs mentors” parasti ar mums sazinās katru nedēļu.*”

Pēc šī posma pabeigšanas tika saņemti papildu komentāri. Apkopojot diskusiju, respondenti (n-7) ieteica, lai universitātē būtu labi aprīkots mācību centrs, lai būtu pieejamas

treniņu iespējas tuvu viņu akadēmiskajiem studiju centriem. Respondenti arī uzsvēra nepieciešamību augstsskolās izveidot karjeras atbalsta centrus (n-5).

Secinājumi

Ieguldījumi izglītībā un pienācīgu mācību un treniņu apstākļu veicināšana ir izšķiroša jaunu, apdāvinātu augstu sasniegumu sportistu ilgtspējīgai attīstībai visos sporta līmeņos. Īpaši jāuzsver, ka jauno, apdāvināto sportistu izglītības sistēmām jābūt atvērtām priekš visiem.

Sports ievērojami veicina katras valsts un Eiropas Savienības labklājību, un attieksmes pret sportu izmaiņas ES pēdējā desmitgadē to apstiprina. Viens no galvenajiem ES sporta ekosistēmas uzturēšanas aspektiem ir sports augstākās izglītības iestādēs, īpašu uzmanību pievēršot augstu sasniegumu sporta apvienošanai ar studijām. Plašāk tas nozīmētu arī sporta zinātnes studijas, lai veicinātu izpratni par sporta veicināšanas ekonomiskajiem aspektiem.

MTG projekta mērķis bija izstrādāt ieteikumus valsts līmenī, lai apvienotu augstu sasniegumu sportu ar augstākās izglītības studijām. Projekta pamatā ir 2012. gadā apstiprinātās “ES vadlīnijas par sportistu duālo karjeru” (Eiropas Savienība, 2012).

Lai izprastu augstu sasniegumu sportistu vajadzības duālajā karjerā, tika veikts pētījums MTG projektā iesaistītajās ES dalībvalstīs (Latvijā, Itālijā, Rumānijā, Spānijā un Portugālē). Pamatojoties uz apsekojuma ietvaros iegūtajiem datiem, tika izdarīti šādi secinājumi:

- Respondenti vienojās par augstu sasniegumu sportistu termina definīciju, kurā norādīts, ka šādiem sportistiem jābūt jaunatnes, junioru vai pieaugušo nacionālo komandu dalībniekiem vienā no sporta veidiem vai nacionālās sporta spēļu komandas dalībniekiem, kas sacenšas augstākais līmenis.

- Studentu - sportistu personisko vajadzību analīze parādīja, ka augstu sasniegumu sportisti iestājas augstākās izglītības programmās, kuru mērķis ir iegūt zināšanas un prasmes, kas var uzlabot sportisko sniegumu.

- Iegūtie dati par nākotnes plāniem atklāja, ka viens no galvenajiem respondentu mērķiem ir pabeigt studijas. Gados vecāki studenti un tie, kuri saņem mentora atbalstu, vēlas uzlabot savus sasniegumus studijās un iestāties nākamā cikla augstākās izglītības programmās.

- Augstu sasniegumu sportisti labprātāk strādātu sporta jomā pēc universitātes absolvēšanas un karjeras noslēguma. Pievienotā vērtība būtu iespēja izmantot iegūtās zināšanas un sporta pieredzi.

- Sportistiem ir svarīgi kvalificēties olimpiskajām spēlēm, uzvarēt starptautiskās sacensībās, un vissvarīgākais ir elastīgs mācību un treniņu plāns, lai to izpildītu.

- Augstu sasniegumu sportisti ģimeni un trenerus uzskata par saviem galvenajiem atbalstītājiem viņu duālās karjeras laikā. Savukārt nejut nekādu atbalstu no dekāniem un programmu direktoriem un vēlētos saņemt lielāku atbalstu no sporta komandu klubiem. Svarīgs secinājums ir tāds, ka vecāki sportisti izjūt lielāku profesoru atbalstu.

- Viens no svarīgākajiem faktoriem, kas ietekmē kopējo sniegumu, ir kvalitatīvas sporta infrastruktūras trūkums augstsskolā, tāpēc sportistiem ir jāpavada ilgs laiks ceļā no skolas uz treniņu vietām un otrādi. Sportisti, kuriem nav mentora, izjūt lielāku nepieciešamību pēc atbalsta, kas saistīts ar atbilstošām treniņa iespējām tuvu fakultātei, un elastīgu treniņu grafiku, salīdzinot ar sportistiem, kuri saņem mentora atbalstu. Šī situācija izskaidrojama ar to, ka sportistiem, kuriem nav mentora, jāapspriež savas vajadzības ar programmu direktoriem, treneriem, profesoriem, lai plānotu elastīgu treniņu grafiku.

- Sportistiem bez mentora svarīga ir treniņu nodrošināšana fakultātes telpās un nepieciešamība pēc elastīga grafika fakultātē vai universitātē. No otras puses, atsevišķiem sporta pārstāvjiem visos komponentos ir būtiskākas vajadzības, lai veiksmīgi turpinātu duālo karjeru. Šī viedokļu atšķirība izskaidrojama ar to, ka komandu sporta veidos, it īpaši, ja tā ir universitātes komanda un sastāvu veido no universitātes studentiem-sportistiem, ir vieglāk vadīt gan treniņus, gan studiju plānošanu, par ko liecina arī iepriekšējie pētījumi.

- Komandu sporta veidos līgumi, kas noslēgti ar spēlētājiem, ir arī duālās karjeras īstenošanas garantija. No otras puses, individuālajos sporta veidos pieeja ir individuāla, izņemot universitātes, kas sportistiem nodrošina mentoru vai citu individuālu atbalstu.

- Elites sportisti sportā sagaida augstskolu vadības un treneru sadarbību. Trenerus, kā atbalstītājus vairāk atzīst individuālo sporta veidu sportisti. Veiktā analīze apstiprina faktu, ka treneris sniedz lielāku atbalstu duālās karjeras veidošanā individuālo sporta veidu sportistiem. Jāatzīmē arī, ka treneris var būt viens no indivīdiem, kas kavē duālās karjeras īstenošanu augstskolā, tāpēc uzmanība jāpievērš treneru izglītībai kā daļu no duālās karjeras ieviešanas.

- Maģistranti atzīmē, ka tikšanās ar profesoriem veicina duālās karjeras īstenošanu, uzlabojot studiju kvalitāti.

- Bakalaura programmas student - sportisti biežāk ir atzīmējuši, ka līdzsvaru var panākt, ja tiek nodrošināts elastīgs treniņu grafiks.

- Runājot par akadēmiskajām vajadzībām, sportisti parasti izvēlas izglītības iestādi, pamatojoties uz tās atrašanās vietu, lai sportistiem nebūtu nepieciešams pavadīt laiku, ceļojot no mācībām uz treniņiem un otrādi. Uzmanība tiek pievērsta faktam, ka elites un nacionālā līmeņa sportistiem izvēle bija par labu augstskolu un sporta klubu prestižam.

- Sportisti uzskata, ka mācīšanās palīdz iegūt zināšanas un prasmes, kuras var izmantot sportā, lai uzlabotu rezultātus.

- Augstu sasniegumu sportisti kā studenti no universitātes saņem atbalstu, kā elastīgu eksāmenu grafiku un iespēju piedalīties starptautiskās sacensībās.

- Galvenās grūtības mācību procesā, ar ko saskaras sportisti, ir nespēja piedalīties visās teorētiskajās un praktiskajās nodarbībās, jo sportistiem bieži jāpiedalās sacensībās, treniņnometnēs un treniņos. Vērts pieminēt faktu, ka elites un nacionālā līmeņa sportisti visos ierosinātajos izteikumos saskaras ar lielākām grūtībām nekā reģionālā līmeņa sportisti.

- Pētījuma dati parādīja, ka jaunākiem sportistiem nebija pietiekami daudz laika atpūtai, savukārt vecākiem sportistiem nepietika laika mājas uzdevumu veikšanai. Sportistiem, kuriem nav mentora, mācībās rodas lielākas grūtības. Tāpēc var secināt, ka mentors pozitīvi ietekmē sportistu ikdienas dzīvi duālās karjeras procesā.

- Apkopojot secinājumus no visām grupām, var novērot, ka ir grūti apvienot studijas un sportu vienādi augstā līmenī, taču tas ir iespējams ar motivāciju, atbalstu un labu plānošanu, un īpaša uzmanība jāpievērš pirmajiem studiju gadiem.

- Ievērojamas grūtības sporta karjerā, kas kavē studiju procesu, ir laika un studiju grafika trūkums. Profesoru izpratnes trūkumu galvenokārt ir atzīmējuši sportisti, kas jaunāki par 22 gadiem. Jāatzīmē, ka individuālo sporta veidu sportisti jūtas vairāk nesaprusti no profesoru puses, salīdzinot ar komandu sporta veidu pārstāvjiem. To varētu izskaidrot ar to, ka komandu sporta veidu treniņi notiek kā komandai un viņu mācības vismaz zināmā mērā koordinē mentors, komandas direktors.

- Visas MTG projektā iesaistītās augstskolas īsteno studentu - sportistu duālo karjeru, no kurām dažas ir veiksmīgākas un citas mazāk; tomēr ir jāievieš nepieciešamie uzlabojumi.

- Lai atvieglotu duālās karjeras īstenošanas procesu, studenti - sportisti vēlas, lai duālā karjera tiktu vispārēji atzīta un pārvaldīta, kā norāda individuālo sporta veidu pārstāvji, bakalaura studenti un sportisti, kuriem nav mentora. Līdz ar to tiek secināts, ka augstākās izglītības iestādēs jāveido duālās karjeras centri un tiek atzīta nepieciešamība uzlabot savstarpējo komunikāciju. Kā būtisks ieteikums tika apstiprināta sportistu vēlme, lai vairāk popularizētu sporta sacensību un sasniegumu popularizēšanas augstskolās, tādējādi veicinot izpratni par atzinības nozīmi sportā.

- Sporta infrastruktūras uzlabošanu universitātēs var uzskatīt arī par būtisku, kas ļauj mācīties un trenēties vienkopus, tādējādi ietaupot laiku un naudu.

- Sporta klubi / federācijas ne vienmēr atbalsta sportistu izvēli studēt, tādēļ ir svarīga izveidot duālās karjeras centru. Sportisti arī uzsvēra, ka jāievieš īpašas stipendijas sportistiem, kas atvieglotu daudzas sociālās vajadzības.

- Analizējot jautājumus, kas saistīti ar mentora nepieciešamību, var secināt, ka mentoram jāveicina sapratne starp profesoriem un sporta organizācijām, otrkārt, jāpalīdz izveidot lekciju plānu, ieskaitot individuālu studiju plānu, eksāmenu grafiku, lai vieglāk pielāgotos jaunajai videi un situācijai, it īpaši pirmajā studiju gadā.

- Tāpēc, lai veidotu duālo karjeru, studentiem-sportistiem ir jābūt akadēmiskā personāla izpratne, un viņiem vajadzētu būt iespējai izstrādāt līdzsvarotus individuālos studiju plānus. Turklāt varētu izveidot atbalsta centru ar uzticamiem studentu mentoriem, lai palīdzētu ar studijām un sportu saistītos jautājumos, kā rezultātā tiek ietaupīts augstu sasniegumu sportistu laiks un enerģija. Mentora pienākumi ir saistīti ar orientēšanos duālās karjeras jautājumos, emocionālo un psiholoģisko atbalstu.

- Augstu sasniegumu sportisti norādīja, ka galvenais mentora atbalsts tika saņemts savstarpējas sapratnes veidošanai ar pasniedzējiem. Mentors palīdz koordinēt eksāmenu grafiku.

- Vairākas universitātes, piemēram, Latvijas Universitāte un University degli Studi G. d'Annunzio Chieti - Pescara nenodrošina sporta mentoru kā oficiālu amatu. Aleksandru Ioan Cuza universitātē (Rumānijā) nav sportistu mentora, bet ir tikai grupas pasniedzējs, kas strādā ar izvēlētām studentu kategorijām.

- Augstu sasniegumu sportisti saziņai ar mentoru galvenokārt izvēlas saņēsmi klātienē, īpaši to izceļ vecāko bakalaura un maģistra programmu studenti. Kā otru nozīmīgāko saziņas rīku respondenti minēja - attiecīgi e-pastus un telefona sarunas.

- Sportisti - studenti dod priekšroku sazināties ar savu mentoru 3-4 reizes mēnesī vai, kad nepieciešams.

- Augstākās izglītības iestādēs jāievieš „students-mentors” atbalsts, lai sportisti varētu iepazīties ar studentu dzīvi, kā arī sniegtu palīdzību administratīvo uzdevumu vadīšanā.

- Sportisti - studenti ierosināja, lai universitātē būtu labi aprīkota treniņu bāze vai centrs, lai nodrošinātu treniņu iespējas pēc iespējas tuvāk viņu studiju vietai.

- Visām augstskolām ir jāizveido duālās karjeras atbalsta centri ar visaptverošām aktivitāšu shēmām un ietvariem, piemēram, elastīgiem mācību un treniņu grafikiem, pielāgotu mācību programmu, e-apmācību, rehabilitācijas un sporta pakalpojumu izmantošanu un sociālo atbalstu.

- Augstskolām sadarboties ar sporta skolām, klubiem, vispārējās izglītības iestādēm, lai veicinātu sistemātisku izglītību visaugstākajā līmenī.

- Jāizstrādā elastīgi eksāmenu, semināru un termiņu grafiki.

- Papildu bonuss būtu, ierīkot sportistu slavas zāli augstskolās un ieviest sportistu stipendijas.

3. Pašreizējās situācijas apraksts: pētījuma pamatojums un metodika

3.1. Duālās karjeras situācija Latvijā/ iespējas

Latvijā par sporta jautājumiem atbild Izglītības un zinātnes ministrija. Valsts līmenī īpaša duālās karjeras politika augstākajā izglītībā nepastāv. Tiek nodrošināts Latvijas Olimpiskās komitejas vispārējs atbalsts elites sportistiem - potenciālajiem olimpisko spēļu dalībniekiem. Tomēr, ja sportistam ir studenta statuss, atbalsts vispār netiek sniegts.

Pašlaik DK sportistiem nav nodrošināts īpašs psiholoģisks atbalsts, medicīniskais atbalsts.

Vienīgo oficiālo atbalstu sniedz Latvijas Sporta federācijas padome kā īpašu finansēšanas programmu (student – sportistu stipendija), lai atbalstītu augstu sasniegumu sportistus profesionālajā un augstākajā izglītībā, taču kopējais finansējuma apjoms ir ierobežots un tas neattiecas uz visiem DC sportistiem. Faktiski šis atbalsts tiek sniegts kā vienreizējs maksājums, pamatojoties uz sasniegumiem sportā un sekmīgi nokārtotiem studiju kursiem. No stipendijas pedzēts segt mācību maksu.

Aktīva loma duālās karjeras ideju popularizēšanā Latvijā ir Latvijas Augstskolu sporta savienībai.

Duālās karjeras jautājumi tiek atrisināti institucionālā līmenī. Universitātes (vai citas augstskolas) atbalsta DK sportistus, taču šis atbalsts un attieksme atšķiras atkarībā no institūcijām un to stratēģijas.

Saskaņā ar publiski pieejamo Latvijas Olimpiskās komitejas informāciju Latvijas Olimpiskajā komandā ir 45% studentu vai augstskolu absolventu (vasaras OG 53%, ziemā OG 36%) (Latvijas Olimpiskā Komiteja, 2016).

Tabula Nr .10.
Duālā karjera Latvijas augstskolās

Atbalsta tips	Finanšu
Apraksts	Vispārīgs apraksts Studiju un sporta savienošanas process ir sarežģīts un laikietilpīgs, jo personai ir jāpieliek maksimāla enerģija, lai vienmērīgi pārvaldītu savu laiku gan sportam, gan mācībām. Bieži vien ikdienas slodzes dēļ viena no duālās karjeras prioritātēm zaudē kvalitāti. Augstskolas, izprotot stāvokļa nozīmi, pievērš arvien lielāku uzmanību studiju maksas atlaižu un stipendiju īstenošanai, tādējādi veicinot duālās karjeras attīstību. Duālās karjeras studentiem nepieciešami abi komponenti - labi studiju rezultāti, kā arī augsti sasniegumi sportā. Apvienojot abus iepriekš minētos komponentus, persona var saņemt studiju maksas atlaidi un stipendiju. Rezultātā rodas papildu motivācija tālākai attīstībai un tiek veicināta atbildība par iegūtajām sociālajām garantijām, ko nodrošina universitāte. Tas veicina personības attīstību un nodrošina veiksmīgu turpmāko duālās karjeras procesu. Procedūras apraksts Individuāli tiek apsvērta studiju maksas vai stipendijas summa.

	<p>Katrai Latvijas augstskolai ir savi kritēriji, lai izvēlētos konkrētus sportistus. Izvēloties tiek ņemts vērā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nacionālā līmeņa sasniegumi sportā; • Starptautiskā līmeņa sasniegumi sportā; • Studiju rezultāti; • Intervija. <p>Sniegtā atbalsta apmērs atšķiras, lai gan lielākā daļa Latvijas augstskolu par galveno duālās karjeras attīstības virzienu izvēlas studiju maksas atlaides un / vai stipendiju. Augstskolas, kas īsteno šāda veida praksi, ir šādas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Latvijas universitāte; • Rīgas tehniskā universitāte; • Rīgas Stradiņš Universitāte; • Latvijas sporta pedagoģijas augstskola; • Latvijas lauksaimniecības universitāte; • Ventspils augstskola; • Liepājas Universitāte; • Biznesa augstskola "Turība"; • Banku augstskola; • Vidzemes augstskola; • Daugavpils Universitāte • Rēzeknes tehnoloģiju akadēmija
Vispārējais mērķis	Atbalstīt sportistus finansiāli
Nepieciešamie resursi	Augstskolai nepieciešami papildu finanšu resursi, lai spētu nodrošināt labākos sportistus ar apmaksātu mācību maksu un garantētu stipendiju. Tas ir iespējams, ja augstskolas administrācija redz nākotni duālās karjeras attīstībā.
Savstarpēja sadarbība	Nepieciešama aktīva komunikācija starp sporta pārstāvjiem un augstskolas administrāciju. Sadarbojoties, ir jānovērtē katra sportista potenciāls ieguldījums turpmākajā mācību periodā.
Papildus informācija	<p>Par nākotnes mērķiem ir jāsazinās ar sportista iepriekšējiem kluba vai sporta skolas pārstāvjiem. Pretējā gadījumā tas var radīt situāciju, kad augstskola ir piešķirusi studiju maksas atlaidi vai stipendiju, bet students turpina pārstāvēt citu organizāciju.</p> <p>Atsevišķu sportistu atbalsts: ja iespējams, ir jāsazinās ar konkrētu sporta federāciju, lai izprastu sportista atbilstību studentu sporta līmenim. Individuālajos sporta veidos līmenis var atšķirties, tāpēc ir svarīgi saprast katra sportista potenciālu, ieguldījumu augstskolas turpmākajā attīstībā.</p> <p>Komandu sporta atbalsts: jānovērtē sporta komandu sastāvs un nepieciešamie papildinājumi. Pretējā gadījumā tas var novest pie situācijas, kad tiek uzņemti vienas konkrētas pozīcijas līmeņa spēlētāji, bet nepieciešami citi stila vai pozīcijas sportisti.</p>

Atbalsta tips	Psiholoģiskais
<p>Apraksts</p>	<p>Vispārīgs apraksts Duālās karjeras iniciatīvu attīstības process ir veicinājis faktu, ka Latvijas augstskolas spēj atrast dažādus veidus, kā atbalstīt savus studentus, kuri nodarbojas ar sportu. Viens no atbalsta veidiem ir psiholoģiskais atbalsts. Psiholoģiskais atbalsts palīdz studentiem veiksmīgāk pielāgoties jaunajai videi, atrast risinājumus dažādos apstākļos, veiksmīgāk sazināties ar pasniedzējiem lai sekmētu personīgo attīstību. Psiholoģiskais atbalsts ir viens no duālās karjeras stūrakmeņiem, jo tas ir vienīgais veids, kā izprast studenta – sportista faktiskās spējas, kā arī saprast, kā apvienot sporta un mācību procesus.</p> <p>Paskaidrojums Pētnieki ir pievērsušies jautājumiem, kas saistīti ar psiholoģiskajiem faktoriem un to, kā tie ietekmē cilvēka darba spējas un vispārējo dzīves kvalitātes līmeni. Ir svarīgi piekļūt psiholoģiskajam atbalstam dažādos pārejas periodos - piemēram, uzsākot studijas. Notiek personiska transformācija, un šīs izmaiņas var ietekmēt galvenā uzdevuma izpildes kvalitāti. Kas attiecas uz duālo karjeru, tas var novest pie zemākiem studiju vērtējumiem un sporta rezultātiem. Ir nozīmīgi, ka augstskola spēj saviem studentiem - sportistiem sniegt atbilstošu psiholoģisko atbalstu - gan individuālā, gan administratīvā vai institucionālā līmenī.</p> <p>Procedūras apraksts Latvijas duālās karjeras sistēmā psiholoģiskais atbalsts ir ļoti svarīgs, jo studenti – sportisti saskaras ar papildu grūtībām - sporta infrastruktūras problēmām vai jautājumiem, kas saistīti ar ekonomisko situāciju. Pašlaik Latvijas augstskolām nav nekādu vadlīniju psiholoģiskajam atbalstam attiecībā uz duālo karjeru, tāpēc katrai augstskolai šāda veida jautājumi jāatrisina individuāli. Piemēram, Latvijas Universitātē ar to saistītos jautājumus risina Psiholoģijas nodaļa ar konkrētās jomas ekspertiem. Nepieciešamības gadījumā Latvijas Universitātes sportisti var apmeklēt individuāli konsultācijas, lai varētu veiksmīgāk apvienot sportu un mācības.</p>
<p>Vispārējais mērķis</p>	<p>Sniegt studentiem – sportistiem psiholoģisko atbalstu.</p>
<p>Nepieciešamie resursi</p>	<p>Ja augstskolas mērķis ir attīstīt šo duālās karjeras jomu, ir jāievieš īpašs amats - sporta psihologs. Šis eksperts varētu palīdzēt visiem augstskolas sportistiem (sniedzot konsultācijas pēc iepriekšēja pieraksta).</p>
<p>Savstarpēja</p>	<p>Jābūt aktīvai komunikācijai starp sportistiem, treneriem, sporta</p>

sadarbība	klubu administrāciju un psihologiem. Tādējādi ir iespējams saprast sportistu psiholoģiskos jautājumus un attiecīgi rīkoties. Ja kāds neievēro iespējamo psihologa saistību ar kādu no sportistiem, var rasties grūtības ar sporta kvalitāti vai studiju rezultātiem.
Papildus informācija	Lai optimizētu institucionālos finanšu resursus, var iesaistīt studentu kopienas psihologus (ja universitātē ir psiholoģijas nodaļa). Individuālie sporta veidi - nepieciešama individuāla pieeja katram sportistam. Iespējama konsultācija kopā ar treneri. Komandu sporta veidos - iespējamas gan individuālas konsultācijas, gan komandu kopīgas sanāksmes vai komandas veidošanas pasākumi, kurus vada psihologi.
Atbalsta tips	Dalība sacensībās
Apraksts	Vispārīgs apraksts Studentu sporta sacensību cikls notiek visu mācību gadu dažādos sporta veidos. Turklāt pasākumi bieži notiek attālos sporta centros, tāpēc ir jāatrisina transporta jautājumi. Aktuāli ir arī sporta ekipējums, dalības maksa vai licences iegādes jautājumi. Risinot šos jautājumus, Latvijas augstskolām ir atšķirīga pieeja. Paskaidrojums Līdzīgi kā studiju maksas atlaides, arī šāda veida atlaides studentiem-sportistiem ir daļa no sociālajām garantijām, ko var sniegt augstskolas. Tādējādi tiek veicināta piederība noteiktai izglītības iestādei, kā arī atbildības sajūta un personības attīstība. Iepriekš minētie procesi ir daļa no duālās karjeras galvenajiem uzdevumiem, jo tie mudina sportistus izprast sniegtā atbalsta mehānismu. Procedūras apraksts Institucionālās iespējas attiecībā uz duālās karjeras attīstību Latvijā ir atšķirīgas. Vairākas augstskolas var atbalstīt savu sportistu dalību vairākās sacensībās, piemēram, SEEL sporta SPĒLES vai Latvijas Augstskolu sporta savienības (LASS) rīkotajos sporta forumus. Šāda veida prakse ir pieejama Latvijas Universitātē, Rīgas Stradiņa universitātē un Rīgas Tehniskajā universitātē. Iepriekš minētās universitātes nodrošina sporta apģērbu un sedz dalības maksu. Vairākas augstskolas sedz tikai dalības maksu Latvijas Augstskolu Sporta savienības (LASS) rīkotajās sacensībās, piemēram, vieglatlētikā vai galda tenisā. Kas attiecas uz pasaules universiādes forumiem, katrai augstskolai ir savi kritēriji, pēc kuriem tiek vērtēts finansiālais atbalsts konkrētam sportistam.
Vispārējais mērķis	Nodrošināt studentiem-sportistiem iespēju piedalīties dažāda

	līmeņa studentu sacensībās.
Nepieciešamie resursi	Augstskolai jāpiešķir papildu finanšu resursi, lai tā varētu atbalstīt duālās karjeras un konkurences cikla attīstību. Ja iespējams, ir nepieciešams nodrošināt sportistus arī ar sporta aprīkojumu un segt dalības maksu.
Savstarpēja sadarbība	Augstskolas sporta departamentam ir jāsazinās ar Latvijas Augstskolu Sporta savienības pārstāvjiem, konkrētām sporta federācijām, kā arī ar citām augstskolām par studentu sporta pasākumu plānošanu un gaidāmajām sacensībām. Ja iespējams, augstskolām jāmeģina piesaistīt papildu līdzekļus no kopējiem aukstskolas līdzekļiem, lai varētu nodrošināt sportistiem papildu sociālās garantijas (piemēram, veselības apdrošināšanu).
Papildus informācija	Individuālajā sporta veidā - iespējams atbalsts transporta izdevumiem. Piemēram, lai segtu personīgā transporta degvielas izdevumus vai sabiedriskā transporta biļetes. Tādējādi ir iespējams optimizēt augstskolas resursus, jo nav nepieciešams īrēt atsevišķu autobusu. Komandu sporta veidos - starptautiskajos turnīros ir iespējams sadarboties ar citām augstskolām, tādējādi palielinot iespējas konkrētu sacensību kontekstā. Piemēram, Latvijas Universitātes galvenā komanda 2017. gadā Pasaules Universiādē ieguva bronzas medaļas. Komandā bija iesaistīti spēlētāji arī no citām augstskolām.
Atbalsta tips	Individuālie studiju plāni
Apraksts	Vispārīgs apraksts Duālās karjeras galvenā ideja ir tāda, ka augstskola ir atvērta un sadarbojas ar studentiem, kuri nodarbojas ar augsta līmeņa sportu. Viena no prioritātēm ir pēc iespējas pielāgot studiju plānu, lai tas iekļautos studenta-sportista ikdienas grafikā, lai viņš / viņa varētu veikt abas duālās karjeras darbības, saglabājot kvalitāti. Paskaidrojums Individuālu studiju plānu vai pielāgotu grafiku izstrāde studentiem, kuri nodarbojas ar augsta sasniegumu sportu, veicina labi plānotu slodzes sadalījumu cilvēka ikdienas laikā. Pretējā gadījumā, mēģinot apvienot abas galvenās duālās karjeras darbības, var notikt emocionālā izdegšana un fiziskā pārslodze, kas neļaus realizēt iecerētos uzdevumus. Procedūras apraksts Latvijas augstskolas pakāpeniski ir izstrādājušas veidu, kā individuālos plānus vai pielāgotus grafikus pielietot ikdienas studiju praksē. Ilgtermiņā Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmijai ir sava pieeja, piedāvājot saviem studentiem, kuri ir

	<p>izlases sportisti, apmeklēt studijas bez maksas (nultā grupa). Vairākas citas augstskolas - Latvijas Universitāte, Vidzemes Augstskola, Latvijas lauksaimniecības universitāte un Rīgas Stradiņa universitāte - īsteno citu pieeju, piedāvājot individuālus studiju plānus, kur sportisti komunicē ar pasniedzējiem, tādējādi veidojot duālās karjeras attīstību.</p>
Vispārējais mērķis	Palīdzēt studentiem apvienot mācības un sportu.
Nepieciešamie resursi	Nav nepieciešami papildu finanšu resursi. Vissvarīgākais aspekts ir veidot izpratni par duālo karjeru un tās nozīmi studiju un sporta savienošanā.
Savstarpēja sadarbība	Svarīgs faktors ir komunikācija starp studentiem - sportistiem, pasniedzējiem, administrāciju un treneriem. Studentiem savlaicīgi jāinformē par plāniem attiecībā uz treniņu grafikiem, sacensībām vai treniņa nometnēm. Ir svarīgi saprast studenta grafika slodzi un pielāgot to pozitīvu rezultātu sasniegšanai. Treneris var būt arī vadītājs, kurš palīdz un veicina duālās karjeras procesu.
Papildus informācija	<p>Individuālo sporta veidu sportistu studiju process ir salīdzinoši vieglāks, ar nosacījumu, ka treniņu grafikus var pielāgot atsevišķiem sportistiem. Uz treniņa nometnēm iespēja nodrošināt nepieciešamos mācību materiālus pa e-pastu, e-vidē vai lasīt lekcijas, izmantojot internetu.</p> <p>Komandas sporta - gadījumā, ja komandas veidu sportists pavada laiku ārzemju sporta klubā, ir nepieciešama ievērojama pasniedzēju atvērtība un sadarbība, lai nodrošinātu dažādus materiālus un darbu ar videozvanu starpniecību. Tomēr, ja komanda atrodas augstskolā, visu studiju plānu ir iespējams pielāgot atbilstoši komandas vajadzībām.</p>
Atbalsta tips	Ēdināšana
Apraksts	<p>Vispārīgs apraksts Viens no duālās karjeras pamatuzdevumiem ir atvieglot student - sportistu ikdienas rutīnu. Lai to īstenotu, ir nepieciešami salīdzinoši lieli finanšu resursi. Viens no tiem - ēdināšanas nodrošināšana blakus augstskolai vai mācību vietai. Tādējādi atslogojot studentu - sportistu ikdienas finansiālo stāvokli, kā arī tiek nodrošināta sabalansēta un veselīga pārtika, kas ir būtiski cilvēkiem ar lielu ikdienas slodzi.</p> <p>Paskaidrojums Sportistu rezultātus ietekmē vairāki faktori. Kā galvenos var minēt talantu vai ģenētiku, kā arī vispārējās raksturīgās iezīmes. Tomēr snieguma līmeni nosaka arī citi faktori, piemēram, treneru profesionalitāte, infrastruktūra, medicīniskā pieejamība,</p>

	<p>kā arī veselīga pārtika. Augstskolas, kas nodrošina vienu no sociālās garantijas aspektiem attiecībā uz duālo karjeru - ēdināšanu, mudina savus sportistus praktizēt sabalansētus uztura paradumus, tādējādi veicinot labākus rezultātus sportā.</p> <p>Procedūras apraksts</p> <p>Latvijas augstskolās ēdināšanu nodrošina atsevišķas augstskolas. Pašlaik to praktizē tikai komandu sporta veidu sportistiem (ar reti izņēmumiem). Vidzemes Augstskola nodrošina savai basketbola komandai divas ēdienreizes dienā, Ventspils augstskola, Latvijas Universitāte un Rīgas Stradiņa universitāte - vienu maltīti dienā.</p>
Vispārējais mērķis	Lai atvieglotu un veicinātu studentu sportistu veselīgas ēšanas paradumus.
Nepieciešamie resursi	Ikdienas ēdināšanas nodrošināšana studentiem-sportistiem ir daļa no sociālajām garantijām, tāpēc ir nepieciešami papildu finanšu resursi, kā arī ēdināšanas pakalpojumu sniedzējs (vēlams, ar pārtikas klāstu, kas atbilst sportistu vajadzībām).
Savstarpēja sadarbība	Nav nepieciešams
Papildus informācija	<p>Augstskolas var nodrošināt ēdināšanu, izmantojot kuponu sistēmu. Tos var izplatīt, piemēram, katra mēneša sākumā.</p> <p>Individuālo sporta veidu sportistiem - process ir izaicinošāks, jo individuālajiem sportistiem ir atšķirīgi treniņu grafiki, tāpēc nav iespējams pielāgot ēdināšanas pakalpojumus.</p> <p>Komandu sporta veidu pārstāvjiem - komandu sporta veidu sportistiem treniņi un spēles ir pēc viena grafika, ir iespējams paredzēt ēdināšanas grafiku.</p>
Atbalsta tips	Mentoru iesaistīšana
Apraksts	<p>Vispārīgs apraksts</p> <p>Mentora funkcijas ir būtisks faktors, īstenojot duālo karjeru. Studiju un sporta apvienošanas process ir grūts, un tam nepieciešama papildu fiziska un garīga piepūle. Tas jo īpaši attiecas uz pirmā kursa studentiem, kuri vēl nav apguvuši augstskolas prasības un nespēj veiksmīgi plānot savu laiku. Mentoru iesaistīšana atrisinātu šāda veida problēmas, ņemot vērā, ka mentori varētu palīdzēt pirmā gada studentiem efektīvi plānot savu laiku.</p> <p>Paskaidrojums</p> <p>Iesaistot papildu personu (mentoru, tutoru vai personīgās attīstības treneri), students tiek disciplinēts un iemācīts veiksmīgi pārvaldīt savu laiku. Studentam - sportistam ir vieglāk savlaicīgi izpildīt savus uzdevumus, kā arī viņš apgūst būtiskus laika</p>

	<p>vadības principus.</p> <p>Procedūras apraksts</p> <p>Studentiem-sportistiem Latvijas augstskolās vēl nav izstrādāta mentoru vai cita atbalsta personāla piesaistīšanas prakse. Tomēr tiek nodrošināti papildu cilvēkresursi, kuri papildus tiešajiem pienākumiem palīdz sportistiem atrast visefektīvākos risinājumus. Viņi palīdz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sazināties ar sporta veidu federācijām, sporta klubu pārstāvjiem; • rod risinājumus dalībai sacensībās (transporta un citi izdevumi); • veicina sadarbību ar pasniedzējiem, tādējādi veicinot duālo karjeru. <p>Pietiekami bieži šīs aktivitātes veic augstskolas sporta centra darbinieki vai administratīvais personāls attiecīgajā studiju jomā.</p>
Vispārējais mērķis	Palīdzēt pirmā kursa studentiem – sportistiem pielāgoties augstskolas videi.
Nepieciešamie resursi	Papildu personāla piesaistīšana, lai nodrošinātu daudzsološāko studentu-sportistu mentorus. Gadījumā, ja augstskolai nav nepieciešamo resursu, ir iespējamas dažādas alternatīvas. Piemēram, iesaistot citus studentus kā mentorus vai dalībniekus projektos ar mērķi piesaistīt mentorus.
Savstarpēja sadarbība	Augstskolu sporta nodaļas pārstāvjiem nepieciešama aktīva komunikācija dažādu alternatīvu meklēšanai. Tādā veidā ir iespējams atrast risinājumus, izmantojot dažādas mentoringa pieejas. Ir ļoti svarīgi koncentrēties uz galveno mērķi - palīdzēt studentiem apvienot studijas un sportu.
Papildus informācija	Individuālajos sporta veidos - ir iespējams iesaistīt mentorus konkrētiem sportistiem, piemēram, viens mentors visiem vieglatlētiem. Komandu sporta veidos - augstskolās, kurās ir savas sporta komandas, katrai komandai jānodrošina vismaz viens mentors. Pat ja spēlētāji tiek uzņemti dažādās studiju programmās, viņu ikdienas problēmas un laika plānošanas detaļas, visticamāk, būs līdzīgas, tāpēc mentora palīdzība būtu noderīga.
Atbalsta tips	Sporta medicīna
Apraksts	Vispārīgs apraksts Faktoriem, kas ietekmē sporta sasniegumus, ir dažādi posmi. Viens no tām ir sporta medicīna, kas pēc definīcijas satur arī rehabilitāciju un uztura bagātinātājus. Lai sasniegtu pēc iespējas pozitīvākus rezultātus, nepieciešama profesionālāka attieksme. Augstskolām ir atbilstoši instrumenti, lai nodrošinātu visu

	<p>nepieciešamo sportista attīstībai, neskatoties uz nepieciešamību ieguldīt papildu finanšu resursus.</p> <p>Paskaidrojums Nozīmīgākais no sporta medicīnas pakalpojumiem ir rehabilitācijas process (masāžas, ledus vannas). Acīmredzot tas palīdz ātrāk atgūties pēc fiziskiem vingrinājumiem (gan treniņu, gan sacensību laikā un pēc tām). Samazinās traumu risks, kā arī uzlabojas sporta aktivitāšu kvalitāte. Līdzīgu efektu nodrošina papildu sporta vitamīnu lietošana ikdienas treniņu procesā.</p> <p>Procedūras apraksts Latvijā, kas attiecas uz duālās karjeras ieviešanas procesu, sporta medicīnu pielieto salīdzinoši reti. Visbiežāk fizioterapeiti tiek pieņemti augstsskolas sporta komandās, un viņi vienlaikus veic arī noteiktus treneru uzdevumus. Latvijas Universitātes basketbola komandā ir divi eksperti - fizioterapeits un pamata fiziskās sagatavotības treneris. Papildu sporta medicīna tiek nodrošināta arī Vidzemes Augstskolā un Rīgas Stradiņa universitātē.</p>
Vispārējais mērķis	Veicināt studentu - sportistu spējas sportā, izmantojot piekļuvi sporta medicīnai.
Nepieciešamie resursi	Galvenā nepieciešamība ir papildu finanšu resursi. Kā iespējamo alternatīvu var minēt uztura bagātinātāju iegādi, jo šāda veida atbalsts ir lētāks nekā papildu darbinieku pieņemšana darbā.
Savstarpēja sadarbība	Lai veiksmīgi optimizētu resursus, nepieciešama efektīva komunikācija starp augstskolas sporta nodaļas administrāciju un treneriem. Ir jāsaprot, kuriem sportistiem visvairāk nepieciešamas papildu sporta medikamenti (uztura bagātinātāji).
Papildus informācija	Individuālajiem sporta veidiem - nozīmīgs faktors ir rūpīga sportistu atlase sporta medicīnas ziņā. Izprast sportista vispārējo līmeni konkrētā treniņu sagatavotības ciklā, izprast augstskolas interesi par konkrēta sportista attīstību. Komandu sportam - nepieciešams, lai novērtētu katra spēlētāja iespējamus ieguvumus attiecībā uz pieejamajiem sporta medicīnas pakalpojumiem.
Atbalsta tips	Infrastruktūra
Apraksts	Vispārīgs apraksts Latvijas sporta sistēmā viena no galvenajām problēmām ir infrastruktūra. Tas ir īpaši svarīgi atsevišķiem sporta veidu sportistiem Rīgā. Piemēram, kas attiecas uz vieglatlētiķu vai peldēšanas bāzes situāciju, šīs bāzes nav piemērotas augstiem sasniegumiem. Arī Rīgas augstskolās ir šāda veida problēmas, jo sporta infrastruktūras jautājums netiek risināts valsts līmenī.

	<p>Paskaidrojums Duālā karjera sastāv no daudziem komponentiem, un daži no tiem ir nozīmīgāki nekā citi. Piemēram, infrastruktūras vai sporta bāzes pieejamības aspekts. Gadījumā, ja studenti – sportisti nespēj efektīvi trenēties noteiktā sporta treniņu vietā, nav jēgas ieguldīt papildu līdzekļus sporta medicīnā vai psiholoģiskajā atbalstā.</p> <p>Procedūras apraksts Kā minēts iepriekš, infrastruktūras problēmas visaktuālākās ir galvaspilsētā Rīgā. Tie tiek risināti, noslēdzot īres līgumus ar pieejamajām sporta bāzēm vai attīstot vietējo sporta infrastruktūru. Piemēram, Rīgas Tehniskā universitāte un Latvijas Universitāte ir vienīgo Rīgā pieejamo vieglatlētikas manēžu, lai nodrošinātu daļēji atbilstošus treniņu apstākļus.</p>
Vispārējais mērķis	Nodrošināt studentiem – sportistiem atbilstošu treniņu infrastruktūru.
Nepieciešamie resursi	Ja augstskolai nav savas sporta infrastruktūras, nepieciešami papildu finanšu resursi. Visbiežāk tiek nomāti sporta kompleksi. Ilgtermiņā augstskolām jāpievērš uzmanība savas sporta infrastruktūras attīstībai.
Savstarpēja sadarbība	Lai veiksmīgi attīstītu augstskolas infrastruktūru, sporta departamenta administrācijai ir jāizveido ilgtermiņa attīstības stratēģija turpmākajiem budžeta jautājumiem saistībā ar sporta bāžu pārvaldību. Būtu jāapsver rentabilitātes jautājumi.
Papildus informācija	Individuālo sporta veidu infrastruktūras jautājums ir sarežģīts. Augstskolai ir jāizvērtē, vai konkrētu sportistu skaits ir pietiekams, lai ieguldītu papildu līdzekļus sporta objektu nomā. Komandu sportā - situācija ir salīdzinoši labāka nekā individuālajiem sporta veidiem. Basketbola, volejbola vai handbola zāļu pieejamība ir apmierinoša. Sarežģītāka situācija ir ar futbolu.
Atbalsta tips	Studentu pašpārvalde
Apraksts	<p>Vispārīgs apraksts Studentu pašpārvaldes galvenā funkcija ir risināt jautājumus, kas saistīti ar studentu vajadzībām, un meklēt risinājumus. Pārvaldes struktūra var atšķirties, ja Latvijas duālajā karjerā nepastāv vienota sportistu pārvaldes sistēma.</p> <p>Paskaidrojums Pareiza vadība ir panākumu atslēga - jāveic izpēte, lai izpētītu labāko praksi un jauninājumus. Turklāt sadarbības projekti sniedz iespēju dalīties pieredzē, kuru var apstrādāt un pielāgot videi un dažādiem apstākļiem.</p>

	Procedūras apraksts Pašlaik Latvijas augstskolas izvēlas individuālu pieeju, iesaistot sportistus studentu pašpārvaldes aktivitātēs.
Vispārējais mērķis	Veicināt studentu un sportistu komunikāciju par aktuāliem jautājumiem un uz klausīt (studentu, akadēmiskā personāla un citu personu, kas iesaistītas karjeras īstenošanas procesā) viedokļus.
Nepieciešamie resursi	Atsevišķa telpa sanāksmju organizēšanai, kā arī vadlīnijās pašpārvaldes locekļiem,
Savstarpēja sadarbība	Šis ir viens no retajiem atbalsta veidiem, kam nav nepieciešami papildu finanšu resursi. Risinājums ir sadarbība un efektīva saziņa ar visām iesaistītajām personām.
Papildus informācija	Ierosinājums iekļaut studentu Padomē un citās pārvaldes struktūrās vienu individuālo sporta veidu pārstāvi un no komandu sporta veidiem - vienu pārstāvi no katras komandas.

Atsauksmes no duālajā karjerā ieinteresētajām personām – Latvijā

No ieinteresētajām personām tika saņemti šādi ieteikumi:

1. Nepietiekama finansiālā atbalsta dēļ dažām ieinteresētajām personām nav motivācijas īstenot DK mērķus;
2. Galvenā nozīme ir elastīgai lekciju plānošanai.
3. Daudzi jautājumi jāatrisina valsts līmenī:
  - 3.1. Jāļauj duālās karjeras studentiem - sportistiem pieteikties augstskolās uz noteiktu skaitu valsts finansētām budžeta vietām;
  - 3.2. Ieviest stipendijas duālās karjeras studentiem - sportistiem;
  - 3.3. Duālās karjeras studentu - sportistu stipendijām nav jāpiemēro nodokļi;
  - 3.4. Nodrošināt bezmaksas piekļuvi sporta objektiem;
  - 3.5. Likumdošanas institūcijām jāpārskata un jāveic grozījumi noteiktos noteikumos (piemēram, "Izglītības likums", "Sporta likums", "Pašvaldību likums", "Augstskolu likums");
4. Būtu jānodrošina pašvaldības atbalsts.
5. Papildus tika uzsvērti šādi aspekti:
  - 5.1. Medicīnas pakalpojumu pieejamība;
  - 5.2. Psihologu pakalpojumu pieejamība;
  - 5.3. Mentora pieejamība, kurš palīdz plānot studijas un sportu, kā arī konsultē duālās karjeras studentus - sportistus brīžos, kad sporta specifiskas dēļ viņi ir attālināti no studiju procesa.

3.2. Duālās karjeras situācija Rumānijā/ iespējas

Saistībā ar piederību Eiropas Savienībai Rumānijai kā dalībniecei ir pienākums saskaņot savus nacionālos tiesību aktus ar kopējo Eiropas tiesisko regulējumu. Process turpinās, un tas tika uzsākts 2007. gada 1. janvārī.

Uz sportu orientētu ES politiku regulē Eiropas Sporta harta, Sporta ētikas kodekss, Antidopinga konvencija, Baltā grāmata par sportu, Eiropas Komisijas un Eiropadomes direktīvas.

Papildus sporta aktivitāšu nozīmei Eiropas Komisijas (2012) ieteikumi uzsvēr kvalitatīvas izglītības nozīmi, kas tiek sniegta paralēli augstu sniegumu sporta treniņiem ar sportistu duālās karjeras nosacījumiem (European Commission, 2012).

Mūsdienās Rumānija sāk attīstīt sportistu duālo karjeru, pateicoties iespējai, ko sniedz Eiropas Komisijas projekti, izmantojot programmu Erasmus + Sport. Pamatojoties uz Eiropas sportistu duālajai karjerai vadlīnijām (EOC EU Office, 2011).

Līdz Rumānijas iestājās ES 2007. gadā tiesību akti par sportistu duālo karjeru bija neskaidri, nekoncekventi un vispārīgi. Likumā 69/2000 tika atkārtota OMEC 5159/1998 redakcija, un tas atsaucās tikai uz mūža īres piešķiršanu pēc sporta karjeras sportistiem, kuri bija ieguvuši medaļas lielākajās starptautiskajās sacensībās, un tajā bija iekļauti noteikumi par sportistiem, kuri arī augstākās izglītības iestāžu studenti. Valdības lēmums 1004/2002 paredzēja iespēju iestāties augstskolā bez konkursa kā starptautisko sacensību medaļniekiem. Turklāt ministra rīkojums 4799/2010 atļāva sportistiem īpašās sesijās iziet savu GED (Cabinet Ministru, 2010).

Tomēr visas šīs likumdošanā izklāstītās detaļas satur virkni nenovēršamu trūkumu: svarīgu sporta sacensību un eksāmenu pārklāšanās (NC, EC, WC, OG utt.) Vai centralizētu treniņnometņu pārklāšanos nacionālajās komandās ar fakultātes mācību grafiku. 2017. gada jūnija ziņojumā teikts, ka Rumānijā bijušos sportistus parasti absorbē sporta sistēma un ka nav konkrētu iniciatīvu vai tiesiska regulējuma attiecībā uz sportistu duālo karjeru (European Union, 2017).

Augstu sasniegumu sporta stratēģijā (2016-2032) ir sniegti norādījumi par ilgtermiņa izglītības sistēmas izveidošanu sportistiem ar augstiem sasniegumiem, kā arī viņu sociālo statusu. Neskatoties uz to, nav izstrādātas metodikas tā piemērošanai, nav līdzekļu, kas piešķirti sadarbībā ar iesaistītajām institūcijām, vai vienošanās / partnerības starp dažādiem partneriem (COSR - federācijas - klubi - universitātes). Līdz ar to, valsts līdzdalība ir minimāla. Nacionālās izglītības ministrija apstiprināja valsts subsidētas vietas tikai bakalaura studijās un ierobežotas stipendijas tikai studentiem - sportistiem mācību periodā. Turklāt dažreiz citas iestādes (ekonomikas aģenti, nevalstiskās organizācijas) var sponsorēt šos sportistus individuāli šajā periodā.

Tādu iestāžu kā sporta federāciju, Rumānijas Olimpiskās komitejas, klubu un sporta asociāciju iejaukšanās, lai atbalstītu sportistu duālo karjeru, aprobežojas ar starpnieka statusu starp sportistiem un augstskolu, tādējādi atbalstot tikai sportiskos sniegiņus, nevis profesionālo sniegumu.

Saskaņā ar Art. 151, Para. 1/2011, Nacionālās izglītības likumu (2), "Augstākās izglītības iestādes pēc savas metodikas var izlemt īpašas iespējas un nosacījumus, kas saistīti ar kandidātu uzņemšanu bakalaura programmas studijās sportistiem, kuriem ir iegūti apbalvojumi valsts un starptautiskajās skolu olimpiādēs un citos nacionālos un starptautiskos konkursos.

Rumānijas teritorijā 23 valsts un privātās augstskolas nodrošina akreditētas profesionālās studiju programmas (bakalaura, maģistra un doktora studijas) fiziskās audzināšanas un sporta zinātnes jomā.

Turpmāk augstskolas nodrošina sportistiem iespēju uzņemt - pēc diferencētiem kritērijiem - tikai pilna un nepilna laika bakalaura studijās - atkarībā no sasniegtā līmeņa mācībās un no

sporta rezultātiem, kas balstīti uz īpašu metodiku, pamatojoties uz likumu. Nacionālā izglītība 1/2011, Art. 151, Para. (2).

Piemēram “Alexandru Ioan Cuza” Universitē Iași, augstu sasniegumu sportisti, kuri vidusskolas izglītības laikā ir ieguvuši lieliskus rezultātus olimpiskajā, pasaules, Eiropas vai valsts līmenī, var iegūt priekšrocību uzņemšanas konkursā fiziskās audzināšanas un sporta izglītībā, kā arī sporta un rehabilitācijas specialitātēs: a) valsts budžeta atbalsts olimpiskajiem sportistiem: 1., 2. un 3. PČ, EČ četros iepriekšējos gados; b) mācību maksa: 1. un 2. vieta NC iepriekšējā kalendārajā gadā olimpiskajos sporta veidos; 4., 5. un 6. vieta PČ, EČ (pieaugušie, jaunieši, juniori) divos iepriekšējos gados olimpiskajos sporta veidos.

Timișoaras Rietumu universitātē ir 10 valsts subsidētas vietas Fiziskās audzināšanas un sporta fakultātei. Uz šīm vietām sportisti var pretendēt bez konkursa, ja viņi ir vidusskolas absolventi ar GED un ja viņi ir ieguvuši ievērojamus sporta rezultātus. Šie kritēriji ir saistīti ar sporta snieguma līmeni (Ministerul Educatiei Nationale, 2019).

Turklāt Babes-Bolyai universitātē Klužā ir iespējas iestāties pirmajā studiju gadā. Tie kritērijiem attiecas uz īpašiem augstu sasniegumu sportistiem (šādās specialitātēs: fiziskā un sporta izglītība un sports un kinezoloģija). Kandidātus ar ievērojamiem rezultātiem starptautiskajās sacensībās var uzņemt bez uzņemšanas konkursa uz Nacionālās izglītības ministrijas piešķirtajām vietām. Šajā blokā ietilpst arī stipendija par akadēmisko sniegumu (Universitatii Babes-Bolyai, 2018).

Bakalaura un maģistra studijām var noteikt virkni priekšrocību, kas katrai iestādei raksturotas saskaņā ar valsts tiesību aktiem un institucionālo autonomiju. Līdz ar to virkne pasākumu, kas paredzēti duālās karjeras atbalstam studiju laikā, ir iekļauti iekšējos noteikumos, pamatojoties uz apliecinājumiem dokumentiem, kas iesniegti katra akadēmiskā gada sākumā. Šie pasākumi ietver dažādus prombūtnes attaisnojumus mācību priekšmetos katrā semestrī. Īpašas eksāmenu sesijas katra semestra beigās un studiju noslēgumā (bakalaura darbs / maģistrara darbs), kā arī vienošanos starp docētājiem un sportistiem par individuālu studiju grafiku atbilstoši konkrētās disciplīnas specifikai.

Vienīgā Rumānijas specializētā universitāte, proti, Nacionālā fiziskās audzināšanas un sporta universitāte, atbalsta sportistus – studentus viņu prombūtnes laikā no lekcijām un semināriem, ņemot vērā viņu sportisko sniegumu līmeni: 80% nacionālajiem un olimpiskajiem sportistiem, 50 % attaisnojums nacionālajiem sportistiem un 30% sportistiem zemākā ranga komandās. Turklāt sportistiem ir pieejama atsevišķa eksāmenu sesija, papildus klasiskajai semestra beigās.

Lai gan tiesību akti ir neskaidri, lai tos uzlabotu, Rumānijas augstskolas jau ir spērušas pirmos soļus studentu sportistu atbalstam, ievērojot spēkā esošo tiesisko regulējumu. Papildus uzņemšanas kritērijiem ir pieņemti iekšējie noteikumi, kur iekļauti vairāki nosacījumi, kas attiecas uz dažādiem studentu sportistu mācību periodiem.

Tādējādi, “Alexandru Ioan Cuza” Universitē Iași pielāgoja nolikumu par Fiziskās audzināšanas un sporta fakultātē uzņemto sportistu mācību aktivitātes organizēšanu no 2018. – 2019. mācību gadam. Šeit ir plašs spektrs, sākot ar iespēju pielāgot eksāmenu datumus līdz prombūtnes attaisnojumam, un tas viss ir atkarīgs no sporta snieguma līmeņa.

Tā kā citos nacionālajos ziņojumos tika minēts, ka lēmumu pieņēmējiem nebija viedokļa par sportistu duālo karjeru, šobrīd Rumānijas valsts universitātes ir ne tikai izpratušas situāciju, bet arī izstrādājušas tiesisko regulējumu (Senāta lēmumi, valsts subsidētas vietas, uzņemšana bez konkursa, prombūtnes attaisnošanas, pagarināta eksāmenu sesijas utt.), kas domāti studentiem-sportistiem, lai viņi sekmīgi beigtu studijas.

Secinot Rumānija ir veikusi pirmos svarīgos soļus, lai atzītu frāzi DUĀLĀ SPORTISTU KARJERA un izstrādātu tiesību aktus šajā jomā.

Atsauksmes no duālajā karjerā ieinteresētajām personām – Rumānijā

Visā savā sporta karjera laikā sportisti apņemas vairākus pienākumus, tajā pašā laikā būdami studenti, ģimenes locekļi vai darbinieki, vienlaikus izaicinot tikt galā ar duālās karjeras prasībām: sports un izglītība. Sportista "duālās karjeras" periods ir sarežģīts, prasot piepūli un upurus, taču tas ietver arī ģimeni, skolu / universitāti vai sporta vidi, kurai jāatbalsta līdzsvarota attīstība.

Tiek ņemts vērā konsorcijas dalībnieku centieni izveidot duālās karjeras vadlīnijas, kā arī izpildes metodiku. Būtiskākie virzieni aptver prasību diapazonu studentu - sportistu duālajai karjerai.

Finansiāls atbalsts.

Studentiem - sportistiem ir finansiāls atbalsts, kas katrā augstskolā ir atšķirīgs, atbalsts var būt semestrim, akadēmiskajam gadam vai visam studiju periodam. Diemžēl pirmajā vietā ir izglītības rezultāti, savukārt sporta rezultāti tiek uzskatīti par mazsvarīgiem.

Atbalsts ir ļoti labi strukturēts un aptver visus finansiālos aspektus sportistu - studentu interesēs. Mēs ceram, tas būs sākumpunkts studentu - sportistu attīstības un atzīšanas jomā.

Ļoti svarīgs ir augstu sasnieguma sportistu finansiālais atbalsts. Šo atbalstu varētu saņemt sporta federācijā vai elites sportistu Olimpiskā komitejā. Arī valsts organizācijas varētu piešķirt stipendijas studentiem-sportistiem, lai novērstu mācību pārtraukšanu par labu sportam vai nodrošinātu iekļaušanos darba tirgū pēc sporta karjeras beigām.

Infrastruktūra

Infrastruktūra ir nepieciešama, laba infrastruktūra atvieglo studentu - sportistu ātru un ērtu piekļuvi, kā arī komfortu.

Infrastruktūra, ko nodrošina augstskolas un sabiedrība, ir nepietiekama, tās cenšas modernizēt esošās bāzes. Investīcijas infrastruktūrā palīdzētu samazināt studentu-sportistu laiku, kas pavadīts, ceļojot no vienas vietas uz citu (mācības, treniņi, ēdnīca, kopmītnes, bibliotēka utt.).

Mentori / pasniedzēji

Mentora loma ir ļoti zināma un novērtēta. Viņš ir tas, kurš sazinās ar vadību un nosūta studentiem informāciju, kas nepieciešama vienmērīgai grafika īstenošanai un aktivitātēm semestros.

Ideja par sporta mentoru ir novērtēta. Mentoru iesaistīšanās ir nozīmīga, lai varētu izveidot saikni starp sportistu-treneri-docētāju, lai panāktu līdzsvaru starp sportu un mācībām.

Mācību programma

Sportistu duālajā karjerā ir nepieciešamas vadlīnijas.

Individuālais studiju plāns ir ļoti uzsvērts. Atkarībā no sportista darbības mērķa viņš nevar apmeklēt pilna laika studijas, un viņam ir jāizvēlas noteikti mācību priekšmeti.

Klātienēs eksāmeni sesijā ir obligāta prasība, kuru var ievērot, ja sacensības un / vai treniņu posmi nepārklājas ar eksāmenu periodu.

Ļoti laba iespēja sportistiem ir tālmācība vai nepilna laika studijas.

Šie priekšlikumi jāpiemēro arī citām fakultātēm / universitātēm, un ne tikai tām, kurām ir specifisks profesionālais sports.

Sociālais atbalsts

Tas ir nepieciešams, daudzveidīgs un sarežģīts. Sportista dzīve ir sadalīta ne tikai starp sportu un mācībām, bet sportists dzīvo arī sabiedrībā, un viņam ir speciālistu komanda, kas viņu atbalsta, lai sasniegtu augstus rezultātus abos virzienos.

Citas aktivitātes

Labo praksi var pārņemt no pieredzējušām augstskolām un pielāgot saviem studentiem duālajā karjerā. Studentu-sportistu uzraudzība universitātes līmenī ir ļoti laba ideja, modeli var piemērot arī Rumānijā.

Citas aktivitātes ir paredzētas sporta nopelnu atzīšanas pasākumiem, un augstskolu vidē tas ir atstāts novērtā.

3.3. Duālās karjeras situācija Itālijā/ iespējas

Šajā nodaļā mēs izstrādāsim virkni metodoloģisku norāžu attiecībā uz mācību programmu prasībām, kas var ļaut AII praktiski pārveidot duālās karjeras vadlīnijas.

Pēdējā desmitgadē interese par duālās karjeras tēmu ir ievērojami pieaugusi Eiropas Savienībā (ES), un kopīgi ieteikumi un metodika visās ES valstīs ir viena no vissvarīgākajām izglītības vajadzībām un izaicinājumiem nākotnē. Interese par duālo karjeru ir pieaugusi, jo arvien vairāk apzinās studentu - sportistu profilu un viņu lomu sabiedrībā. Kā ieteica Sánchez Pato, Isidori, Calderón un Brunton, SA parāda “kentaura” profilu (puse students un puse sportists), kas nozīmē, ka viņi ar vienādām pūlēm sevi velta izcilībai abās jomās, gan izglītībā, gan sportā (Sanchez-Pato et al., 2017).

Viņi nav vienkārši studenti, jo viņiem jāsabalansē akadēmiskie rezultāti un sportiskā apņemšanās. Šī spēja vienlaikus pieņemt divus tik svarīgus izaicinājumus atklāj, ka viņiem ir spēcīgi centieni un neparasts morāls noskaņojums, jo vajag iegūt zināšanas mācību jomā un strādāt ar lielu ieguldījumu sev un sabiedrībai. (Lupo et al., 2015; Guidotti, Lupo, Cortis, Di Baldassarre, & Capranica, 2014; Guidotti, Cortis, & Capranica, 2015; Guidotti, & Capranica, 2013; Lupo, Mosso, Guidotti, Cugliari, Pizzigalli, & Rainoldi, 2017).

Turklāt, pateicoties pieredzei, ko sportisti uzkrāj, sacenšoties sportā visaugstākajā līmenī, SA izveido virkni kompetenču un prasmju, kuras reti kad var attīstīt, izmantojot tikai tradicionālo izglītības pieeju (Armstrong JS 2011).

Ir labi zināms, ka abas karjeras prasa laiku un enerģiju, un augstu sasniegumu sporta sportistiem ir nepieciešams daudz ceļot vai dzīvot ārzemēs. Bez atbalsta sportists var nonākt situācijā, kad jāizvēlas starp studijām vai sportu, tādējādi apdraudot viņa tiesības uz izglītību vai iespējamo elites sporta karjeru. Šī iemesla dēļ ir izveidotas duālās karjeras programmas, kas ļautu Studentam – sportistam (SA) apvienot izglītību un augstu sasniegumu sportu. Neskatoties uz šo neseno aktualitāti duālajai karjerai, ideja, ka SA ir īpašas personas un šī iemesla dēļ ir pelnījušas īpašu uzmanību, ne vienmēr tiek pieņemta un joprojām saskaras ar dažādiem šķēršļiem kultūras, sociālajā, institucionālajā un politikas līmenī. Šajā kontekstā augstskolām ir galvenā loma SA akadēmiskās attīstības veicināšanā, dodot tām iespēju apvienot augstu sasniegumu sportu un izglītību. Neatkarīgi no augstskolas profila un sporta veida SA ir tiesības, kas noteiktas “Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas” 26. pantā. (United Nations, 1948), iegūt izglītību bez jebkādiem ierobežojumiem. Gluži pretēji, bieži vien profila izvēle tiek ierobežota obligātās nodarbību apmeklēšanas dēļ, jo mācību programmās trūkst elastības. Sliktākajā scenārijā ir situācija, kad sportistiem jāizvēlas starp mācībām un sportu. Augstskolām būtu jānodrošina augstākās izglītības iestādēm pieeja elastīgam mācību procesam, ieskaitot individuālu studiju plānu, tālmācību (e-mācības), elastīgu eksāmenu grafiku, izmantojot ECTS.

Individuālais studiju plāns

Daudziem SA ir nepieciešams individuāls studiju plāns gan treniņiem. Studiju plāns ir studiju programmā iekļauto studiju kursu izkārtojums loģiskā secībā un laikā, kas atbilst licencētās vai akreditētās studiju programmai. Kā piemērs, Latvijas Universitātē individuālais studiju plāns ir rakstiska vienošanās starp studentu un universitāti par konkrētajā semestrī apgūstamajiem studiju kursiem. Šis atbalsta pakalpojums tiek sniegts ar mērķi pielāgot studiju procesu studenta vajadzībām. Studentam ir tiesības izstrādāt individuālu studiju plānu, kas atšķiras no studiju programmā piedāvātā, saskaņā ar Universitātes noteikumu par individuālo plānu, ņemot vērā kursa aprakstā norādītos priekšnoteikumus studiju kursu apguvei. Individuālais studiju temps studiju programmas apguvei jāizvēlas atbilstoši studenta laikam un finansiālajām iespējām. Šajā gadījumā studiju process var būt lēnāks vai ātrāks salīdzinājumā ar normatīvos licencētās vai akreditētās studiju programmas ilgumu, ja vien tas nav pretrunā ar studiju procesu regulējošajiem normatīvajiem aktiem.

Individuālais plāns tiek veidots visam studiju programmas apguves periodam. Izstrādājot individuālo studiju plānu, jāņem vērā priekšzināšanas par studiju kursu. Šāds process prasa SA uzņemties atbildību par savu izglītību. Lūdzot elastīgu grafiku, viņiem jāapzinās ētikas normas un universitātes noteikumi un jāsniedz svarīga informācija par atbalstu, kuru viņi lūdz. Viņiem iepriekš jāplāno augstskolas studiju plāns un jāinformē konsultants/ mentors par zināmo sacensību kalendāru, treniņnometnēm. Patiešām, tā kā sporta kalendāri bieži ir neparedzami, nepieciešama plānošana un dialogs. Ja, no vienas puses, pieprasot pakalpojumus, ir jāuzņemas atbildība par SA, no otras puses, tas nedrīkst viņus atturēt, lai izvairītos no palīdzības lūgšanas. Sportisti bieži ir pieraduši paļauties tikai uz savām spējām, un tas varētu būt atturošs līdzeklis, lai uzsāktu sarežģītu ceļu, piemēram, noteiktu individuālu studiju plānu, kas prasa iepriekšēju plānošanu un skaidrību ar docētājiem un konsultantiem. Citiem vārdiem sakot, SA var uzskatīt, ka palīdzības lūgšana ir vājuma pazīme. Šajā kontekstā augstskolai ir galvenā loma šāda veida aizspriedumu un stereotipu pārvarēšanā.

No praktiskā viedokļa Latvijas Universitātē tiek piemērots individuāls studiju plāns: indivīda izvēle - lēnāks studiju temps vai atsevišķi studiju moduļi ierobežotai studiju programmas daļai (B). Individuālais studiju plāns tiek saskaņots ar studiju programmas direktoru. Studenti, kuri izvēlējušies lēnāku studiju tempu, noslēdz papildu līgumu - pielikumu studiju līgumam un apmaksā apgūtos studiju kursus atbilstoši izvēlēto studiju kursu apjomam un maksas pakalpojumu cenām attiecīgajā mācību gadā. Šajā gadījumā kopējā maksa par studijām pārsniedz likumā noteikto. Acīmredzot šim atbalstam nepieciešami papildu resursi: SA vajadzētu apspriest viņa individuālo studiju plānu ar akadēmisko konsultantu, lai palīdzētu viņiem pieņemt pareizo lēmumu.

Atkarībā no iespējām šis konsultants var būt mentors vai / un konsultants, kuru apmaksā universitāte. Turklāt tiks piešķirta papildu alga par laiku konkrētajam studenta - konsultācijām vai lekcijām, kā arī par iespējamo papildu administratīvo darbu. Atšķirība varētu būt - vai šīs izmaksas sedz augstākās izglītības iestāde, vai tās ir iekļautas kā papildu mācību maksa. Iespējams, ka viens no visgrūtākajiem uzdevumiem mācību programmu specifikāciju noteikšanas kontekstā ir panākt līdzsvaru starp elastīgumu un dažādiem augstskolās pieejamajiem resursiem. Faktiski ir jānodrošina metodika, ar kuru var dalīties ES, neatkarīgi no pieejamajiem dažādajiem finanšu resursiem. Tas nozīmē, ka ir jānorāda kopēja Eiropas pamata pakete, kuru visas augstskolas varētu piemērot. No šīs paketes katra atsevišķa augstskola var izlemt, vai sniegt papildu pakalpojumus.

Individuālais studiju plāns tiktu izveidots visiem studiju priekšmetiem. Patiešām, mācību priekšmeta izvēlei SA jābūt pilnīgi brīvai, un to neierobežo akadēmisko atbalsta pakalpojumu trūkums vai sporta saistības. Individuālā studiju plāna īstenošana jāuzrauga augstskolas vai koledžas struktūrvienības vadītājam, kurš ir atbildīgs par attiecīgās studiju programmas īstenošanu. Ņemot vērā SA nozīmību izglītības ceļa vadībā atbilstoši sporta treniņa grafikam, šis pakalpojums jāuzskata par obligātu, kas piemērots gan individuālajiem, gan komandu, gan ziemas un vasaras sporta veidiem.

E- Studijas

Duālā karjera prasa ne tikai piepūli, bet arī laiku. Elastīgas izglītības nodrošināšanas formas ir būtiskas SA, kuras vajadzētu ņemt vērā, ja ilgstoši kavē studijas sacensību vai treniņnometņu laikā. E-mācības ir iespējams risinājums šo problēmu pārvarēšanai, jo ļauj studentiem sekot kursiem, nepiedaloties lekcijās. Dažus augstskolas kursus pilnībā nevar piedāvāt kā tiešsaistes kursus. Šādā gadījumā tie būtu jāpielāgo tā, lai sportisti -studenti varētu apgūt tālmācību vismaz daļu no kursa programmas, ar iespēju atgūt obligāto programmas daļu. Tas nozīmē, ka iepriekš minētā individuālā studiju programma jāplāno lai atbilstoši savai iespējai visu kursu vai tikai tā daļu studēt tiešsaistē. E-mācību vispārējam mērķim jārada iespēju SA sekot mācībām, kad viņi ir ārpus augstskolas un nepārtraukti studē.

Līdz šim e-mācības kļūst diezgan izplatītas: dažās augstākās izglītības iestādēs jau ir izveidojusies iespēja, ka SA starptautisko sacensību laikā rīko e-mācības. Lai ļautu SA saglabāt savu mācību procesu, digitālais mācību materiāls ir pieejams tiešsaistē. Turklāt ir iespēja tiešsaistē sarunāties ar pasniedzēju. Iespēja turpināt studijas tiešsaistē ir liela SA priekšrocība. Tādā veidā, ja SA atrodas ārpus augstskolas/ valsts personisku vai profesionālu iemeslu dēļ, varētu sekot nodarbībām bez problēmām. Pašlaik, kad pieejamas tehnoloģijas, šķiet saprotams, ka tiešsaistes mācību modelis īpašos gadījumos, būtu pilnīgi pieņemams. Acīmredzot šim atbalsta dienestam ir jāatrod sadarbība ar sporta federācijām un komandām, kas dod iespēju studentiem treniņu nometņu un sacensību laikā rīkot tiešsaistes kursus. Līdz šim mums nav pilnīgas federāciju sistēmas, kas ļautu SA īstenot savas studijas tiešsaistē. Mēs, piemēram, zinām, ka dažās Portugāles sporta federācijās starptautisko sacensību laikā sportistiem bija iespēja rīkot e-mācības. Mursijas UCAM katoļu universitāte (Spānija) izstrādāja projektu ESTPORT "Novatoriska Eiropas sporta mācības modeļa izstrāde sportistu duālajai karjerai" (557204-EPP-1-2014-1-ES-SPO-SCP), atbalsta: Eiropas Komisija, Erasmus +: sporta, jaunatnes un ES palīdzības brīvprātīgie.

Projekts attīsta sadarbības sinerģiju studentu un sportistu duālās karjeras jomā, izstrādājot un ieviešot sporta apmācības programmu, lai viņi varētu apvienot savas augstākās izglītības studijas ar sporta sacensībām. Tāpēc galvenais mērķis ir ar sportu treniņu palīdzību veicināt sportistu integrāciju universitātes kontekstā, saglabājot viņu sportisko sniegumu. Šī projekta īstenošana arī palīdz uzlabot labas pārvaldības kvalitāti sportā, pastiprinot studentu sportistu un sporta personāla, tostarp treneru, mentoru un profesoru, akadēmisko attīstību (Sanchez-Pato et al., 2017).

Starp šī projekta novatoriskajiem aspektiem augstskolas sniedza dažāda veida atbalstu trīs galvenajās atbalsta jomās: akadēmiskajā, sporta un arī saistībā ar karjeras iespējām pēc sporta karjeras.

- Akadēmiskais atbalsts: pagarināts studiju termiņš; individuālais studiju grafiks; alternatīva pieeja kursu pasniegšanai; individuāla apmācība;

- Sporta atbalsts: stipendijas; profesionāli atbalsta pakalpojumi; infrastruktūra, elites sporta attīstība; programmas;

- Pēc sporta karjeras: studiju stipendijas; jaunu programmu ieviešana; dzīvesveida pārvaldības pakalpojumi.

Studenti - sportisti gūst labumu no dažādiem pakalpojumiem, piemēram, alternatīva piekļuve kursu organizēšanai, piemēram, izmantojot e-mācības vai tālmācību, saskaņo savu personīgo laika grafiku, kas ļauj izpildīt savas sportiskās saistības.

Gan Latvijā, gan Koimbras universitātē ir pieejams digitālais mācību materiāls, kas ļauj SA saglabāt savu izglītojamo aktivitāti. Turklāt ir iespēja rīkot tiešsaistes studijas ar saviem pasniedzējiem. Turklāt citas tādas universitātes kā “G. D’annunzio” University of Chieti-Pescara” piedāvā digitālo platformu profesoriem, kuri vēlas digitalizēt kursa programmas saturu. Tomēr šis nav obligāts, un jāpaļaujas uz pašu pētnieku iniciatīvām. Līdz šim šāda veida tehnoloģijas galvenokārt tiek izmantotas kā “satura glabātuve”, kur SA var atrast savu pasniedzēju piešķirto materiālu.

Tomēr e-mācības piedāvātās iespējas līdz šim ir maz izpētītas. Faktiski, izmantojot to, ka tam nav jābūt fiziski klāt, kā arī iespēju izmantot sociālos tīklus arī izglītības nolūkos, studentam ir iespējams dot iespēju veikt interaktīvu pētījumu, kas ir sarežģīti, izmantojot tradicionālo studijas. Piemēram, SA var izveidot digitālu portfeli (datorizēta studentu snieguma kolekcija), kur izmanto visu savu pieredzi un kompetenci, izpildot individuālo mācību plānu.

Pasniedzēji un augstskolas mentori var palīdzēt SA izvēlēties piemērotu saturu un ievērot viņu individuālo studiju plānu. Tāpēc digitālās tehnoloģijas ir svarīgs instrumentu kopums, kur SA var parādīt savu kompetenci un prasmes ne tikai universitātes sabiedrībai, bet arī darba devējiem un iespējamajiem darba partneriem. Šāda pieeja prasa virkni rekvizītu: pirmkārt, universitātei jābūt aprīkotai ar e-mācības platformām; tie ir minimālie kritēriji tālmācības studijām, kas visām universitātēm būtu jāgarantē SA. Otrkārt, pasniedzējiem un universitātes darbiniekiem jābūt izglītotiem, strādājot digitālajā vidē; nepieciešamās kompetences dažos gadījumos jāattīsta papildus, izmantojot īpašus apmācības kursus. Turklāt vieni un tie paši priekšmeti ir jāizglīto netradicionāliem mācību procesiem, kas var būt produktīvāki ar SA gan viņu unikālās sporta pieredzes, gan digitālo tehnoloģiju piedāvāto iespēju dēļ. Kā ieteica Sánchez Pato, Isidori, Calderón un Brunton, vismaz ar SA, ir nepieciešams darbs, kas pārveido tradicionālo mācību modeli un ļauj studentiem aktīvi piedalīties viņu izglītībā. (Sanchez-Pato et al., 2017).

Studenti-sportisti savas sportiskās karjeras laikā uzkrāj neatkārtojamo pieredzi, piešķirot kompetenci un prasmes, kas varētu būt noderīgas gan akadēmiskajās studijās, gan vēlāk profesijā. Diemžēl šī pieredze bieži tiek pazaudēta, ja izglītības sistēmas netiek ieviestas tālāk par tradicionālo mācību modeli, kuras pamatā ir saturs, nevis kompetence. Daudzi autori ir uzsvēruši, ka tradicionālais modelis nerada labākus akadēmiskos rezultātus vai sekmīgāku profesionālo darbību (Armstrong JS 2011).

Tradicionālā pieeja galvenokārt griežas ap pasniedzēju, kurš ir atbildīgs par mācību mērķiem un uzdevumiem. Diemžēl studentiem šāda veida saturs bieži vien šķiet maz interesants, un, it īpaši, ja viņiem jāvelta savs darbs un laiks citām aktivitātēm, piemēram, SA, pastāv pakāpenisks motivācijas trūkuma risks, kas galu galā var novest pie studiju vai sporta pārtraukšanu. Šī pieeja praktiski balstās uz ārējo atlīdzību (Kohn 1986, 1993) akadēmiskajā vidē, balstoties galvenokārt uz zināšanām konkurences vidē (jo augstākas sekmes, jo labāks students, neatkarīgi no tā, ko viņš spēj darīt reālajā pasaulē), tas var īpaši kaitēt SA. Kompetence un prasmes, ko SA ieguvušas savas sportiskās karjeras laikā, var būt sākuma punkts individuālā studiju plāna noteikšanai. Patiešām, sports tiek uzskatīts par tādu pieredzes un zināšanu kopumu, kuru SA var veiksmīgi pārveidot par savu profesionālo karjeru (Isidori, 2015).

Turklāt iepriekšminēto jauno digitālo tehnoloģiju parādīšanās piedāvā inovatīvas iespējas izglītībā. Acīmredzot šāda paradigmas maiņa nav iespējama dažu gadu laikā, un duālās karjeras programmu izstrādei ir citas darbības, kuras var viegli īstenot neatkarīgi no izglītības modeļa.

E-mācībām ir nepieciešama integrēta darbība, kurā ir iesaistīti dažādi dalībnieki (piemēram, pasniedzēji, mentori, skolotāji un vadītāji), gan tad, kad tās izmantošana tiek ņemta vērā kā attālināta platforma stundām, kurās SA nevar piedalīties, gan tad, kad to uzskata par izglītojošu līdzekli, kas pārsniedz tradicionālo didaktisko modeli. E-mācībām ir nepieciešami finanšu resursu ieguldījumi: lai piedāvātu šo pakalpojumu, universitātei ir nepieciešama īpaša platforma, lai to veiktu. Tas nozīmē, atbilstošu personālu, kas pārvalda digitālos resursus, mācības mācībspēkiem, kuriem, iespējams, būs jāiemācās izmantot un pārvaldīt digitālo saturu, un tehnoloģiskos resursus, lai palaistu visu atbalsta pakalpojumu. Augstskolām nepieciešama aparatūra un programmatūras resursi un personāls, lai tos pārvaldītu.

Šis pakalpojums būtu piemērots gan individuāliem, gan komandu sporta veidu sportistiem, kā arī ziemas un vasaras sporta veidu sportistiem. Lai piekļūtu šim pakalpojumam, sporta veida vai līmeņa ziņā nebūtu atšķirību, ir svarīgi piedāvāt šo pakalpojumu SA, kas dzīvo ārpus augstskolas. Svarīgs aspekts ir tāds, ka sporta federācijām jāspēj piedāvāt tīmekļa vietne SA, kuriem jāievēro mācību plāns. Turklāt jābūt iespējai rīkot tiešsaistes tikšanās ar pasniedzējiem, lai integrētu tālmācības procesu.

Elastīgs eksāmenu grafiks

Studenti-sportisti bieži atrodas prombūtnē no mācībām sacensībās, treniņa nometnēs, kā arī ikdienas treniņā, kas ir ilgstoši vai tālu no augstskolas. Kad sporta saistības pārklājas ar eksāmeniem, SA vajadzētu būt iespējai pieprasīt eksāmenu laika pielāgošanu. Tas galvenokārt attiecas uz rakstiskiem eksāmeniem, jo šāda eksāmena sesija ir mazāk lietojama.

Tomēr tas nav obligāti, un to pašu duālo karjeras atbalsta pakalpojumu var piemērot arī cita veida eksāmeniem. Labākais scenārijs ir tāds, ka SA savlaicīgi paziņo datumus, kas viņiem jāmaina, kad viņi zina sporta sacensību kalendāru. Turklāt tam vajadzēja ļaut gan plānot, gan atlikt eksāmena datumu atbilstoši individuālā mācību plāna tempam, kas noteikts kopā ar pasniedzēju vai citiem iesaistītajiem darbiniekiem. SA bieži maina savu studiju tempu, dažreiz to paātrinot, jo laiks ir brīvs no sporta nodarbībām. Šādos gadījumos viņiem acīmredzami jāspēj veikt pēc iespējas vairāk eksāmenu atbilstoši sagatavošanās periodā. Šis plānošanas veids papildus tam, ka SA tiek izvirzīts nosacījums nezaudēt eksāmenu datumus, palīdz attīstīt tā studiju kursa organizēšanas prasmes, kas noderēs citā kontekstā. No otras puses, ne vienmēr ir iespējams savlaicīgi zināt, kad SA tiks izsaukti uz atlasītiem, treniņnometni vai sacensībām. Tādējādi, lai apmierinātu šo studentu vajadzības, ir nepieciešams elastīgs grafiks. No praktiskā viedokļa SA ir jāpaziņo par aktivitātēm, kas pārklājas ar eksāmeniem, savukārt sporta federācijām tas jāapstiprina. Šis atbalsta pakalpojums ir diezgan vienkārši īstenojams: augstskolām vajadzētu būt iekšējam regulējumam, kas jāievēro profesoriem, sporta treneriem vai duālās karjeras koordinātoram, kas sazināsies ar SA un profesoru vai, kas organizēs eksāmenu grafiku atbilstoši studiju plānam un sporta saistībām, vai arī vajadzētu pieprasīt papildu mācībspēkus. Tādējādi eksāmenu laika pielāgošana ir atbalsta pakalpojums, kuru var viegli ieviest.

Līdz šim “G. D’Annunzio” University of Chieti – Pescara”, kas ierobežota ar dažiem kursiem, nav formāli atļauts SA pieprasīt papildu eksāmena datumu, tomēr tas ir pēc pasniedzēja ieskatiem izlemēt, vai dot SA iespēju papildus eksāmena datumam vai nē. Dažreiz eksistē vairāki aizspriedumi un stereotipi, kas jāpārvar, un var negatīvi ietekmēt pasniedzēja lēmumu par elastību, ko viņi var piemērot SA, ja nav rakstiska regulējuma. Bieži pasniedzēji uzskata SA kā

tos, kas meklē priekšrocības sava statusa dēļ. Gluži pretēji, zinātniskā literatūra pierāda, ka SA ir vēlēšanās un morāle, kas ne tikai ļauj tām parādīties akadēmiskajos rezultātos salīdzinājumā ar citiem studentiem (Diersen, 2005), bet var arī sasniegt izcilus profesionālos rezultātus pēc sporta un akadēmiskās karjeras, padarot viņus par nozīmīgu sabiedrības resursu. Pašlaik iespēja noteikt iekšējo regulējumu, kas profesoriem jāievēro, šis ir “G. D’Annunzio” University of Chieti – Pescara” akadēmiskās dienas kārtībā. Gaidot rakstisku regulējumu, Universitātes vadība cenšas likt universitātes darbiniekiem apzināties duālās karjeras nozīmi.

Sporta saistību vērtēšana, izmantojot Kredītpunktus (ECTS)

Studenti - sportisti piedalās sporta pasākumos, kuriem bieži ir augsta izglītojošā vērtība. Piedalīšanās starptautiskajās sacensībās un tikšanās ar dažādu kultūru sportistiem var dot vairākas kompetences un prasmes, ar kuras sekmē arī tradicionālais mācību modelis. No šī viedokļa šī pieredze var būt pat izglītojošāka nekā formāla universitātes apmācība. Tādējādi ar sporta zinātni un fizisko izglītību saistītiem studiju kursiem vajadzētu ievērot sporta saistības, piemēram, nacionālās vai starptautiskās treniņnometnes un sacensības, izmantojot ECTS. Šis atbalsta pakalpojums bez atšķirības attiecas uz individuālajiem un komandu sporta veidiem, kā arī ziemas un vasaras sporta veidiem. Līdz šim “G. D’Annunzio” University of Chieti – Pescara, kas aprobežojas ar sporta zinātnes kursiem, pēc tam, kad studiju padome ir pozitīvi apspriedusies par konkrēto darbību, pielīdzina augstu sasniegumu sportā paveiktajam. Tomēr līdz šim oficiāla regula nav pieņemta. Ir vērts atzīmēt, ka konkrētos apstākļos sporta aktivitātes var būt noderīgas tālākiem kursiem, ne tikai sporta zinātnē un fiziskajai izglītībai. Tādējādi sekmējot dažāda rakstura izglītojošu pieredzi (piemēram, valodas, organizatoriskās un vadības prasmes), kuras var pavadīt ārpus sporta, ir neatņemama sporta saistību sastāvdaļa. Tādējādi ar precīzi definētu studiju plānu, vēl labāk, ja to definē jau iepriekš, līdzdalību augstu sasniegumu sportā var salīdzināt ar dažādiem studiju kursiem.

Vairākas ES augstskolas aktivizē duālās karjeras pakalpojumus, koncentrējoties uz mācību programmu prasībām, kas paredzētas, lai padarītu izglītību elastīgāku. Studentiem - sportistiem, piemēram, ir iespēja veikt nepilna laika, individuālu studiju plānu, tālmācību (e-mācības), sporta sasniegumus novērtējot, izmantojot ECTS. Līdz šim katra valsts risina šo problēmu ar savām metodēm, radot lielu pieredzi, sākot no valstīm, kur duālā karjera ir agrīnā stadijā (piemēram, Latvija, Rumānija), līdz valstīm, kurās ir valsts tiesību akti par duālo karjeru (Portugāle).

Dažās citās valstīs, piemēram, Itālijā, universitātēs pastāv dažādas atšķirības, jo iniciatīva ir atstāta atsevišķu institūtu ziņā. Šo likumdošanas uzstādījumu daudzveidību ir aprakstījuši Akvilina un Henrijs (2010): 1) Uz valsti vērsts regulējums (t.i. valdības likumi vai normatīvie akti uzliek atbildību augstākās izglītības iestādēm nodrošināt elastīgu akadēmisko studiju procesu); 2) Valsts kā sponsors / koordinators (t.i., valsts veicina vienošanos, lai apmierinātu sportistu izglītības vajadzības); 3) Nacionālās sporta federācijas / institūti kā starpnieki (t.i., valsts pārvaldes vai sporta struktūras ar izglītības iestādēm vienojas par elastīgu studiju plānu); un 4) Neformālās struktūras (t.i., ja iespējams, tiek organizētas individuālas sarunas). Lai gan šī dažādība rada noderīgu pieredzi, ko var īstenot ES, patlaban ir nepieciešamas kopīgas vadlīnijas augstākās izglītības iestādēm (AII) un metodoloģiskais materiāls duālajai karjerai AII.

Lai gan šajā nodaļā galvenā uzmanība tika pievērsta mācību programmu prasībām, ir svarīgi uzsvērt, ka karjeras atbalsta pakalpojumi ir daļa no visas duālās karjeras programmas, kurā ir integrēti visi pakalpojumi. Finansiālais un sociālais atbalsts ir būtisks šajā nodaļā aplūkoto pakalpojumu ieviešanai. Tādā pašā veidā infrastruktūra ir nepieciešama, lai piedāvātu dažus pakalpojumus, piemēram, tālmācību. Visbeidzot, bez labi izstrādāta apmācības

pakalpojuma duālās karjeras programmas koordinēšana būs neiespējama, it īpaši, ja uzskatām, ka augstu sasniegumu sportistiem bieži ilgstoši jāuzturās ārzemēs. Tas nozīmē, ka tīklu veidošana augstskolu starpā ir būtiska gan pieredzes apmaiņai, gan atbalsta sniegšanai no attāluma SA.

Atsauksmes no duālajā karjerā ieinteresētajām personām - Itālijā

Tikšanās laikā tika apspriesta studentu - sportistu duālās karjeras atbalstīšanas politikas un stratēģijas īstenošana. Šajā gadījumā tika pārstāvēta "G. d'Annunzio" Chieti-Pescara universitāte, Itālijas Nacionālās Olimpiskās komitejas (CONI) reģionālā sporta skola Abruco un Itālijas Triatlona federācija (FITRI).

Tikšanās laikā piedalījās vietējie žurnālisti, jo tika prezentēts arī "G. d'Annunzio" Chieti-Peskaras universitātes studentu - sportistu duālās karjeras oficiālais regulējums. FITRI ir vairāki nacionālas nozīmes sportisti, kas uzņemti kā studenti "G. d'Annunzio" Chieti-Pescara Universitātē. FITRI ir līderi, lai radītu sinerģijas ar profesoriem. Šī sinerģija balstīta uz duālās karjeras regulējuma formulēšanu Abruco universitātē. Reģionālās sporta skolas CONI Abruzzo prezidents ir uzaicinājis sporta federācijas sekot šim piemēram un paziņojis, ka ir gatavs darboties kā starpnieks starp sporta federācijām un Čieti-Peskaras universitāti.

Klātesošie bija vienprātis, ka studentu sportistu duālās karjeras noteikumiem vajadzētu saskaņot, apstiprināt ar pasniedzējiem eksāmenu datumus, pamatojoties uz sportistu vajadzībām. Turklāt sportistiem - studentiem nepieciešams rast iespēju piedalīties obligātajās nodarbībās un / vai praktiskajos laboratorijas darbos. Visi šie aspekti ir iekļauti regulā, kas tika iesniegta tajā pašā dienā. Turklāt "īpašās balvas" ir paredzētas labākajiem sportistiem, kuri, iegūstot medaļu starptautiskajās sacensībās, saņem bonusa punktus - atzīmes, atkarībā no sasniegtā goda pjekestāla pakāpiena. Visi klātesošie paziņoja, ka ir priecīgi par šo iniciatīvu.

3.4. Duālās karjeras situācija Portugālē/ iespējas

Faktiski dalībvalstis norāda uz būtiskām atšķirībām duālās karjeras politikā (Aquilina, 2013; Aquilina & Henry, 2010), tostarp valsts centrālie noteikumi (t.i, Francija, Ungārija, Luksemburģa, Polija, Portugāle un Spānija), valsts kā sponsors / koordinators (t.i, Beļģija-Flandrija, Dānija, Igaunija, Somija, Vācija, Latvija, Lietuva un Zviedrija), Nacionālā Sporta federācijas / institūti kā starpnieks (t.i, Griekija un Apvienotā Karaliste) un neformāla struktūra (t.i, Malta, Austrija, Kipra, Čehijas Republika, Īrija, Itālija, Nīderlande, Malta, Slovākija un Slovēnija). Valsts likumdošanu izveido un / vai apstiprina valsts, un tā tiek vienādi piemērota visās valsts institūcijās. Savukārt sponsorējošās valstis ir tās, kas finansē iestādes, bet tām nav tiešas ietekmes uz duālās karjeras politiku. Federācijām / Nacionālajiem institūtiem kā starpniekiem vajadzētu atbalstīt sportistu - studentu pārejā starp izglītību un sportu.

Portugālē augstākās izglītības iestādēm (AII) ir zināmas iespējas piemērot valsts politiku. Būtiska ir duālās karjeras attīstība studenta - sportista statusa piemērošanā, kas aizsargā studentu - sportistu visā viņu akadēmiskajā karjeras periodā. Šis noteikums ir atkarīgs no AII, atkarībā no tiesībām un pienākumiem, kas nepieciešami katrai AII. Neskatoties uz atšķirīgajiem apstākļiem, ir pieliktas pūles, lai palielinātu valsts un augstskolas sporta piedāvājumu. Pēdējos gados sportistu skaits ir ievērojami pieaudzis, tādējādi radot tiešu saistību ar olimpisko medaļu iegūšanas pieaugumu.

Portugālē darbojas Universitāšu sporta akadēmiskā federācija (FADU), kas ir atbildīga par Universitātes sporta ekskluzīvo organizēšanu un ļauj visiem studentiem aktīvi piedalīties Sportā, pārstāvot savu sporta veidu. Dalība šīs federācijas rīkotajos pasākumos tiek ieskaitīta studentu

sportistu statusā visās AII. Pēdējo gadu laikā pieaugošais sporta piedāvājums liecina, ka Portugāles augstākajās izglītības iestādēs studentiem ir liela sportiskā interese.

Vadošās Portugāles augstākās izglītības iestādes ir ievērojušas Eiropas Savienības vadlīnijas un pēdējos gados ir izstrādājušas studentu un sportistu piesaistes stratēģiju. Augstskolu praktiķu skaits palielinās, tāpēc ir svarīgi izstrādāt studentu - sportistu politiku. Valsts līmenī jau ir vairākas universitātes, kas savā īpašajā režīmā iekļauj studentu - sportistu. Turklāt Portugāles valdība publicēja īpašu likumu, kas normalizē studentu - sportistu tiesības un pienākumus.

Koimbras universitātei ir tieša sadarbība ar Koimbras Akadēmisko asociāciju - klubu ar vislielāko sporta daudzveidību valstī un pastāv kopš 1887. gada. To ieskauj unikāla akadēmiskā vide, no visām pārējām Portugāles universitātēm izceļas ar savu daudzpusīgu akadēmisko piedāvājumu un sportu. Studijas Koimbras universitātē ļauj studentiem nodarboties ar desmitiem sporta veidu.

Federālajā līmenī sportistiem tiek piedāvāts piedalīties 27 dažādos federālajos sporta veidos, un visi studenti tiek aicināti piedalīties, arī 48 FADU piedāvātajos sporta veidos, garantējot treniņu apstākļus visiem sportistiem. 2016. gadā pārskatītie studentu sportistu statūti (pirmoreiz piemēroti 2008. gadā) nodrošina, ka visiem Koimbras universitātes sportistiem ir pieejami vienādi studiju apstākļi. Šie statūti aizsargā visus sportistus, kuri vēlas saskaņot sporta karjeru ar akadēmisko karjeru: esiet klāt vismaz 75% treniņu; treniņiem jānotiek Koimbras universitātes sporta objektos; jāpārstāv UC / AAC vismaz pusē oficiālo sacensību viņa / viņas sporta veidā; Studējošais sportists izmanto priekšrocības, izvēloties mācību priekšmetus, kuros viņš studē. Drīkst pieprasīt izmaiņas, kas sakrīt ar studijām tieši pirms sacensībām, pašām sacensībām un attiecīgajiem treniņiem; atlikt diplomdarbu, rakstisku darbu iesniegšanas termiņu un / vai attiecīgo aizstāvēšanas datumu, kā arī citu nepārtrauktā vai periodiskā vērtēšanas režīmā iekļauto testu veikšanas datumu.

2014. gadā tika izveidota grupa, lai sintezētu duālās karjeras stāvokli Portugālē, kā arī ierosinātu pasākumus šo studentu - sportistu akadēmiskās un sporta karjeras uzlabošanai.

Tabula Nr .11.

Salīdzinājums starp Eiropadomes pamatnostādņem (izglītība / treniņi) par sportistu dubulto karjeru un Portugālē spēkā esošajiem pasākumiem

Principi un politika	
Valdes vadlīnijas	Portugālē īstenotie pasākumi
1. - Izveidot pielāgotus kursus, kas ļauj sportistiem apvienot savas sporta aktivitātes ar mācībām.	<ul style="list-style-type: none"> Nacionālajai kvalifikāciju sistēmai, kuras pamatmērķis ir veicināt aktīvo iedzīvotāju pamatizglītības līmeņa paaugstināšanos, izmantojot skolu un profesionālo izaugsmi, ir paredzēta iespēja izveidot alternatīvus mācību kursus, kas būtu piemēroti dažādām realitātēm sportā, kas ietilpst pamatskolas, vidējās un augstākās izglītības iestāžu, profesionālās izglītības un rehabilitācijas centru un arodskolu autonomijā.
2. - Šajā ziņā var būt noderīgi izveidot pielāgotus akadēmiskos ciklus, individuālos mācību plānus, tālmācību un	<ul style="list-style-type: none"> 5. Jūlija likuma Nr. 139/2012 6. pantā kā mācību piedāvājumi vidusskolas izglītībā ir paredzēts kursu īstenošana

<p>e-mācības, papildu pedagoģisko vadību un elastīgu eksāmenu grafiku.</p>	<p>ar pašu plāniem. Skolu kompetencē ir ierosināt izveidot šos kursus, kas piešķir dubultu sertifikāciju.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sistēma paredz šo situāciju tikai tiem studentiem, kuriem ir pārtraukšanas risks pēc secīgas aizturēšanas, tāpēc to nevar attiecināt uz praktiķiem ar augstiem ienākumiem. • Tālmācība ir iespēja, tiem studentiem, kuru studiju apmeklējums var būt apdraudēts ilgāku laiku un var būt piemērots studentiem - sportistiem, kuri ilgstoši nav savā dzīvesvietā. 15. aprīļa rīkojums Nr. 85/2014; • Attiecībā uz eksāmeniem sportisti, uz kuriem attiecas RA režīms, var lūgt mainīt eksāmenu datumus, ja vien tie sakrīt ar dalību noteiktajos sporta sacensību periodos, pants 1. Oktobra. 44 (6) No. 5-A / 2014.normatīvā rīkojuma 17 of DL No. 272/2009
<p>3 - Izveidot kvalitātes sertifikācijas sistēmu duālajiem karjeras pakalpojumiem, ko nodrošina mācību centri, sporta skolas, sporta akadēmijas, sporta klubi, sporta federācijas un / vai augstskolas</p>	<p>-----</p>
<p>4 - Atbalstīt izglītības iestādes valsts līmenī un starp dalībvalstīm, lai tās sadarbotos mācību programmu pielāgošanā un, lai prioritāri strādātu, lai izveidotu līdzvērtību starp kvalifikācijas līmeņiem, kā aprakstīts Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrā mūžizglītībai.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Valsts kvalifikāciju ietvarstruktūra, kas apstiprināta ar 23. jūlija likumu Nr. 782/2009, pieņēma EKI principus attiecībā uz nacionālo kvalifikāciju aprakstu mācību rezultātu izteiksmē atbilstoši katram kvalifikācijas līmenim piesaistītajiem deskriptoriem.
<p>5 - Īstenot pasākumus, kas atvieglo un veicina sportistu ģeogrāfisko mobilitāti, lai varētu apvienot savu sporta karjeru ar izglītību</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Programmas Erasmus + Sport veicināšana un ieviešana. • E-mācības.
<p>Izstrādāt sporta treniņu un / vai kvalifikācijas programmas [...], veicinot attiecības starp izglītības nodrošinātājiem [...] un sporta organizācijām</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionālajā kvalifikāciju katalogā ir iekļauti treniņu piedāvājumi ar pielāgotiem nosacījumiem, kas var būt piemēroti sportistiem, kuri treniņus apmeklē sporta organizācijās. • Valsts treneru apmācības plānu regulē centrālā valdība sadarbībā ar sporta

Šīs grupas sagatavotajā ziņojumā par izglītības un treniņu sistēmu parādās šādi ieteikumi:

- 1-veicināt duālās karjeras prakses atzīšanu;
- 2-augstu sasniegumu sportista pavadošā mentora / trenera nodrošināšana;
- 3 - pasniedzēja darba laiks, kas saistīts ar sporta aģentu apmeklējumu skolā;
- 4 - tālmācības paplašināšana studentiem-sportistiem;
- 5 - priekšmetu izvērtēšanas iespējas;
- 6 - specializētu sporta pakalpojumu tīkla izveide augstākās izglītības iestādēs;
- 7 - Skolas apdrošināšanas darbības paplašināšana;
- 8 - studenta - sportista statusa izveidošana;
- 9 - diploma pielikums attiecīgā sporta veida atzīšanai, kas izveidojusies pārejas laikā uz augstāko izglītību;
- 10 – radīti nosacījumi profesionālo treniņu piekļuvei un apmeklējumam;
- 11 - jaunu nodarbību ieviešana valsts kvalifikāciju katalogā.

Universitātes Sporta Padome

Par observatoriju izveidošanu rektors lemj pēc savas iniciatīvas vai pēc rektoru grupas, dienestu vai administrācijas priekšlikuma un katram konkrētam gadījumam - intervences priekšmeta un apjoma, ir definēti observatorijas mērķi.

Koimbras universitātes sporta padome ir elastīga struktūra, integrējot dažādu vienību profesorus. Tās misija ir kritiski veicināt konkrētu Universitāti interesējošo tēmu attīstību.

Koimbras Universitātes Sporta padome ir atbildīga par Koimbras Universitātes Studentu - sportista statūtu piemērošanas kontroli un uzraudzību.

Sports, kas tiek uztverts kā treniņu un izglītības instruments, ir svarīga sastāvdaļa studentu akadēmiskajā dzīvē. Saistot fiziskās uzlabošanās aspektu ar jauniešu intelektuālo attīstību, sporta aktivitātes veicina arī veselīgu sadarbības un konkurences garu, kas nenoliedzami veicina indivīda globālo labklājību. Pašreizējā Eiropas augstākās izglītības ietvaros ārpusklases aktivitāšu dažādošana, ko veic studenti, tiek saprasta un novērtēta kā apzinātas un nobriedušas pilsonības izpausme. Koimbras universitātes studenta - sportista statusa ieviešana cenšas izveidot sporta attieksmi, ko regulē kvalitātes un stingrības kritēriji.

Koimbras universitātes Sporta padomē ietilpst Rektora pārstāvis, kurš vada Sporta un fiziskās audzināšanas fakultātes darbu, Koimbras Universitātes Sociālā darbība dienestu un arī AAC.

Līdz katra mācību gada sākumam Koimbras universitātes Sporta padome publicē atzīto sacensību sarakstu, kur piedalās studenti sportisti, sarakstu, kuru var mainīt, ja tiek mainīts Nacionālās un / vai Starptautiskās federācijas oficiālais kalendārs.

Sporta padomi finansē no universitātes budžeta. Summa ir mainīga.

Nodaļa - Sporta nopelnu padome

Lai stimulētu studentus - sportistus, Koimbras universitāte ievieša sporta nopelnu padomi, kuru veido studenti / sportisti, kuri guvuši augstus rezultātus sportā, saskaņā ar Koimbras Universitātes Sporta padomes noteiktajiem noteikumiem.

Nopelnu dēļi tiek izmantoti izglītības sistēmā kā veids, kā apbalvot studentus ar vislabāko akadēmisko izglītību. Šajā ziņā sporta nopelnu atzīšana ir interesants, labas prakses piemērs, kas izstrādāts šajā universitātē. Tās zinātnisko pamatojumu var saprast, balstoties uz uzvedības

regulēšanu. Ir konstatēts, ka labākie sportisti ir iekšēji motivēti, taču viņiem ir arī augstas iekšējās regulēšanas vērtības, t.i., viņu paradumus bieži ietekmē spiediens un sociālās vajadzības.

Šajā ziņā nopelnu padomi var saprast kā sabiedrības veidu, kas atzīst sportistu centienus, kam tiek pievienota arī naudas balva, kas darbojas kā ārējās motivācijas avots. Universitātes Sporta biroja pienākums ir apkopot sporta sasniegumus līdz mācību gada beigām, kurā notika attiecīgās sacensības.

Papildus tiesībām, kas paredzētas Koimbras Universitātes Studentu īpašie nosacījumi, studentiem - sportistiem, kuri ir sporta nopelnu komandas dalībnieki, tiek piešķirta naudas balva ar šādiem noteikumiem:

1. - 500€ tiek piešķirts studentiem, kuri saņem medaļu Eiropas augstskolu sporta asociācijas (EUSA) vai Starptautiskās studentu sporta federācijas (FISU) rīkotajos čempionātos;
2. - 250€ tiek piešķirts studentiem, kuri saņem medaļu EUSA vai FISU rīkotajos čempionātos;
3. - 100 € tiek piešķirti studentiem, kuri saņem medaļu EUSA vai FISU organizētajos čempionātos.
4. Iepriekšējos punktos minētās summas ir 50% no kopējās summas.
Finansiālie resursi ir mainīgi atkarībā no studentu nopelniem sportā.

Nodaļa - Īpašais priekšrocību kontingents

Nacionālā konkursa pirmajā posmā katrā augstākās izglītības iestādē katrā studiju kursā tiek noteiktas vakances, kas sadalītas ar vispārējām un īpašām kvotām, kurām rezervēti noteikti procenti brīvo vietu (studenti no Madeiras un Azoru salām, cilvēki ar īpašām vajadzībām utt.). Speciālā piekļuve augstākajai izglītībai sportistiem ar augstiem sasniegumiem integrē īpašo piekļuves kontingentu.

Īpašais kontingents aptver studentus, kuri:

1- ir reģistrēti kā augstu sasniegumu sportisti, ko organizē Portugāles Sporta un jaunatnes institūts;

2 – bijušie augstu sasniegumu sportisti, kas pārtraukuši savu sportisko karjeru un neizmantoja šo īpašo atlaidi, to var izmantot trīs gadus pēc karjeras pārtraukšanas;

Sportiskās dzīves laikā augstu sasniegumu sportists var izmantot īpašo režīmu, ja vien tas atbilst nepieciešamajiem nosacījumiem un tā izmantošanai nav ierobežojumu.

No otras puses, ja sportists pabeidz savu augsto sasniegumu sporta karjeru un nekad nav guvis labumu no īpašā režīma attiecībā uz piekļuvi augstākajai izglītībai, students to var izdarīt trīs gadu laikā pēc šī termiņa. Šo pabalstu pēc karjeras students var izmantot tikai vienu reizi.

Ja augstu sasniegumu sporta dzīves laikā esat guvis labumu no šīm priekšrocībām, pēc karjeras pabeigšanas to vairs nevarat izdarīt.

Studentu skaits, uz kuriem attiecas īpašie nosacījumi un kuri tiks uzņemti kādā augstskolā / kursā, nedrīkst pārsniegt 10% no vakancēm attiecīgajā mācību gadā.

Nodaļa - Nacionālie tiesību akti, kas reglamentē student - sportistu statusu

Portugālē ir valsts likums, kas regulē studentu sportistu priekšrocības. Tie tiek papildināti un pielāgoti.

XXI Konstitucionālās valdības programmā kā prioritāte ir noteikta sporta politikas formulēšana ar skolu, uzsverot fizisko izglītību un sporta aktivitātes skolās un augstākajās izglītības iestādēs un padarot tās saderīgas ar skolu un akadēmiskajiem virzieniem, saskaņā ar

Eiropas Savienības ieteikumiem mehānismu pieņemšanā, lai atbalstītu studentu sportistu duālās karjeras attīstību.

Regulāra fizisko un sporta aktivitāšu īstenošana skolas un akadēmiskajā kontekstā tiek atzīta par svarīgu papildinājumu skolēnu gaitās, ņemot vērā viņu kā indivīdu neatņemamu veidošanos, veicinot veselīgu paradumu attīstību visā dzīvē.

Šī iemesla dēļ Dekrēts-likums Nr. 129/93, 22. aprīlī, kas nosaka sociālās rīcības politikas principus augstākajā izglītībā, tā pašreizējā redakcijā, un Likums Nr. 10. septembris 62/2007, ar kuru tiek apstiprināts augstskolu tiesiskais režīms, nosaka, ka sociālā rīcība augstākajā izglītībā ietver atbalstu sporta aktivitātēm, kas jāsniedz visiem studentiem neatkarīgi no viņu izglītības pakāpes.

Dažus gadus ir izveidota atbalsta sistēma studentiem, kuri ir sportisti ar lieliem panākumiem vai kuri regulāri iekļūst nacionālajās komandās, kā paredzēts Dekrētlikumos Nr. 272/2009, 1. oktobris un 45/2013, 5. aprīlis, ko nesen papildināja ar jūlija rīkojumu Nr. 9386-A / 2016 izveidotā pilotprojekta ar nosaukumu "Augstu ienākumu atbalsta vienības skolā" īstenošanā. Ir pienācis laiks paplašināt atbalstu citiem studentiem sportistiem, veicinot jauniešu mācību, treniņu un sacensību plānu saskaņošanu, kuri vēlas iesaistīties oficiālā augstskolas sporta organizēšanas sporta sistēmā un izglītībā.

Saskaņā ar Republikas Asamblejas 22. jūnija Rezolūciju Nr. 128/2017 tagad apstiprinātā augstākās izglītības studenta sportista statusa mērķis ir atbalstīt duālās karjeras attīstību augstākajās izglītības iestādēs un akadēmiskajā sabiedrībā, veicinot augstākās izglītības iestāžu un studentu asociāciju sporta pārstāvniecību, kas stimulē nodarboties ar sportu šajā kontekstā.

Tas arī sniedz atbalstu studentiem, kuri savu sportisko karjeru attīsta federālajā sistēmā, un tiem, kuri plāno turpināt sportot.

Tādējādi autonomijas ietvaros, kurā augstākās izglītības iestādes un studentu asociācijas definē pašus sporta prakses organizēšanas un attīstības noteikumus, tiek standartizēts visu augstāko izglītības studentiem minimālās tiesības piekļūt sporta atļaidēm: prombūtnes attaisnošana, eksāmenu datumu maiņa, prioritāte grafiku izvēlē un iespēja pagarināt īpašus eksāmenu periodu.

Mērķis ir izveidot tiesisko un normatīvo regulējumu, kas uzlabo dalības nosacījumus sacensībās, kas ir integrētas augstākās izglītības sporta kontekstā.

Tika uzklautā Portugāles augstskolu rektoru padome, Politehnisko institūtu koordinācijas padome un Akadēmiskā sporta universitātes federācija.

1. pants

Šis dekrēts nosaka likumu par studējošā sportista augstākās izglītības statusu (statūti), nosakot atbilstības prasības un atbilstošās minimālās tiesības.

2. pants

Piemērošanas joma

Šī dekrēta likuma izpratnē augstākās izglītības studenti ir studenti, kas uzņemti augstākajā izglītībā un kuriem:

- a) jāpiedalās paredzētajos čempionātos un sacensībās, atbilstošiem noteikumiem;
- b) atbilst sporta nopelni prasībām, kas tām piemērojamas saskaņā ar 4. pantu;
- c) sasniegt 5. pantā paredzēto minimālo skolas sniegumu

3. pants

Dalība čempionātos un sacensībās

1. Studenti, kuriem akadēmiskajā gadā jāpiešķir statuss, gūst labumu no studenta - sportista statusa:

a) ir iestājušies augstākajās izglītības iestādēs vai studentu apvienības pārstāvniecībā vai izturējuši nacionālo universitāšu atlasi:

i) Nacionālie universitātes čempionāti, ko organizē Akadēmiskā Sporta universitātes federācija (FADU); vai

ii) Eiropas universitāšu sporta asociācijas vai Starptautiskās universitāšu sporta federācijas organizētās starptautiskās universitāšu sacensības;

b) ir piedalījušies citos pasākumos:

i) nacionālajos čempionātos saskaņā ar Dekrētlikuma Nr. 13 13. panta 1. punkta h) apakšpunktu. 248-B / 2008, 31. decembris, pašreizējā redakcija; vai

(ii) starptautiskajās sacensībās, kā Eiropas un pasaules čempionātos, ko veic starptautiskas organizācijas, kurās piedalās nacionālās sporta federācijas; vai

c) ir reģistrēti kā sportisti tās augstākās izglītības iestādes sporta servisā, kurā viņi ir uzņemti vai attiecīgajā studentu apvienībā un ir pabeiguši pirmo studiju gadu, kurā viņiem jāpiešķir nosacījumi:

i) Nacionālie skolu čempionāti; vai

ii) Starptautiskā mēroga augstskolu sacensības.

2 - Saskaņā ar katras iestādes reglamentētajiem noteikumiem saskaņā ar 8. pantu studenti var izmantot arī citus nosacījumus:

a) akadēmiskajā gadā, kurā viņiem jāpiešķir statuss, viņi ir piedalījušies reģionālajos čempionātos un citos nacionālo augstskolu čempionātu kvalifikācijas turnīros; vai

b) esiet saistīts ar sporta federāciju, kuru reglamentē Dekrēts-likums Nr. 248-B / 2008, 31. decembris, pašreizējā versijā (federētie sportisti).

4. pants

Sporta nopelni

1. Akadēmiskajā gadā, kurā viņiem nepieciešams piešķirt statusu, studentiem, kas minēti iepriekšējā panta 1. punkta a) apakšpunktā, komandu sporta pārstāvjiem jābūt:

a) pārstāv savu komandu vismaz 60% no iepriekšējā panta 1. punkta a) apakšpunktā minētajām sacensībām; un

b) Piedalās vismaz 75% savas komandas vai izlases treniņos vai 25% federēto sportistu statusā, ja nedēļā tiek veikts vismaz viens treniņš, izņemot brīvdienas vai eksāmenus.

2 - Obligātās prasības dalībai treniņos un komandas vai izlases pārstāvēšanai, kas piemērojamas studentiem, kuri minēti iepriekšējā panta 1. punkta b) apakšpunktā, citās sporta federācijās iekļauto komandu sporta veidu pārstāvniecībā ir noteikti ar protokolu starp augstākās izglītības iestādi attiecīgajā sporta federācijā un kas paredzēta 8. pantā minētajos noteikumos.

3 - Iepriekšējā raksta 1. punkta a) un b) apakšpunktā minētajiem studentiem, kuri trenējās individuālajos sporta veidos, jāiekļūst minētajās daļās paredzēto nacionālo čempionātu un sacensību pirmajā trijniekā.

4 – Studenti, kas nosaukti apakšpantā i) no panta c) vienam no iepriekšējā panta jābūt klasificētiem valsts skolu čempionātu tabulas pirmajā trešdaļā.

5. pants

Skolas nosacījumi

1. Lai gūtu labumu no šī statusa, augstākās izglītības studentiem akadēmiskajā gadā jābūt vismaz 36 kredītpunktiem

2. Iepriekšējā punkta noteikumi neattiecas uz studentiem, kuriem statusa piešķiršana ir nepieciešama tajā mācību gadā, kurā viņi pirmo reizi tiek uzņemti attiecīgajā studiju ciklā.

6. pants

Ilgums

Statūtu ilgums, kas paredzēts 8. pantā minētajos noteikumos, nedrīkst būt mazāks par vienu gadu, un tas stājas spēkā no tā piešķiršanas brīža.

7. pants

Tiesības

Augstākās izglītības studentiem ir šādas tiesības:

- a) prioritāte to grafiku vai kursu izvēlē, kuru shēma vislabāk atbilst viņu sporta aktivitātēm, ja pretendents to pienācīgi pierāda;
- b) tādu kavējumu attaisnošana, kuru motivācija ir piedalīšanās oficiālajās sacensībās;
- c) iespēju individuāli mainīt oficiālā eksāmenu datumus, kas sakrīt ar 3. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā minētajām čempionātu un sacensību dienām;
- d) iespēja pieprasīt vismaz divu ikgadēju vai līdzvērtīgu eksāmenu nokārtošanu īpašā eksāmenu laikā.

8. pants

Regula

1. Katras augstākās izglītības iestādes juridiskā un likumīgi kompetentā iestāde regulē šo statūtu institucionālo piemērošanu līdz 2019. – 2020. mācību gada sākumam, īpaši nosakot:

- a) kritēriji statusa piešķiršanai studentiem, kuri ir pirmo reizi uzņemti studiju kursā;
- b) kritēriji statusa piešķiršanai studentiem, kuri pirmo reizi piedalās 3. panta 1. punkta a) apakšpunktā minētajos čempionātos un sacensībās;
- c) akadēmisko un sportisko nopelnu kritēriji, kas nepieciešami statusa attiecināšanai uz citiem studentiem saskaņā ar 3. panta 2. punktu;
- d) studentu - sportistu pienākumi augstākajā izglītībā;
- e) statūtu pieprasīšanas, piešķiršanas, atjaunošanas un izbeigšanas procedūras;
- f) statūtu ilgums, kas atbilst 6. panta noteikumiem;
- g) mehānismi, lai uzraudzītu likumu un normatīvo aktu ievērošanu attiecībā uz statusu;
- h) struktūra vai dienests, kas nodrošina ar statūtiem saistīto procedūru vadību augstskolā.

2 - Saskaņā ar iepriekšējā punkta noteikumiem izdotās normas var pārsniegt šī Dekrēta-likuma noteikumus, attiecībā uz augstākās izglītības studentu tiesībām un viņu atbilstības kritērijiem, ar nosacījumu, ka studentiem labvēlīgākā nozīmē ar izņēmumu, kas paredzēta 5. pantā.

3. Šā panta 1. punktā minētos noteikumus izstrādā ciešā sadarbībā starp augstākās izglītības iestādēm un sporta federācijām un to klubiem, lai stiprinātu savstarpējo sadarbību un sasniegtu mērķus palielināt duālās karjeras attīstību.

Atsauksmes no duālajā karjerā ieinteresētajām personām – Portugālē

Lai iepazīstinātu ar “More than Gold” projekta ietvaros izstrādātajām AII vadlīnijām, tika uzaicinātas vairākas ieinteresētās personas ar dažādām sporta organizācijām un augstskolām. Proti, sporta federācijas, sporta asociācijas, klubi, pašvaldību padomes un citu augstskolu pārstāvji.

Atsauksmes tika saņemtas no šādām iestādēm: Federação de Patinagem de Portugal, Federação Portuguesa de Desporto para Pessoas com Deficiência, Associação de Futebol de Viseu, Condoxa Grupas, Clube Desportivo Carapinheirense, Grupo Desportivo Sourimbo OAF,

Associação Académica de Coimbra - Secção de futebol, Câmara Municipal de Poiares, Clube Condeixa, União Recreativa Cadima, Associação Louzan de Natação, Viseu Politico de Viseu, Viana do Castelo de Castello Politico .

Kopumā atsauksmes, kuras par pamatnostādnēm saņēma, bija ļoti pozitīvas. Ieinteresētās personas uzsvēra nepieciešamību pēc lielākas elastības no augstākās izglītības iestāžu puses, pielāgojot studentu - sportistu nodarbību grafikus un eksāmenu grafikus. Viņi arī uzsvēra, ka šai elastībai vajadzētu būt ar vispārēju noteikumu un, ka tas nav atkarīgs no viena vai otra pasniedzēja lielākas vai mazākas apziņas, lai tas notiktu.

Turklāt viņi bija ļoti gandarīti par ieteikumu attiecībā uz priekšlikumu izveidot uzturēšanās infrastruktūru šiem studentiem netālu no treniņu bāzēm, jo viņi uzskata, ka tā ir viena no aktuālākajām sportistu problēmām. Viņi arī īpaši uzsvēra pasniedzēja-mentora un studenta-audzinātāja amata radīšanu, kas Portugāles kontekstā vēl nav realitāte.

3.5. Duālās karjeras situācija Spānijā/ iespējas

Nodaļas mentori / Tutori

Pašlaik pieaug interese par sporta duālo karjeru. Eiropas Savienība ir koncentrējusies uz palīdzību, ko varētu sniegt sportistiem studentiem viņu profesionālās karjeras laikā un pēc tās. Ar šo mērķi ir ierosinātas dažādas iniciatīvas un politiskās stratēģijas. Viena no tām, kurai Eiropas Savienība ir piešķirusi lielu nozīmi, ir sporta duālā karjera, kas ietver iespēju sportistiem justies kā augstskolas studentiem, iespēju apmeklēt augstskolu un normāli apmeklēt lekcijas. (European Commission, 2007; 2012). Šī interese par studentu sportistu izglītību ES ir saistīta ar pamattiesībām uz izglītību, un vēl jo vairāk, ja šie sportisti atsakās no personīgās dzīves savu draugu, valsts vai sabiedrības labā. (Schweiger, 2014). Saskaņā ar Giulianotti (2004) teikto, lai arī izglītība ir universālas tiesības, visiem ir zināms, ka jaunie studentu sportisti mēdz upurēt savu akadēmisko sniegumu sportam un, visbeidzot, vairāk koncentrēties uz profesionālo sporta karjeru. Tātad, viens no šiem ierosinātajiem mērķiem ir palīdzēt studentiem sportistiem no tā izvairīties.

Atšķirībā no parastajiem studentiem, sportistiem studentiem ir nepieciešama palīdzība, lai profesionāli attīstītos nākotnē, lai varētu iesaistīties mūsdienu sabiedrības nodrošinātajā mācību sistēmā. Tikmēr duālā karjera tiek uzskatīta par galveno tēmu. Mūsdienās ir atzīta šo studentu sportistu attīstības nozīme Eiropas izglītības iestādēs, sportisti ir apzinājušies sarežģītos procesus, kas šiem sportistiem ir pakļauti. Patiesībā ir saprotams, ka šiem studentiem-sportistiem ir īpašas iezīmes, jo viņi īsteno divas vienlaicīgas karjeras, gan sporta, gan akadēmisko, un vēlas gūt panākumus abos. Tam nepieciešama īpaša mācību sistēma, kas viņiem var palīdzēt, lai viņi to varētu sasniegt. Augstākās izglītības centriem, kas vēlas piedalīties šajā studentu sportistu apstākļu pielāgošanā un uzlabošanā, būtu jākoncentrējas ne tikai uz mācību saturu, bet arī uz jebkura studenta dzīves administratīvajiem, organizatoriskajiem un loģistikas procesiem augstskolā. (Sánchez-Pato et al., 2017).

Procesiem, kuri jāattīsta, tie ir atbalsta sniedzēji, piemēram, tutori un mentori. Kā jau iepriekš tika norādīts, šie ir galvenie studentu sportistu atbalsta priekšteči viņu akadēmiskajā karjerā. Kaut arī termini mentors un tutors pašlaik tiek izmantoti kā sinonīmi, mums ir jāpiebilst, ka starp abiem terminiem pastāv atšķirības. Abu galvenais mērķis ir kopīgs, apsverot nepieciešamību pēc atbalsta un palīdzības sportistiem studentiem, bet vienlaikus veicinot sasniegumu sasniegšanu, ietekmējot viņu pozitīvo attieksmi un uzvedību. "Tutor and tutorship" ir akadēmiski termini, tā nosaka to cilvēku rīcību, kuru mērķis ir atbalstīt un palīdzēt studentiem

viņu akadēmiskajā dzīvē. Tutoram jābūt kompetencei galvenajos priekšmetos, ko māca sportistiem studentiem ” (Sánchez-Pato et al., 2017). No otras puses, mentors un mentoringa ir termini, kas attiecas uz pieaugušo, kurš, lai ietekmētu un uzlabotu studentu prasmes un iemaņas, darbojas kā paraugs (Danish, Petipas, & Hale, 1993). Visi šie dažāda veida konsultanti ar atšķirīgu izcelsmi ir piemērs studentiem-sportistiem. Mentora figūra vairāk tiek atpazīta kā ceļvedis, nevis kā skolotājs, turklāt tas pozitīvi ietekmē sportistu sportiskās karjeras sarežģīto pāreju uz viņu akadēmisko karjeru. Pēc Stankovich, Meeker & Henderson (2001), gan mentors, gan tutors ir galvenās personas, lai atbalstītu studentu sportistu viņa pārejā no profesionālās dzīves uz akadēmisko dzīvi. Abi personāži atspoguļotu tutoringa / mentoringa sistēmas nosacījumu kontekstā, kas saistās ar duālo sporta karjeru.

Ja mēs koncentrējamies uz mentoringa un tutoringa darbībām, tāpat kā viņu profiliem, tie noved pie kļūdas, domājot, ka tie ir sinonīmi un ka tas ir viens un tas pats. Šīm divām sporta duālās karjeras darbībām ir kopīgs mērķis un tās ir vienas un tās pašas sistēmas daļas, taču tās ir atšķirīgas, kā norādīts iepriekš. Mentoringa pienākums ir palīdzēt studentiem-sportistiem pozitīvi iekļauties augstskolas dzīvē. Palīdzēt šiem studentiem tikt galā ar stresu, ar ko šie studenti tiek pakļauti. Tikmēr tutoringa koncentrējas uz akadēmisko atbalstu, kur var rasties problēmas kādā konkrētā priekšmetā vai kursā. Gan tutoringa, gan mentoringa parāda jaunu mācību modeļu izstrādes nozīmi studentu sportistu akadēmiskajiem panākumiem (Schön, 1983; Mezirow, 2000; Tuijnman, & Boström, 2002; Jackson, 2012). Patiesībā nav definēts, kas ir labs studentu sportistu tutors vai mentors, taču tiek panākta vienošanās, ka šajā personā jāietver abu darbības (Sánchez-Pato et al., 2017).

Nosakot sportista - studenta statusu, tas jāsaprot kā sarežģīts cilvēks, kam ir daudzas intereses un motivācijas. Dažreiz motivācija būs vairāk orientēta uz kādu no karjerām, akadēmisko vai sporta veidu, kas parasti ir mazāk pievilcīgs. Ir pētījums, kāpēc jāsniedz atbalsts šajā virzienā. Ir arī jāpanāk, lai šie īpašie studenti izprastu saistību starp rezultātu un uzticību noteiktam uzdevumam vai to, kā pārvarēt grūtības, ar kurām viņi sastopas ceļā. (Zagelbaum, 2014).

Studentu sportistu efektīvas sistēmas piedāvājuma atslēga ir rast risinājumus iespējamajām problēmām, pieliekot nepieciešamās pūles, lai veiktu plānotos uzdevumus, un visiem veidiem motivētu studentus, neatkarīgi no tā, kāda veida tie ir. Mentoriem ir jābūt pozitīvai ietekmei uz sportistiem studentiem, lai viņi palielinātu savu iekšējo motivāciju un spētu sevi aizstāvēt, vienmēr saistībā ar duālo karjeru. Mentoram jāmotivē students mācīties, cenšoties pēc iespējas samazināt stresu un palīdzēt, viņš ir atbildīgs par padomu sniegšanu un pieredzes apmaiņu.

Atsaucoties uz Sánchez-Pato et al. (2017), tutora sastāvā jābūt 50% pasniedzējam un vēl 50% mentoram, koncentrējoties uz studentu sportistu problēmu risināšanu. Kā norādīts, lai būtu daļa no tutora, jums vajadzētu būt zināšanām par priekšmetiem vai studijām, ko students veic. Ievērojama tutora prasme ir viņu spēja uzklaut un spēt pārnest jēdzienus vai definīcijas, kuras studenti-sportisti nesaprot studiju laikā, tādā veidā spējot pamazām palīdzēt, ko šie studenti nākotnē var atrisināt viņu problēmas autonomi. Zināšanas par studenta sportista karjeru, piespiešana un motivācija ir jebkura tutora vai mentora galvenās prasmes.

Turklāt visai sistēmai jākoncentrējas uz prasmju vai iemaņu mācīšanu un problēmu risināšanu, kas var rasties viņu ikdienas dzīvē. Turklāt tam vajadzētu motivēt studentu un parādīt instrumentus, lai izveidotu autonomu mācīšanos un iekšējās motivācijas palielināšanos. Lai izveidotu saziņu starp sportistu studentiem un tutoru, bieži jāizmanto jaunās tehnoloģijas, šīs attiecības ir kopīgs un uzticams. Visiem šiem raksturlielumiem jābūt daļai no jebkuras duālās sporta karjeras veidošanas sistēmas, kas apmeklē augstskolu vai veic augstākā līmeņa studijas.

Ņemot vērā to, ka jebkuras no šīm sistēmām galvenais mērķis ir palīdzēt sportistam būt neatkarīgam un autonomam cilvēkam, mēs varētu apkopot šādus principus: (a) iemācīt studentiem sportistiem pārvarēt problēmas, kas var rasties, (b) iemācīt viņiem analizēt problēmu un piedāvāt risinājumu, (c) pamudināt viņus atrast rīkus un prasmes problēmu risināšanai, (d) iemācīt sportistiem studentiem iegūt nepieciešamo informāciju uzdevumu autonomai risināšanai, (e) palīdzēt viņiem izpildīt komandu vai individuālo darbu, f) studentam-sportistam būs nepārtraukti jāpraktizējas, kā atrisināt noteiktas problēmas, kā arī pakāpeniski jāpalielina grūtības.

Rezumējot, varētu teikt, ka apmācība sastāv no komunikācijas kanāla izveidošanas ar sportistu-studentu ar mērķi attīstīt viņu komunikācijas un izglītības prasmes. Izglītības iestādēm tā ir iespēja palīdzēt attīstīties studentiem sportistiem, kas saistīti ar viņu programmām.

Panākumi vai neveiksmes sporta duālās karjeras programmā, kas paredzēta sportistiem studentiem, var būt vairāku iemeslu dēļ. Spilgts piemērs, nepieļaut iespēju piedalīties augsta līmeņa sporta sacensībās studiju laikā vai to beigās. Ir zināms, ka daudziem augsta līmeņa sportistiem, piedaloties šāda veida sacensībās, bieži rodas grūtības un uzvedības problēmas. Pēc Webb, Nasco, Riley & Headrick (1998), dažreiz ir svarīgi studentiem-sportistiem iepriekš sagatavoties, lai viņi spētu pieņemt savas sportiskās karjeras beigās, vienlaikus izprotot atšķirību starp indivīdiem. Tā ir realitāte, lai arī daudziem sportistiem izdodas iegūt profesiju savā sporta veidā, viņiem būtu jādomā par alternatīvu ne tikai sporta karjeras beigās, bet arī šīs karjeras laikā, tādējādi spējot atrast kādu alternatīvu, ja nepieciešams (David, 1999). Tāpēc, pēc Sánchez-Pato et al. (2017), šāda veida duālās karjeras studentu sportistu mentoringa programmu izstrāde padara profesionālās sportista karjeras pārtraukšanas brīdi labāku un ar lielākām iespējām pielāgoties sabiedrībai un panākumiem pārejā uz darba dzīvi. Šie secinājumi uzsver, ka studenta sportista dzīvē ir galvenās darbības, kas jāņem vērā, izstrādājot un īstenojot studentu sportistu apmācības programmas. Šīs darbības var kļūt par vadlīnijām veiksmīgas mentoringa programmas izveidei, un tās ir:

1) Rūpes par studentu sportistu

Tā kā students sportists ir uzņemts augstskolā, jāsaprot, ka viņš ir saistīts ar šo sporta veidu daudzus gadus. Šī iemesla dēļ, ierodoties augstskolā, sportisko panākumu dēļ viņi jau ir izveidojuši savu sportistu personību un identitāti. Kad šie studenti ierodas augstskolā, viņiem nav jāzaudē sportista identitāte, bet viņiem jāmotivē cita attīstība kā studentam, dodot viņiem zināt, ka šīs akadēmiskās pūles var dot iespēju paveikt lielu darbu nākotnē. Ir zināms, ka lielāka uzmanība parasti tiek pievērsta sporta karjerai, nevis akadēmiskajai (Benson, 2000). Kaut gan Menke (2013) uzsver, ka ir risks un grāda iegūšana varētu kavēties, jo trūkst intereses par studijām. Par šo tēmu, Sanchez-Pato et al. (2017), padoms, svarīgi padarīt studentu-sportistu motivētu studijām, jo tutori izprot šo studentu īpašo situāciju, kuriem būtiski atrasties priekšplēnā gan savā sporta, gan akadēmiskajā karjerā.

2) Studentu-sportistu atbalsts

Galvenie personāži, kurus mēs varam atrast, sniedzot atbalstu sportistiem studentiem, parasti ir treneri, komandas biedri un viņu sporta tutors, ja tāds ir (Wisker, Exley, Antoniou, & Ridley, 2013). Anderson, Goodman & Schlossberg (2012) liek saprast, ka studentu sportistu atbalstam jābūt ārpus sporta laukuma, lai palīdzība ne vienmēr nāk no viena un tā paša virziena. Šai atbalsta grupai vajadzētu būt iespējai izveidot saikni starp sportu un akadēmisko dzīvi.

3) Mudiniet studentus sportistus iesaistīties akadēmiskās aktivitātēs.

Kad viens no šiem studentiem tiek mudināts piedalīties ar augstskolu saistītās aktivitātēs, vajadzētu ne tikai koncentrēties uz studiju priekšrocībām, bet vienlaikus parādīt, ka šīs aktivitātes

palīdz attīstīt identitāti ārpus sporta viņu nākotnei. Augstskolai vajadzētu būt instrumentam, lai iegūtu resursus nākotnei un nepārtrauktu viņu atbalstu karjeras pārejas laikā, arī ar kolēģu, draugu un ģimenes palīdzību.

4) Zināt un apzināties stratēģijas, kas jāievēro, lai saņemtu studentu un sportistu atbalstu

Sportistiem ir būtiska īpašu un konkrētu stratēģiju izmantošana, lai pareizi darbotos duālās karjeras apmācības programmā. Viedokļu apmaiņa starp studentiem un pasniedzējiem ir šo programmu pamatā. Pēc Sánchez-Pato et al. (2017), šīm stratēģijām vajadzētu sastāvēt no sportista personiskās identitātes veidošanas, liekot viņam saprast, cik atšķirīga var būt viņa studenta sportista dzīve, apvienojot abas karjeras. Šīs stratēģijas ir vērstas uz to, lai atvieglotu šo sportistu pāreju uz augstskolas dzīvi, un šādā veidā to var paveikt efektīvāk. Kā uzsvēra Lally & Kerr (2005), viņi saņem vairāk priekšrocību, ja tas palīdz studentiem sportistiem attīstīt akadēmisko identitāti kopā ar sportu.

Īsumā, mentoringa programmas izveide un panākumi studentiem duālās karjeras sportistiem ir atkarīgi no saziņas starp visām ieinteresētajām pusēm. Šiem studentiem-sportistiem sports simbolizē modeli, ar kuru pārvarēt ikdienas problēmas. Ir zināms, ka noteiktas kompetences, prasmes ir raksturīgas sportam, ka tās var būt transversālas visās vidēs. Šī iemesla dēļ tutori un mentori ļoti interesējas par sportistiem studentiem, kas savā sporta karjerā rīkojas līdzīgi, kā ikdienā augstskolā vai personīgajā dzīvē. Šie pozitīvie sporta aspekti rada pozitīvu vidi, kur sportisti var attīstīties savā jaunajā dzīvē vai izaicinājumos. Pēc Sánchez-Pato et al., (2017) turpmākajām karjeras apmācības vadlīnijām būtu „jāizmanto sistemātiskāka pieeja, ņemot vērā visus tajā iekļautos daudzdimensionālos aspektus un pedagoģiskos izaicinājumus (sociālos, kognitīvos, politiskos, organizatoriskos utt.) un jāreformē to vispārējā līmenī”. Stambulova & Ryba (2013) uzskata, ka šī politika nākotnē var tikt iecerēta kā izglītības politika. Izglītība ir pamatelements, daļēji aktivitātēs, kas saistītas ar studentu sportistu mācīšanu un mācīšanos, pakāpeniski jābūt nozīmīgākai katram studentam. Augstskola ir galvenais šo mācību programmu panākumu elements, un tā ir tikpat svarīga kā studentu-sportistu ģimene. Kā uzsver Sánchez-Pato et al. (2017), visu šo iniciatīvu un projektu panākumi ir sasniegt galveno mērķi, kuram tie bija paredzēti, un šajā konkrētajā gadījumā, mērķi var sasniegt tikai sadarbojoties visiem tiem, kas interesējas par duālo sporta karjeru, piemēram, augstskolām, federācijām, klubiem, olimpiskajai komitejai utt. Saskaņā ar Zigelbaum (2014), duālajai karjerai jānodrošina nepārtraukta mācīšanās, palīdzot sportistiem to sasniegt un tādējādi uzlabot viņu nākotnes apstākļus. Šo mērķi augstskola nevar sasniegt atsevišķi, jo studentu sportistu prasmju attīstībai jābūt atkarīgai no visiem izglītības sistēmā iesaistītajiem. Studenti sportisti ir jāatzīst par izglītības sistēmas locekļiem, tajā pašā laikā iekļaujot visu izglītības sabiedrību un visas iestādes, kas saistītas ar sportista attīstību viņa profesionālajā un personīgajā dzīvē. Galvenās problēmas vai izaicinājumi, ar kuriem studentiem jāsaskaras, ir elastība, mācības un sistemātiskas pieejas nepieciešamība. Šie trīs izaicinājumi tiktu realizēti lieliskā sniegumā, kas sastāv no metodikas, kas palīdz sportistiem studentiem saprast viņu akadēmiskās un sporta vajadzības (Casucci, 2002). Sportistam viņa sporta karjera ir iespēja attīstīt profesionālo dzīvi un izaugsmes veidu kā personai savā sabiedrībā. Rezumējot, pēc Isidori domām (2015), sporta duālās karjeras nosacījumi būtu jāiekļauj metodikā, kas ietver īpašu sporta pedagoģiju, uzskatot sportistu par personu ar dažāda veida intelektu, pamatojoties uz Hovarda Gardnera vairāku intelektu teoriju (Gardner, 2011). Kā norāda Reid (2002) “to ietvaram jābūt orientētam uz vērtību un tikumu veidošanos”.

The Sports Tutorship Model Sporta apmācības modelis

Izanalizējot tutoringa vai mentoringa programmas vai studentu sportistu modeļa priekšrocības, pirms dažiem gadiem UCAM tika sperts solis uz priekšu, nosaucot šo programmu

par sporta tutorship. Mēs atrodam trīs teorētiskos principus, kas jāņem vērā sporta apmācības modelī: (i) integrācija, (ii) individualitāte un (iii) proaktivitāte.

- **Integrācija:** tā koncentrējas uz visu nepieciešamo nodaļu apvienošanu studentiem-sportistiem, akadēmiskajiem, sporta vai profesionālajiem dienestiem.

- **Individualitāte:** katrs sportists ir unikāls, un pret viņu jāizturas individuāli. Katrai programmai jābūt strukturētai atbilstoši katra sportista īpašajām vajadzībām.

- **Pro-aktivitāte:** programmai jādarbojas autonomi, pat paredzot nākotnes vajadzības.

Programma darbosies šādi: jāidentificē studentu sportistu vajadzības, pēc tam šīs vajadzības jāanalizē. Nākamais solis būtu viņa turpmākā darba konsultēšana un virzīšana. Turklāt, kad vien iespējams, sasaistot gan karjeras, gan sporta, gan akadēmiskās attīstības attīstību.

Profesionālā vadība

- nepieciešamības diagnosticēšana un identificēšana.
- norādījumi un konsultācijas nodarbinātības jomā.
- darbs kopā ar sportistu treniņu un karjeras posmiem.

Treniņš

- informācija un padomi par treniņu nodarbībām.
- informācija un padomi par stipendijām un finansiālo atbalstu.
- atbalsts sporta treniņa aktivitāšu pārvaldībā.
- sporta uzraudzība un akadēmiskais tutorings.
- starpnieks starp uzņēmumiem, organizācijām un iestādēm, lai atvieglotu piekļuvi nodarbinātības dienestiem.

Nodarbinātība

- informācija un padomi par darba tirgu (līgumu veids, sociālais nodrošinājums, darba likumi utt.).
- Informācija un padomi par nodarbinātības vietām / iespējām, kas saistītas ar viņu profesionālo profīlu.
- padomi un atbalsts darba meklēšanas laikā.
- aktīvu darba meklēšanas rīku nodrošināšana.
- vakanču vadība.
- darba iekļaušanas un darba uzturēšanas izsekošana.

Sadarbība

- partnerības veicināšana ar privātiem uzņēmumiem, organizācijām un institūcijām.
- darbību koordinēšana ar partneriem.
- potenciālo darba devēju meklēšana

Attēls Nr3. Duālās karjeras ieviešanas modeli (pēc Sanchez Pato et al.,2017).

Sporta tutoringam jāveic norīkotam sporta tutoram, kura uzraudzībā ir nodaļas koordinators, tāpēc sportistu treniņu grafiks un akadēmiskais kalendārs tiks analizēts kopā,

tādējādi iepriekš atklājot iespējamās problēmas un studenta vajadzības. Šis sporta duālās karjeras modelis studentiem-sportistiem sniegtu individuālu uzmanību, tostarp personīgas tikšanās ar viņu sporta tutoru viens pret vienu vai virtuālā veidā. Šajās sanāsmēs tiks apspriesti tādi aspekti kā akadēmiskā laika plānošana, padomi, kas augstu sasniegumu sportistam būt vajadzīgi, lai atvieglotu pāreju uz augstskolu un darba dzīvi pēc sporta karjeras pārtraukšanas. Sporta tutors ir atbildīgs par informācijas vākšanu, lai padarītu studentiem-sportistiem pieejamus resursus, kas viņiem varētu būt nepieciešami kā palīgīdzeklis, veicot aktīvu darba meklēšanu.

Pēc UCAM modeļa sporta tutori katru mācību gadu izstrādā un pārvalda visu sportistu, kas saistīti ar viņu fakultāti, oficiālu uzskaiti. Tādā veidā tiek mēģināts pārvaldīt un pielāgot katra sportista akadēmisko kalendāru viņu sacensību kalendāram. Viņi ir sportisti, kurus īpaši interesē Sporta Aktivitāšu dienests, un ir studenti, kas uzņemti augstskolā un pieteikušies programmā notiekošajiem studiju kursiem. Jo īpaši tas prasa: a) oficiālajā sarakstā iekļauto studentu abu karjeru attīstības uzraudzību; b) personīgās konsultācijas; c) koordinācijas līniju izveidošanu starp sacensībām un studentu sportistu akadēmiskajām saistībām (eksāmenu datumi, nodarbību apmeklējums, nodarbības); d) informē sportistus studentus par viņus interesējošo informāciju; e) starpnieks starp studentu un jebkuru tās fakultātes profesoru, kurā viņš ir uzņemts; f) fakultātes studentu tutora norīkošanu. Tas ir faktors, kas UCAM jau ir vairākās fakultātēs. Gadiem ilgi tā tika ieviesta, lai palīdzētu studentiem sportistiem, tādējādi kalpotu kā saikne starp pasniedzējiem un kursa biedriem. Dažreiz tā ir atbildīga par šaubu un studiju problēmu risināšanu, neizmantojot sporta tutoru; Viena no darbībām, ko studenti-sportisti visbiežāk izmanto kopā ar savu studentu tutoru, ir tā, ka viņi palīdz piedalīties darba grupās vai apieraksta lekciju piezīmes tajās dienās, kad sacensību dēļ nevar apmeklēt lekcijas; g) dažreiz šī studentu tutora piedāvātā palīdzība ir būtiska, jo tā ļauj studentiem-sportistiem piekļūt nodarbību informācijai tieši ar savu vienaudžu starpniecību. Šo iemeslu dēļ UCAM īsteno šo darbību kā neaizstājamu instrumentu sporta tutoriem; h) fakultātes gada ziņojuma sagatavošana pēc attiecīgas informācijas apkopošanas, piemēram: sportiskie rezultāti, akadēmiskie rezultāti, personīgais ziņojums, utt.. (Sánchez-Pato et al., 2017).

Tāpēc sporta tutors kontrolē gan atbildīgo studentu sportistu sportisko, gan akadēmisko attīstību, piedāvājot personīgu apmācību. Tajā pašā laikā viņš ir padomdevējs, ja nepieciešama informācija vai palīdzība par jebkuru problemātisku vai nezināmu situāciju.

Atsauksmes no duālajā karjerā ieinteresētajām personām - Spānijā

Infrastruktūra

Pirmajā prezentācijas punktā bija skaidra un konkrēta ideja. Lai gūtu panākumus, duālajā karjerā (DK) nepieciešami ieguldījumi gan sporta, gan akadēmiskajās telpās. Daudzi no klātesošajiem arī paskaidroja, ka šodien, izmantojot tiešsaistes izglītību, šī akadēmiskā klātbūtne ieņemtu alternatīvu, taču visi ir vienprātis, ka šī virtuālā mācību joma joprojām ir jāattīsta gadiem ilgi.

3. subjekts (diskusija): Virtuālās studiju vides tēma - tiešsaistes izglītība - kļūst arvien aktuālāka. Šodien jums nav vajadzīgas akadēmiskās iespējas tuvu savu studiju vietai, man šķiet, ka 15 minūšu likums nav svarīgs.

1. subjekts (diskusija): tiešsaistes izglītība, kas šeit reģistrēta kā akadēmisko iespēju palielināšana, ka šīs platformas ir pieejamas. Telpu uzlabošana ne tikai fiziski, bet arī tiešsaistē, lai tā varētu atbalstīt studentu sportistu (SA) tiešsaistes studijās.

1. subjekts (rakstiski): Pārbaudījumus varētu veikt SA dzīvesvietās, piemēram, augstu sasniegumu sporta centros.

3. subjekts (rakstiski): Lai atvieglotu ceļošanu, jāpanāk vienošanās ar Universitātei tuvu esošām sporta asociācijām.

Lielākā daļa dalībnieku uzsvēra amerikāņu modeļa nozīmi, jo dzīvesvietai, kurā dzīvo SA, treniņu vieta un akadēmiskais centrs nevar būt tālāk par 15 minūtēm, lai nokļūtu no vienas vietas uz otru. Tomēr ieinteresētās personas saprot arī to, ka šos nosacījumus īsā laikā ir grūti sasniegt jebkurā Eiropas universitātē. Tāpēc ir skaidrs, ka šādu programmu panākumi nākotnē ir atkarīgi no ieguldījumiem objektos šajos trīs minētajos līmeņos.

4. subjekts (diskusija): Tas ir jautājums par sporta optimizēšanu. Dažos gadījumos tā var būt arī virtuāla apmācība. Mums, piemēram, bija jāizveido telpa, kur UCAM studenti varētu doties uz turieni, lai izveidotu savienojumu ar virtuālo vidi. Jautājums ir par iespēju optimizēt laiku.

1. subjekts (diskusija): pirmais punkts, jautājums par infrastruktūru. Lai gūtu akadēmiskus un sporta panākumus (duālajā karjerā), starp dzīvesvietu, sporta bāzi un akadēmisko vidi nedrīkst būt ilgākas par 15 minūtēm. Partneri runā par nepieciešamību palielināt bāzi, sporta un akadēmisko iespēju veikšanai. Tas ir tas, ko viņi uzskata par svarīgu DK uzlabošanai.

Šajā jautājumā ir arī pretēji viedokļi. Visizplatītākais, ka, ja universitātes koncentrējas uz šīm DK panākumu iespējām, un būs acīmredzami ekonomiska rakstura šķēršļi, tad nekas nenotiks šajā virzienā. Pēc šajā sanāksmē sapulcējušos ekspertu domām, ir daudz lietu un risinājumu, kas var novest pie panākumiem DK, bez nepieciešamības šos panākumus saistīt ar ekonomiskajām investīcijām objektos, jo tas ir ierobežojums daudzām augstskolām.

5. subjekts (diskusija): Visaptveroša sporta objekta izveide ir ļoti sarežģīta, papildus tam, lai saglabātu šo 15 minūšu distanci starp tām. Tie sporta veidi, kuriem nepieciešami cita veida aprīkojums, ir sarežģīti izveidot šādas iespējas.

Mentori / pasniedzēji

Mentoru un tutoru tēmā UCAM ir liela pieredze kopš šī modeļa ieviešanas pirms vairāk nekā 20 gadiem. Acīmredzot tam ir daudz kas jāuzlabo, un tikšanās ar ekspertiem palīdz uzlabot šo mentoringa procesu. Lielākā daļa apmeklētāju uzskata šo sporta tutori kā SA vadītāji, galvenokārt palīdz sportistiem būt pašpietiekamākiem visā, kas saistīts ar DK. Sporta tutori neatrisina SA problēmas, bet palīdz pašiem atrisināt tās. Ja ir kāda frāze, kuru eksperti atkārtoja, tas bija "Elastīgums". Būtu jāuzsver arī sporta tutoru izglītošanai ir nozīme, jo viņiem vajadzētu būt padziļinātām zināšanām par studijām un augstu sasniegumu sportu..

4. subjekts (diskusija): Sportistiem jābūt cilvēkiem, kuri zina procesus gan sporta, gan akadēmiskajā līmenī. Šīs duālās karjeras pamatā ir vispārējās tiesības studēt visiem pēc vienlīdzīgiem principiem.

2. subjekts (diskusija): Es pasniedzu jums roku, dodu savu tālruņa numuru, lai es varētu jums piezvanīt un sākt sarunu. Es saku to jums, kā nezināmam cilvēkam, es vēlos mācīties, ar ko sākt, šajā gadījumā, lai kļūtu par sporta tutoru.

4. subjekts (diskusija): Jums jāizvēlas sporta tutori, kuri ir autoritāte, nevis ikviens gribētājs.

1. subjekts (diskusija): Lielāko daļu šo priekšlikumu sniedz augstskolas, kurām nav duālās karjeras. Tie visi ir labi piemēri un viedokļi, taču tā nav reāla darbība. Sporta tutoram ir jābūt zināšanām par sportista karjeru/ām. Viņi vēlas būt autonomāki, lai palīdzētu sportistiem

izveidot savus risinājumus. Duālā karjera meklē tos, kas nākotnē var būt autonomi, dodot vadlīnijas un palīdzību, lai student - sportisti to varētu izdarīt paši.

Viena no šī pakalpojuma uzlabošanas iespējām ir tā, ka dažas augstskolas piedāvā sporta tutoru, lai uzlabotu saziņu starp SA un pasniedzējiem. Tās ir bieži sastopamas SA sūdzības, jo viņi nevar regulāri apmeklēt nodarbības koncentrācijas, sacensībām, treniņiem utt. Dēļ kā, viņi zaudē attiecīgo informāciju, un dažreiz mācībspēki šo informāciju nesniedz kopīgā veidā vai publiski, bet viņi to dara tikai klātienē lekcijās.

2. subjekts (diskusija): UCAM studē zēns, kuram 20 dienas bija jānododas uz Dienvidāfriku. Viņam ir grupas biedrs, kurš ir piekritis viņu informēt par notiekošo studijās. Ir svarīgi, lai universitātes piedāvātais būtu kā saite, kad notiek starptautiskas sacensības, sportists nokļūst savā pasaulē un viņam nav iespēju studēt.

1. subjekts (diskusija): Vadlīnijas ir viens no partneru veiksmīgas mentoringa sistēmas izveides ieguldījumiem psihologu dienestā, iesaistot sportistus akadēmiskajās aktivitātēs. Daudzas reizes mēs pieņemam, ka visi studenti zina visu, bet, ja man ir tāds, ar atbrīvojumu no lekcijām, neko nezina. Jāzin stratēģija, kas jāievēro sportistu atbalstam, lai uzlabotu duālo karjeru.

Mācību programmu prasības

Šajā jautājumā nav skaidras vienprātības, pastāv dažādi viedokļi. Katrs eksperts koncentrējas uz savu jomu un acīmredzami izceļ vajadzības, no kurām kāds cieš. Atkal ir fakultātes kopīgs viedoklis par "elastību", kas ir būtisks DC panākumiem. Jā, Augstu sasniegumu sportisti, tas ir atzīstami, ka viņi ir studenti, bet ar īpašiem izņēmumiem.

2. subjekts (diskusija): Patiesība ir tāda, ka notiek paradigmu maiņa, mēs vienmēr esam bijuši par klātienē nodarbībām, bet, ja sportists nav varējis apmeklēt nodarbības, tā nav viņa vaina, jo, īsi sakot, mums jābūt elastīgiem.

4. subjekts (diskusija): Es domāju, ka ar virtuālo studiju vidi jūs varat diezgan labi sekot uzdevumiem, jo ir paziņojumi ...

Vēl viena grupa šajā kontekstā saskata šķērslī DK attīstībai, kā dažu pasniedzēju un pašas sistēmas elastības trūkumu. Stājoties augstskolā, trūkst iepriekšējās sagatavotības, izskaidrojot viņiem parastā studenta un studenta – sportista administratīvos procesus un vajadzības, kuras ir tālu no ikdienas akadēmiskās dzīves. Vienotība palīdzēt tiek lūgta no visas universitātes komandas, jo bez koordinācijas starp dažādām katedrām šis DK attīstība nebūtu iespējama. Populārs atbalsts ir elastīgums studijās, eksāmenu datumu maiņā utt. Pēdējais ir kopīgs šiem sportistiem, kuri dažkārt dodas uz īpašiem izsaukumiem izlasē, kur iepriekš nav paredzmi datumiem, jo eksāmenu datumi parasti sakrīt ar starptautiskajiem sacensībām.

5. subjekts (diskusija): Tas, ko komentē 8. subjekts, nenotiek tikai ar sportistiem, kuri sāk studēt, bet tas notiek ar visiem. Tas varētu būt kā seminārs ar nelieliem mācību video, lai parādītu, kā piekļūt virtuālajai mācību videi.

9. subjekts (diskusija): Visiem UCAM profesoriem jābūt gataviem mainīties. Profesoru psiholoģijai, lai izprastu sportistu dzīvi. Ja nav noteikumu, tas nedarbosies (mainīt eksāmenu datumus ...)

10. subjekts (diskusija): Alternatīva pieeja mājas darbu iesniegšanai. Sportistiem, kuri nevar apmeklēt lekciju, jāsaņem tāda pati informācija kā citiem studentiem, lai iesniegtu mājas darbus. Sportistiem ir nepieciešams atvērt personalizētus mājas darbus, kas prasa plānošanu un darbu. Karjera pēc sporta, arī tad, jo beidzot sporta karjeru, viņi sāk strādāt.

11. subjekts (rakstiski): Ievietojiet ceļvedi ar informāciju par to, kā izmantot platformu tiem, kas sāk studēt.

Ir vērts pieminēt, ka SA, kas apmeklēja šo pasākumu, koncentrējās uz saviem jautājumiem, uz šo sanāksmes daļu. Viņu galvenā problēma ir informācijas un elastības trūkums no lielas pasniedzēju daļas.

11. subjekts (diskusija): Autonomija ir nepieciešama, taču ir sportisti, kuri ir ļoti apmaldījušies, nav norādījumu, kas viņiem būtu jādara, lai mācītos, piekļūtu virtuālajai videi ...

8. subjekts (diskusija): Man ir daudz sportistu ierosinājumu un sūdzību, no kurām viena ir tāda, ka pasniedzējiem neatliek laika paskaidrot sportistiem, kas darāms savā priekšmetā.

10. subjekts (diskusija): Problēma ir tā, ka, viņi neapmeklē lekciju, viņi nezina darba uzdevumus.

7. subjekts (rakstiski): veiciet pierakstus visos priekšmetos un neuzskatiet, ka pietiek ar dažiem slaidiem, vārdiem, lai saprastu.

Apkopojot, visas ieinteresētās personas, saprotam nepieciešamību turpināt uzlabot šo procesu un pakalpojumu, kas ir pamats DC. Mēs beidzam ar viena dalībnieka pārdomām:

2. subjekts (diskusija): Tas ir ilgs process, un mēs joprojām esam pa vidu.

Sociālais atbalsts

Šīs sanāksmes pēdējā daļā tika uzsvērtā sociālā atbalsta nozīme SA. Klātesošie sociālo atbalstu saprata kā: ģimeni, sporta sabiedrību un universitātes sabiedrību (akadēmisko). Viņi arī vēlējās uzsvērt, ka pastāv būtiskas atšķirības attiecībā uz sporta veidu. Tās galvenokārt balstījās uz atšķirībām starp komandu un individuālajiem sporta veidiem. Turklāt viņi uzsvēra sporta konteksta nozīmi. Kā pozitīvo uzsvēra, kur arī visa komanda ir SA, ir izdevīga grupai. Savukārt, ja esat komandā, kur esat vienīgais SA, jums varētu būt grūtības un motivācijas trūkums uz jūsu DK akadēmisko daļu.

1. subjekts (diskusija): Sociālais atbalsts: ģimene, sporta kopiena un akadēmiskās universitātes kopiena

2. subjekts (diskusija): svarīgs ir cilvēka paša redzējums.

7. subjekts (diskusija): Tas ir ļoti svarīgi, ja tas ir komandas sports, ir vide, ja komandas biedri mācās, jūs arī mācīsities vairāk.

4. subjekts (diskusija): Lai to ieviestu praksē, ir nepieciešama struktūra, šīs lietas virzīšana ir paša cilvēka ziņā.

4. subjekts (diskusija): Tas nav tas pats, kas būt individuālajā sporta veidā vai komandu sporta veidā.

Par šo tēmu tika izteikti arī negatīvi vai kritiski komentāri, jo īpaši par dažu SA pārmērīgu aizsardzību, vai par spiedienu, uz ko šīs SA tiek pakļautas DK laikā gan akadēmiskajā, gan sporta.

10. subjekts (diskusija): Jūs nevarat padarīt lietas sportistiem tik vienkāršas, viņiem arī ir jādara sava daļa.

1. subjekts (diskusija): Sliktas sekmes vai zemi sporta rezultāti var samazināt stipendiju. Atšķirība ir tā, ka stipendiju var zaudēt vai vienkārši atdot bez cīņas.

3.6. Organizācijas “Eiropas sportisti kā studenti” (EAS) loma augstākās izglītības iestādēs

Atzīstot izglītotu sportistu vērtību kā cilvēkresursus, Eiropas Komisija mudina attīstīt finansiālu un loģistikas atbalstu, kas īpaši paredzēts sportistiem studentiem, kas atbalstītu viņu

duālo karjeru sportā (piemēram, sporta inventārs, ceļošana uz sacensībām utt.) akadēmiskais (mācību maksa, studijas utt.) un darba nodrošinājums (piemēram, nodarbinātība, sporta pārtraukšana utt.) (European Commission, 2012). Dalībvalstīm ir pilna kompetence sporta un izglītības jomā. Tomēr sporta disciplīnas atšķiras pēc prasībām un organizācijas. Patiesībā, neskatoties uz to, ka lielākā daļa dalībvalstu piedāvā dažādus atbalsta veidus (piemēram, akadēmiskos, sporta vai militāros utt.) Veicot DK (European Commission, 2004), Eiropas studentiem sportistiem ir liela atšķirības.

Eiropas sportisti kā studenti (EAS) tīkls, kas tika izveidots Eiropas Izglītības un sporta gadā 2004.gadā, atvieglo studentu sportistu izglītības vajadzību atzīšanu, nodrošina platformu auglīgam dialogam starp universitātēm, vidusskolām, sporta klubiem un federācijām, un darba tirgus aģentūrām, atbalstot Eiropas vadlīniju par sportistu duālo karjeru veicināšanu (European Commission, 2012). Jo īpaši EAS mērķis ir veicināt dulās karjeras paraugprakses apmaiņu, stiprināt saikni starp izglītības iestādēm un sporta organizācijām, kā arī atbalstīt Eiropas projektus un pētījumus par duālo karjeru (Capranica et al., 2015).

Saskaņā ar Eiropas ieteikumiem (Commission (2012), EAS atbalsta izglītības iestādes (piemēram, vidusskolas un universitātes) un sporta organizācijas (piemēram, Nacionālās Olimpiskās komitejas, sporta federācijas un klubus) Eiropā un ārpus tās, lai izstrādātu duālās karjeras pamatnostādnes mācību programmu virzīšanai, resursu koplietošanai un izglītības programmu strukturēšanai sportistiem. Tīklu veidošana tiek uzskatīta par izšķirošu, lai duālās karjeras darbība virzītos uz priekšu īstenot politikā, kas palielinātu izpratni par labāko praksi un metodiskajiem sasniegumiem Eiropas duālās karjeras jomā. Pateicoties plašajam sadarbības tīklam, politikas līmenī EAS ir Eiropas Parlamenta, Eiropas Komisijas, Eiropas Padomes Paplašinātā daļējā nolīguma par sportu (EPAS), Eiropas Universitāšu sporta asociācijas (EUSA) un Starptautiskās Universitāšu Sporta federācijas (FISU) biedrs.

Veicināt sadarbību starp dažādiem duālās karjeras dalībniekiem mikro, mezo, makro un politikas līmenī (Capranica & Guidotti, 2016), EAS piedalījās vairākos Eiropas projektos: (EAS piedalījās “Athletes2Business”, “Better Boards Stronger Sport Project”, and “ProSafe Sport”, “Better Boards Stronger Spots”, and “Facilitating Higher Education for Athletes – Winner education model), pētniecībā (“Study on the Minimum Requirement for Dual Career Services”, “Study on Sport Qualifications Acquired through Sport Organisations and (Sport) Educational Institutes”, and “Qualifications/Dual Careers in Sports”). EAS ir aktīvs sadarbības partneris (“More Than Gold”- MTG”, “Media as a channel of Athletes’ Dual Careers promotion and education - Ed Media”, “Athletic Migration: Dual career and qualification in sports – AMID”, “Education Model for Parents of ATletes in Academics – EMPATIA”, “Dual careers for wOmeN Athletes – DONA”, “Sport Opens Schools - SOS “, “STARTING 11 The European Dual Career Toolkit”), kuru mērķis ir īstenot dažādus sportistu duālās karjeras aspektus Eiropā.

Lai palīdzētu izplatīt projektu rezultātus, ikgadējā EAS konference ir efektīvs zināšanu centrs, kur akadēmiskās iestādes un sporta organizācijas saplūst un apspriež duālās karjeras galvenos aspektus. Piešķirot būtisku nozīmi duālās karjeras novatoriskiem aspektiem, konference arī stimulē jaunos pētniekus iepazīstina ar jaunākajiem pētījumiem un piešķir stipendiju par labāko zinātnisko ieguldījumu. Faktiski, vajadzību pēc lielāka skaita pētījumu duālajā karjerā pamato arī trīs literatūras apskati (Guidotti, Cortis & Capranica, 2014; Stambulova & Ryba, 2014; Stambulova & Wylleman, 2018).

Visbeidzot, konferences laikā tiek organizēti vairāki semināri, lai apspriestu personu lomas un pienākumus, lai diskutētu citu organizāciju starpā, īstenojot duālās karjeras programmas. Duālā karjera ir īpašs izaicinājums, ja sportisti saskaras ar pāreju no vidusskolas uz augstāko

izglītību, kas arī sakrīt ar pāreju no jaunatnes uz pieaugušo sportu, kas nozīmē paaugstinātas prasības un apņemšanos (Stambulova & Wylleman, 2018). Šī savdabīgā fāze rada ilgāku prombūtni no mājām, palielināta treniņu apjoma un mazāku motivāciju mācīties. Tāpēc tiesību normu pieņemšana ir īpaši paredzēta universitātes līmenī, lai noteiktu individualizēto pielāgojumu apjomu un īstenotu to sportistiem, kuri iegūst augstāko izglītību (Kerstajn, 2018). Apsverot, ka dažādām sporta disciplīnām ir nepieciešami īpaši treniņu un sacensību grafiki, iespējas un vietas (īpaši vides sporta veidiem), ir loģiski, ka universitātes piesaista labākos sportistus lekcijām un treniņiem. Īpaši steidzami augstākās izglītības iestādēm jānodrošina elastība nodarbību apmeklējumos un eksāmenos, jāpielāgo mācību programmas, pamatojoties uz duālās karjeras pedagoģisko studiju modeli (Lapland University of Applied Sciences et al., 2017), un jāorganizē īpaši pakalpojumi (karjeras konsultēšana, psiholoģiskā un veselības palīdzība, izmitināšana un sporta iespējas, tālmācība) un treniņi (Pato, Isidori, Calderón & Brunton, 2014).

Apskatot vidusskolu un augstākās izglītības sistēmu īpatnības, papildus attiecīgajām atšķirībām izglītībā un sportā starp dažādām valstīm, EAS ir vērtīga pieredze ar Eiropas vidusskolām un augstskolām, lai dalītos faktiskās duālās karjeras pieejā un paraugpraksē, lai ieteiktu nosacījumus kopīgā Eiropas duālās karjeras redzējumā. Šis dialogs jo īpaši varētu veicināt Eiropas duālās karjeras pamatnostādņu izveidi augstākās izglītības iestādēm, kas ir nepieciešamas, lai palīdzētu studentu-sportistu holistikajai attīstībai, pārejot no vidusskolas uz universitāti un akadēmisko studiju laikā, lai iegūtu augstākās izglītības grādu.

4. Duālās karjeras ieteikumi / metodiskie materiāli augstskolām

Tiek plaši ziņots, ka sportisti bieži saskaras ar problēmām, apvienojot savu sporta karjeru ar izglītību un darbu. Tāpēc projekta mērķis bija izpētīt duālās karjeras organizēšanas iespējas un sniegt iespējamus identificēto problēmu risinājumus.

Pamatojoties uz iegūtajiem datiem, tiek izvirzīti šādi ieteikumi.

4.1. Finansiālais atbalsts

Cilvēkresursi / finanšu resursi

Viena no būtiskākajām projekta konsorcijs valstīs atzītajām problēmām ir finansējuma trūkums, lai risinātu problemātiskos jautājumus, ar kuriem AII saskaras duālās karjeras ieviešanas procesā. Būtu jāiegulda pietiekami finanšu resursi, lai nodrošinātu cilvēkresursu pieejamību, lai sniegtu pietiekamu atbalstu, pamatojoties uz mērķauditorijas vajadzību novērtējumu.

Būtu jāizveido ekspertu grupa, ieskaitot trenerus, medicīnas darbiniekus un citus darbiniekus, nodrošinot, ka tā darbojas kā koordinēta komanda, lai virzītu sporta karjeru uz augstu sasniegumu līmeni. Pieejai ir nepieciešama pilnīga izpratne un domāšanas maiņa sporta pārvaldes struktūrās projekta konsorcijs valstīs.

Individuālais studiju plāns

Attiecas uz individuālu studentiem vērstu pieeju, lai apmierinātu katra individuālā studenta, kurš iesaistīts duālās karjeras īstenošanas procesā, vajadzības (piemēram, studiju process var būt lēnāks vai ātrāks, salīdzinot ar normatīvās licencētās vai akreditētās studiju

programmas ilgumu, kamēr tas nav pretrunā ar studiju procesu regulējošajiem normatīvajiem aktiem). Visus šos procesus var regulēt, piemērojot papildu līgumus.

Procesam būtu jāpiemēro atbilstoša vadības stratēģija (piemēram, studiju programmas direktoram var uzticēt koordināciju, un ar to saistītos pienākumus).

Ir acīmredzams, ka sportisti var attīstīt veiksmīgu duālo karjeru tikai tad, ja viņiem ir pieejami efektīvi atbalsta pakalpojumi. Sporta, izglītības un/vai darba mērķu pārklāšanās, atšķirīgais tiesiskais un finanšu ietvars, liela pakļautība slodzei un spiediens, pamato nepieciešamību šādus atbalsta pakalpojumus uzskatīt par obligātiem, nevis par papildpakalpojumiem.

Atbalsta stratēģijai, lai īstenotu duālo karjeru, galvenā uzmanība jāpievērš sportistu sporta, izglītības un dzīvesveida sistēmām. Ir ļoti svarīgi skatīt sportistu vajadzības visaptveroši. Šāda atbalsta shēma, stratēģija, ietvari būtu jāizstrādā sadarbībā ar sportistiem, treneriem, programmu direktoriem, konsultantiem, fizioterapeitiem, ārstiem, izglītības pārstāvjiem un citām ieinteresētajām personām ar vienu kopīgu mērķi, izstrādāt individuālu rīcības plānu katram sportistam studentam.

Studentu padome

Studentu padomes darbs ir balstīts uz visaktīvāko studentu iniciatīvām. Padome koordinē sadarbību ar fakultātes dekānu, Studentu parlamentu, sponsoriem uc; organizē kultūras pasākumus, ekskursijas un sacensības, citas aktivitātes, piemēram, ikgadējā pirmā kursa nometni, risina akadēmiskās problēmas, pārstāv viņu intereses gan akadēmiskajā, gan materiālajā, gan kultūras jomā. Šādām iniciatīvām nepieciešami arī papildu finanšu resursi.

Vasaras nometnes

Studenti pavada neaizmirstamu nedēļas nogali, apgūstot dažādas personiskās attīstības prasmes un dzīves iemaņas, piemēram, komunikāciju, produktivitāti, prezentācijas prasmes, komandas darbu, emocionālo inteliģenci, vienošanos un pārliecināšanu. Nometni apmeklē arī kāds lektors no uzņēmumiem, kas sagatavo saistošus testus, kuru mērķis ir attīstīt specifiskas prasmes. Šādām iniciatīvām nepieciešami arī papildu finanšu resursi.

Finansiāls atbalsts studentiem-sportistiem

Tas tiek plaši apspriests, un projekta ietvaros iegūtie dati apstiprina, ka augstu sasniegumu sportisti bieži sastopas ar finansiālām problēmām. Daudzos gadījumos tas saistās ar sporta aprīkojumu un treniņiem, kam nepieciešami finanšu ieguldījumi, kurus bieži sedz paši sportisti. Turklāt jāiegulda daudz laika sportā un studijās, kas bieži noved pie laika trūkuma studiju procesā (pat nepilna laika). Tāpēc vairumā gadījumu tās ir stipendijas, dotācijas, maksas un cita veida finansiāls atbalsts, kam var būt būtiska nozīme sportististu studentu DK.

Lai gan ES dalībvalstīs pastāv dažādi modeļi un shēmas, kā sportisti var saņemt finansiālu atbalstu, šo pasākumu īstenošanā var būt atšķirīga pieeja atkarībā no konkrētā gadījuma. Vairumā gadījumu augstu sniegumu sportistiem duālās karjeras izglītības posmā primārā nozīme ir stipendijai un īpašas maksas atlaidei. Ir iespējami vai pieejami citi finansiālie atbalsta modeļi, piemēram, sponsoru līgumi.

Tāpēc ierosinājums ir attīstīt visaptverošus un pārredzamus duālās karjeras finansiālos atbalsta veidus, kas veidoti uz noteiktiem atbilstības kritērijiem.

Apsveramie aspekti var būt šādi: mācību maksas segšana pilnībā vai samazināta mācību maksa, atkarībā no izglītības programmas, sporta veida; finansiālā atbalsta noteikšana ar sportu saistītu izdevumu segšanai, piemēram, dalības maksas, treniņi vai ceļa izdevumi utt.).

4.2. **Infrastruktūra**

Problēmas, ar kurām saskaras, vadot duālo karjeru, acīmredzami var būt dažādas: karjeras izvēle, finansiāls atbalsts, līdzsvara trūkums starp sporta sniegumu un izglītību, infrastruktūra utt. (Oros, Hantiu, 2016).

Acīmredzot viens no vissvarīgākajiem izaicinājumiem, ko daudzu iemeslu dēļ ne vienmēr var atrisināt, ir sporta bāžu atrašanās tuvums izglītības iestāžu un dzīves vietai. Šis izšķirošais aspekts būtu jāņem vērā un jāiekļauj augstskolas politikā un programmās, kurās DK ir kā izcilības elements.

Parasti skolas un augstskolas veic izglītības nodrošināšanu, vienlaikus nodrošinot, ka ir pieejami sporta un dzīvošanas pakalpojumi. Viņu pienākums ir uzturēt sportista labsajūtu un atbilstoši izglītēt viņu (Aquilina & Henri, 2010).

Eiropas komisija (2016) paziņo, ka izmitināšanai un studentu kampusam jāatrodas tuvu viens otram, lai uzlabotu sportista mobilitāti. Pamatprincips šeit ir tāds, ka sportistiem nevajadzētu tērēt laiku, ceļojot no viena objekta uz otru. Acīmredzot viņiem vajadzētu būt iespējai visefektīvāk izmantot treniņu un mācību laika grafiku. Iepriekšējās nodaļās tika uzsvērts 15 minūšu noteikums, kas nozīmē, ka jābūt iespējām 15 minūšu laikā veikt attālumu vienas vietas uz otru.

Lielākā daļa sportistu var veidot duālo karjeru tikai tad, ja līdzās atrodas sabalansēta atbalsta komanda. Duālās karjeras vadlīnijās, Chartrand & Lent (1987) un Lavallee & Wyllema (2000) uzskata, ka pastāv pretrunīgās sporta, izglītības un darba prasības. Atšķirīgs tiesiskais un finansiālais regulējums, vispārējs laika trūkums un augstas prasības pēc uz sporta sniegumu, ļauj padarīt šādu pakalpojumu pieejamību par veiksmes priekšnoteikumu. Akadēmiskie pētījumi ir uzsvēruši spēcīgas atbalsta struktūras nozīmi, lai palīdzētu elites sportistiem sasniegt savas sportiskās ambīcijas kā daļu no savas dzīves stratēģijas. Pēc Aquilina (2013) domām studenti sportisti veiksmīgi pārvalda DK, ja tiek saņemts tāds atbalsts no izglītības sistēmas kā: sporta iespējas, mācību elastīgs plāns, akadēmiskā personāla atbalsts.

Izmitināšanas iespējas / studentu viesnīca

Mūsdienās universitātes dzīve ir daudzveidīga, tās daudzie aspekti apvienojas, lai radītu unikālu akadēmisko un personīgo pieredzi. Dzīvei studentu kampusā ir daudz mērķu; parasti studenti dzīvo ļoti tuvu kampusam, atrodoties īsa gājiena attālumā no savām lekcijām universitātes ēkās.

Izmitināšanas pakalpojumu mērķis ir nodrošināt mājvietu universitātes studentiem un palīdzēt jaunpieņacējiem aklimatizēties un pielāgoties jaunajai videi. Ja mēs runājam par SA, tad vispārējais mērķis ir dot SA iespēju dzīvot pēc iespējas tuvāk universitātes kampusam.

Piemēri, Alexandru Ioan Cuza Universitāte (UAIC)

Titu Maiorescu pilsētiņa atrodas divu vai trīs minūšu pastaigas attālumā no universitātes galvenās ēkas. Tā ir studentu steigas un dzīves iemiesojums, piedāvājot tās iemītniekiem visus

priekšnoteikumus, lai pārvērstu savu studiju pieredzi par brīnišķīgu neaizmirstamu stāstu. Vēl četras ēkas atrodas 10-20 minūšu gājiena attālumā no UAIC lasī ēkām vai dažas minūtes ar vietējo transportu (viena vai divas pieturas ar autobusu vai tramvaju).

Tiesības uz izmitināšanu tiek piešķirti uzņemtajiem studentiem un doktorantiem, kuriem nav pastāvīgās dzīves vietas laši. Nav svarīgi, vai viņi maksā mācību maksu par studijām, vai studē par valsts budžetu. Piešķirot tiesības uz izmitināšanu, galvenais kritērijs ir gada vidējais vērtējums, kas iegūts iepriekšējā mācību gadā. Pirmajā gadā uzņemtajiem studentiem tiks ņemts vērā vidējais uzņemšanas rezultāts.

Lai uzturētu izmitināšanas infrastruktūru, universitātei nepieciešami finanšu resursu ieguldījumi, piemēram: jaunas ēkas, esošo ēku atjaunošana, dotācijas, interjera dizains, uzturēšanas izmaksas, tāpat personāla resursi administrēšanai.

Catolica San Antonio de Murcia Universitāte (UCAM)

Tāpat kā ar sporta iespējām, arī studentu dzīvesvieta strauji paaugstina DK kvalitāti. Ja SA būtu iespēja mācīties, dzīvot un trenēties vienā un tajā pašā vietā, tas nozīmētu DK izcilību. No visām perspektīvām panākumi ir saistīti ar to, ka SA jūtas ērti un var saskaņot katru savu darbību. Tāpēc mēs domājam, ka šīs infrastruktūras dotu būtisku kvalitātes lēcieni DC.

Tāpat kā sporta iespējas, vislielākā prasība šo infrastruktūru īstenošanai būtu nepieciešamie lieli ekonomiskie ieguldījumi. Turklāt personāls, kas būtu jāpieņem darbā, un uzturēšanas izmaksas, kas saistītas ar šī pakalpojuma uzturēšanu.

Dažādu augstskolu izmitināšanas vietu pakalpojumiem ir nepieciešama arī dzīvesvietas pielāgošana duālajai karjerai.

UCAM ir lielāka pieredze studentu-sportistu duālajā karjerā. DC būtu guvusi lielu labumu un nebūtu jāpielāgojas situācijai, ja SA varētu dzīvot pilsētiņā, katru dienu apmeklēt nodarbības un savienot ar sporta iespējām, tad būtu radīta perfekta vide DK attīstībai. Lai izmantotu šīs iespējas, augstskolā nav konstatētas atšķirības starp sportu, dzimumu un akadēmisko līmeni.

UAIC pirmais izmitināšanas kritērijs ir akadēmiskā novērtējuma gada vidējā atzīme visiem studentiem. Studentiem-sportistiem nav nekādu īpašu kritēriju. Pārsvarā studentiem-sportistiem nav nepieciešama palīdzība izmitināšanai, jo viņiem ir šāda iespēja no sava sporta kluba. Turklāt mēs iesakām piedāvāt vietas studentu pilsētiņas rezidencē studentu sportistiem, pamatojoties uz iepriekšējiem akadēmiskajiem un / vai sporta rezultātiem.

Sporta iespējas

Augstskolas pilsētiņas dzīvesveids ir galvenie faktori, nosakot, kādas sporta iespējas sniedz universitātes pilsētiņās. Fiziskajām aktivitātēm un sporta aktivitātēm ir labvēlīga ietekme uz labsajūtu, tās mazina stresu un palielina pašapziņu un emocionālo labklājību universitātes studentiem. Tādējādi fiziskās aktivitātes veicināšana ir svarīga sabiedrības veselības uzlabošanas sastāvdaļa. Visus mērķus var sasniegt, ja pieejami pienācīgi sporta objekti.

Duālās karjeras vadlīnijās ir paredzēts, ka sporta iespējas jānodrošina tuvu izglītības iestādēm un dzīvesvietai, lai atvieglotu sportistu mobilitāti.

Visu partneru vispārējais mērķis ir dot studentiem-sportistiem iespēju trenēties pēc iespējas tuvāk augstskolām. Studentu sportistu galvenais mērķis ir trenēties un piedalīties augsta līmeņa sacensībās.

UCAM pieredzes rezultātā, DK procesā ierosina, ka jebkuras universitātes mērķis ir nodrošināt ar iespējām sportot, kvalitatīvi un pēc iespējas tuvāk studentu pilsētiņai. Tādā veidā

SA būtu dota iespēja trenēties katru dienu, ļoti tuvu vietai, kur viņiem jāiet uz lekcijām. Visas šīs iespējas uzlabotu katras Eiropas augstskolas DK kvalitāti (Sánchez-Pato et al., 2017).

Latvijā AII ir sliktas sporta iespējas, galvenokārt tiek nomātas sporta zāles, bet mērķis ir nodrošināt iespēju sportot, kvalitatīvās bāzēs un pēc iespējas tuvāk pilsētiņai.

UAIC pilsētiņā šobrīd ir pieejamas ierobežotas sporta iespējas, taču tiek turpināti divi jauni projekti sporta infrastruktūrā. Universitātes jaunās sporta iespējas varēs integrēt DK, ja universitāte nodrošina atbilstošus apstākļus apmācībai un sacensībām pilsētiņā un aprīko ar kvalitatīvu sporta inventāru. SA tā ir laba iespēja atrast līdzsvaru starp mācībām un treniņiem un saīsināt laiku mobilitātes procesā no universitātes pilsētiņas līdz sporta kluba telpām. No otras puses, studenti sportisti varēs bez maksas izmantot sporta iespējas.

Šajā situācijā katrā augstskolā šī pakalpojuma sniegšanai būtu nepieciešami lieli ekonomiski ieguldījumi ne tikai sākotnējie, bet arī nepieciešamās tehniskās apkopes un personāla nodrošināšanai. Tā ir lielākā problēma, ko mēs redzam šo pakalpojumu ieviešanā; iespējams, ka daudzās augstskolās nav šādu resursu.

Noslēgumā šis pakalpojums tiks piedāvāts visiem studentiem - sportistiem neatkarīgi no viņu sacensību līmeņa vai sporta veida.

Studiju iespējas

UAIC piedāvā studentiem iespēju izvēlēties gan obligāto, gan izvēles studiju virzienu kombināciju, kas vislabāk atbilst viņu karjeras mērķiem. Universitāte veic unikālu darbu, lai stimulētu studiju kvalitāti, veicinātu dinamisku un radošu izglītību un iesaistītu visus labākos studentus akadēmiskajā dzīvē.

Pakalpojuma vispārējais mērķis ir piedāvāt studentiem un studentiem-sportistiem risināt problēmu attīstību pētniecības jomā, kā arī apmācīt kā speciālistus ar starpdisciplinārām prasmēm ar iespējām iekļauties darba tirgū. Praktiskais process notiek 15 fakultātēs, kur SA ir iesaistīti akadēmiskajā dzīvē.

Izglītības iestādes atrodas pilsētiņā, kur ietilpst: bezmaksas piekļuves internets; e-pasta pakalpojumi; bibliotēkas; laboratorijas un pētniecības centri; kultūras centri (vācu, britu, spāņu, franču); studentu asociācijas; piekļuve ēdnīcai, restorānam; karjeras konsultācijām.

Šīs iespējas palīdz SA apvienot mācības un treniņus augstā līmenī.

Duālajā Karjerā augstākās izglītības iestāžu galvenais mērķis ir infrastruktūras nodrošināšana, profesionālā sporta treniņu un akadēmiskais atbalsts SA. Labas infrastruktūras kvalitātes dēļ SA iegūst labus rezultātus izglītības procesā, lai iegūtu sporta rezultātus. SA var izmantot īpašu pieeju, lai efektīvi pārvaldītu laiku.

4.3. Mentors/Tutors

Pašlaik ir palielināta interese par tēmu Duālās karjeras ieviešana. Eiropas Savienība ir koncentrējusies uz atbalstu, ko varētu sniegt sportistiem studentiem viņu profesionālās karjeras laikā un pēc tās pārtraukšanas, ar šo mērķi ir ierosinātas dažādas darbības un politiskās vadīnijas. Viena no tām, kurai Eiropas Savienība ir piešķirusi lielu nozīmi, ir sporta duālā karjera, kas paredz iespēju viņiem justies kā augstskolu studentiem, ar iespēju apmeklēt lekcijas un normāli nokārtot eksāmenus (Eiropas Komisija, 2007; 2012). Šī interese par studentu sportistu izglītību ES ir saistīta ar pamattiesībām uz izglītību, un vēl jo vairāk, ja šie sportisti atsakās no personīgās dzīves, darbojoties valstu vai sabiedrību labā, padarot viņus par savu sportisko panākumu

līdzdalībniekiem (Schweiger, 2014). Saskaņā ar Giulianotti (2004) teikto, lai arī izglītībai ir universālas tiesības, visiem ir zināms, ka jaunie studenti sportisti mēdz upurēt savu akadēmisko sniegumu sportam un, visbeidzot, vairāk koncentrējoties uz profesionālo sporta karjeru. Tātad viens no šiem ierosinātajiem mērķiem ir palīdzēt studentiem sportistiem no tā izvairīties.

Atšķirībā no parastajiem studentiem, studentiem-sportistiem ir nepieciešama palīdzība, lai nākotnē profesionāli attīstītos, lai varētu iesaistīties mūsdienu sabiedrības nodrošinātajā mācību sistēmā. Tīkmēr duālā karjera tiek uzskatīta par galveno tēmu. Mūsdienās šo studentu sportistu attīstības nozīmi ir atzinušas Eiropas izglītības iestādes, un viņi ir apzinājušies sarežģītos procesus, kam pakļauti sportisti studenti. Sprotams, ka šiem studentiem-sportistiem ir īpašas iezīmes, jo viņi darbojas divās vienlaicīgās karjerās - gan sportā, gan akadēmiskajā vidē - un vēlas gūt panākumus abos. Tam nepieciešama īpaša mācību sistēma, kas viņiem var palīdzēt, lai to varētu sasniegt. Augstākās izglītības centriem, kas vēlas piedalīties šajā studentu sportistu apstākļu pielāgošanā un uzlabošanā, būtu jākoncentrējas ne tikai uz mācību saturu, bet arī uz jebkura studenta augstskolas administratīvajiem, organizatoriskajiem un loģistikas procesiem (Sánchez-Pato et al. , 2017).

Procesiem, kuriem jāattīstās, ir personāls, kas ir attīstības galvenais virzītājs, piemēram, tutori un mentori. Kā jau iepriekš tika norādīts, šie ir galvenie studentu un sportistu atbalsta priekšteči viņu akadēmiskajā karjerā. Kaut arī termini mentors un tutors pašlaik tiek izmantoti kā sinonīmi, mums ir jāpiebilst, ka starp šiem diviem jēdzieniem pastāv atšķirības. Abu uzdevumu galvenais mērķis ir kopīgs, ņemot vērā atbalsta un palīdzības nepieciešamību studentiem-sportistiem, bet vienlaikus veicinot rezultātu sasniegšanu, ietekmējot tos un veicinot pozitīvu attieksmi un procesu. "Tutors un tutorship" ir akadēmiski termini, kas nosaka to cilvēku profilu un rīcību, kuru mērķis ir atbalstīt un palīdzēt studentiem viņu akadēmiskajā dzīvē. Tutoram jābūt kompetencei galvenajos studiju priekšmetos, kurus studē sportisti studenti "(Sánchez-Pato et al., 2017).

No otras puses, mentors un mentoring ir termini, kas attiecas uz pieaugušo, kas darbojas kā paraugs, kurš ar mērķi ietekmē un uzlabo studentu prasmes un iemaņas (Danish, Petipas, & Hale, 1993). Visi šie dažāda veida mentori ar atšķirīgu izcelsmi ir piemērs studentiem-sportistiem. Mentora funkcija vairāk tiek atpazīta kā ceļvedis, nevis kā skolotājs, turklāt tas pozitīvi ietekmē sportistu sportiskās karjeras sarežģīto pāreju uz viņu akadēmisko karjeru. Pēc Stankoviča, Meekera un Hendersona (2001) domām, gan mentors, gan tutors ir galvenie personāži, atbalstot sportistu studentus, pārejot no profesionālās dzīves uz universitātes dzīvi. Abi personāži atspoguļotu tutorship / mentoringa sistēmas pamatpīlāru kontekstā, kas mūs skar ar duālo sporta karjeru.

Ja mēs koncentrējamies uz mentoringa un tutoringa darbībām, tāpat kā viņu personām, ir maldīgi domāt, ka tie ir sinonīmi un ka tas ir viens un tas pats. Šīm divām sporta duālās karjeras darbībām ir kopīgs mērķis un tās ir vienas un tās pašas sistēmas daļas, taču tās ir atšķirīgas, kā norādīts iepriekš. Mentoringa pienākums ir palīdzēt studentiem-sportistiem pozitīvi pārdzīvot augstskolas dzīves pieredzi. Mērķis ir palīdzēt šiem studentiem tikt galā ar stresu, kam šie tie ir pakļauti. Tīkmēr tutors koncentrējas uz akadēmisko atbalstu, kas var rasties no jebkuras problēmas konkrētā priekšmetā vai kursā. Gan tutoring, gan mentoring parāda jaunu mācību modeļu izstrādes nozīmi studentu sportistu akadēmiskajiem panākumiem (Schön, 1983; Mezirow, 2000; Tuijnman, & Boström, 2002; Jackson, 2012). Nosakot sportista studenta statusu, tas jāsaprot kā sarežģīta persona, kurai ir daudz interešu un motivācijas. Dažreiz motivācija būs vairāk orientēta uz kādu no karjerām - akadēmisko vai sporta karjeru. Ir jāpanāk, lai šie īpašie

studenti izprastu saistību starp rezultātu un piepūlēm noteiktam uzdevumam vai to, kā pārvarēt grūtības, ar kurām viņiem nākas sastapties (Zagelbaum, 2014).

Efektīvas studentu sportistu sistēmas piedāvājuma atslēga ir rast risinājumus iespējamajām problēmām, pieliekot nepieciešamās pūles, lai veiktu plānotos uzdevumus, un visādi motivētu studentus, neatkarīgi no tā, vai tie ir emocionāli vai intelektuāli. Mentoriem ir jābūt pozitīvai ietekmei uz sportistiem studentiem, lai viņi palielinātu savu iekšējo motivāciju un spētu sevi aizstāvēt, vienmēr saistībā ar duālo karjeru. Mentoram jāmotivē students mācīties, cenšoties pēc iespējas samazināt spiedienu un palīdzēt. Viņš ir atbildīgs par padomu sniegšanu un pieredzes apmaiņu.

Pēc Sánchez-Pato et al. (2017), tutoram jābūt 50% pasniedzējs un vēl 50% mentors, kas koncentrējas uz studentu un sportistu problēmu risināšanu. Kā norādīts, lai būtu daļa no tutora, jums vajadzētu būt zināšanām par priekšmetiem vai karjeru, ko students īsteno. Ievērojama tutoru prasme ir viņu spēja uzklaut un spēt pārnest jēdzienus vai definīcijas, kuras studenti-sportisti nesaprot studiju laikā, tādā veidā spējot pamazām palīdzēt, ko šie studenti nākotnē varēs atrisināt paši autonomi. Zināšanas par studenta sportista karjeru, motivācija ir jebkura tutora vai mentora galvenās prasmes.

Turklāt visai sistēmai jākoncentrējas uz prasmju vai iemaņu mācīšanu un problēmu risināšanu, kas var rasties viņu ikdienas dzīvē. Turklāt tam vajadzētu motivēt studentu un parādīt instrumentus, lai izveidotu autonomu mācīšanos un iekšējās motivācijas palielināšanos. Lai izveidotu saziņu starp sportistu studentiem un tutoru, bieži jāizmanto jaunās tehnoloģijas, jāseko līdzi arī, lai šīs attiecības ir uzticamas. Visiem šiem raksturlielumiem jābūt daļai no jebkuras duālās sporta karjeras veidošanas sistēmas. Ņemot vērā to, ka jebkuras no šīm sistēmām galvenais mērķis ir palīdzēt sportistam būt neatkarīgam un autonomam cilvēkam, mēs varētu apkopot šādus principus: (a) iemācīt studentiem sportistiem pārvarēt problēmas, kas var rasties, (b) iemācīt viņiem analizēt problēmu un piedāvāt risinājumu, (c) pamudināt viņus atrast rīkus un prasmes problēmu risināšanai, (d) iemācīt sportistiem studentiem iegūt nepieciešamo informāciju uzdevumu autonomai risināšanai, (e) palīdzēt viņiem izpildīt komandu vai individuālo darbu, f) studentam-sportistam būs nepārtraukti jāpraktizējas, kā atrisināt noteiktas problēmas, tāpat arī pakāpeniski palielinoties grūtībām.

Apkopojot, varētu teikt, ka tutorings sastāv no komunikācijas kanāla izveidošanas ar sportistu-studentu ar mērķi attīstīt viņu komunikācijas un izglītības prasmes. Izglītības iestādēm tā ir iespēja palīdzēt attīstīties studentiem sportistiem, kas saistīti ar programmām.

Panākumi vai neveiksmes sporta duālās karjeras programmā, kas paredzēta sportistiem studentiem, var būt vairāku iemeslu dēļ. Spilgts piemērs, nepieļaut iespēju piedalīties augsta līmeņa sporta sacensībās studiju laikā vai to beigās. Ir zināms, ka daudziem augsta līmeņa sportistiem, piedaloties šāda veida sacensībās, bieži rodas grūtības un uzvedības problēmas. Pēc Webb, Nasco, Riley & Headrick (1998), dažreiz ir svarīgi studentiem-sportistiem iepriekš sagatavoties, lai viņi spētu pieņemt savas sportiskās karjeras beigas, vienlaikus izprotot atšķirību starp indivīdiem. Tā ir realitāte, lai arī daudziem sportistiem izdodas iegūt profesiju savā sporta veidā, viņiem būtu jādomā par alternatīvu ne tikai sporta karjeras beigās, bet arī šīs karjeras laikā, tādējādi spējot atrast kādu alternatīvu, ja nepieciešams (David, 1999). Tāpēc, pēc Sánchez-Pato et al. (2017), šāda veida duālās karjeras studentu sportistu mentoringa programmu izstrāde padara profesionālās sportista karjeras pārtraukšanas brīdi labāku un ar lielākām iespējām pielāgoties sabiedrībai un panākumiem pārejā uz darba dzīvi. Šie secinājumi uzsver, ka studenta sportista dzīvē ir galvenās darbības, kas jāņem vērā, izstrādājot un īstenojot studentu sportistu

apmācības programmas. Šīs darbības var kļūt par vadlīnijām veiksmīgas mentoringa programmas izveidei, un tās ir:

1) Rūpes par studentu sportistu

Tā kā students sportists ir uzņemts augstskolā, jāsaprot, ka viņš ir saistīts ar šo sporta veidu daudzus gadus. Šī iemesla dēļ, ierodoties augstskolā, sportisko panākumu dēļ viņi jau ir izveidojuši savu sportistu personību un identitāti. Kad šie studenti ierodas augstskolā, viņiem nav jāzaudē sportista identitāte, bet viņiem jāmotivē cita attīstība kā studentam, dodot viņiem zināt, ka šīs akadēmiskās pūles var dot iespēju paveikt lielu darbu nākotnē. Ir zināms, ka lielāka uzmanība parasti tiek pievērsta sporta karjerai, nevis akadēmiskajai (Benson, 2000). Kaut gan Menke (2013) uzsver, ka ir risks un akadēmiskā grāda iegūšana varētu kavēties, jo trūkst intereses par studijām. Par šo tēmu, Sanchez-Pato et al. (2017), padoms, svarīgi padarīt studentu-sportistu motivētu studijām, jo tutori izprot šo studentu īpašo situāciju, kur būtiski atrasties priekšplānā gan savā sporta, gan akadēmiskajā karjerā.

2) Studentu-sportistu atbalsts

Galvenie personāži, kurus mēs varam atrast, sniedzot atbalstu sportistiem studentiem, parasti ir treneri, komandas biedri un viņu sporta tutors, ja tāds ir (Wisker, Exley, Antoniou, & Ridley, 2013). Anderson, Goodman & Schlossberg (2012) liek saprast, ka studentu sportistu atbalstam jābūt ārpus sporta laukuma, lai palīdzība ne vienmēr nāk no viena un tā paša virziena. Šai atbalsta grupai vajadzētu būt iespējai izveidot saikni starp sportu un akadēmisko dzīvi.

3) Mudiniet studentus sportistus iesaistīties akadēmiskās aktivitātēs.

Kad viens no šiem studentiem tiek mudināts piedalīties ar augstskolu saistītās aktivitātēs, vajadzētu ne tikai koncentrēties uz studiju priekšrocībām, bet vienlaikus parādīt, ka šīs aktivitātes palīdz attīstīt identitāti ārpus sporta viņu nākotnei. Augstskolai vajadzētu būt instrumentam, lai iegūtu resursus nākotnei un nepārtrauktu viņu atbalstu karjeras pārejas laikā, arī ar kolēģu, draugu un ģimenes palīdzību.

4) Zināt un apzināties stratēģijas, kas jāievēro, lai saņemtu studentu un sportistu atbalstu

Sportistiem ir būtiska īpašu un konkrētu stratēģiju izmantošana, lai pareizi darbotos duālās karjeras apmācības programmā. Viedokļu apmaiņa starp studentiem un pasniedzējiem ir šo programmu pamatā. Pēc Sánchez-Pato et al. (2017), šīm stratēģijām vajadzētu sastāvēt no sportista personiskās identitātes veidošanas, liekot viņam saprast, cik atšķirīga var būt viņa studenta sportista dzīve, apvienojot abas karjeras. Šīs stratēģijas ir vērstas uz to, lai atvieglotu šo sportistu pāreju uz augstskolas dzīvi, un šādā veidā to var paveikt efektīvāk. Kā uzsvēra Lally & Kerr (2005), viņi saņem vairāk priekšrocību, ja tas palīdz studentiem sportistiem attīstīt akadēmisko identitāti kopā ar sportu.

Īsumā, mentoringa programmas izveide un panākumi studentiem duālās karjeras sportistiem ir atkarīgi no saziņas starp visām ieinteresētajām pusēm. Šiem studentiem-sportistiem sports simbolizē modeli, ar kuru pārvarēt ikdienas problēmas. Ir zināms, ka noteiktas kompetences, prasmes ir raksturīgas sportam, ka tās var būt transversālas visās vidēs. Šī iemesla dēļ tutori un mentori ļoti interesējas par sportistiem studentiem, kas savā sporta karjerā rīkojas līdzīgi, kā ikdienā augstskolā vai personīgajā dzīvē. Šie pozitīvie sporta aspekti rada pozitīvu vidi, kur sportisti var attīstīties savā jaunajā dzīvē vai izaicinājumos. Pēc Sánchez-Pato et al., (2017) turpmākajām karjeras apmācības vadlīnijām būtu „jāizmanto sistemātiskāka pieeja, ņemot vērā visus tajā iekļautos daudzdimensionālos aspektus un pedagoģiskos izaicinājumus (sociālos, kognitīvos, politiskos, organizatoriskos utt.) un jāreformē to vispārējā līmenī”. Stambulova & Ryba (2013) uzskata, ka šī politika nākotnē var tikt iecerēta kā izglītības politika. Izglītība ir pamatelements, daļībai aktivitātēs, kas saistītas ar studentu sportistu mācīšanu un mācīšanos,

pakāpeniski jābūt nozīmīgākai katram studentam. Augstskola ir galvenais šo mācību programmu panākumu elements, un tā ir tikpat svarīga kā studentu-sportistu ģimene. Kā uzsver Sánchez-Pato et al. (2017), visu šo iniciatīvu un projektu panākumi ir sasniegt galveno mērķi, kuram tie bija paredzēti, un šajā konkrētajā gadījumā, mērķi var sasniegt tikai sadarbojoties visiem tiem, kas interesējas par duālo sporta karjeru, piemēram, augstskolām, federācijām, klubiem, olimpiskajai komitejai utt. Saskaņā ar Zigelbaum (2014), duālajai karjerai jānodrošina nepārtraukta mācīšanās, palīdzot sportistiem to sasniegt un tādējādi uzlabot viņu nākotnes apstākļus. Šo mērķi augstskola nevar sasniegt atsevišķi, jo studentu sportistu prasmju attīstībai jābūt atkarīgai no visiem izglītības sistēmā iesaistītajiem. Studenti sportisti ir jāatzīst par izglītības sistēmas locekļiem, tajā pašā laikā iekļaujot visu izglītības sabiedrību un visas iestādes, kas saistītas ar sportista attīstību viņa profesionālajā un personīgajā dzīvē. Galvenās problēmas vai izaicinājumi, ar kuriem studentiem jāsaskaras, ir elastība, mācības un sistemātiskas pieejas nepieciešamība. Šie trīs izaicinājumi tiktu realizēti lieliskā sniegumā, kas sastāv no metodikas, kas palīdz sportistiem studentiem saprast viņu akadēmiskās un sporta vajadzības (Casucci, 2002). Sportistam viņa sporta karjera ir iespēja attīstīt profesionālo dzīvi un izaugsmes veidu kā personai savā sabiedrībā. Rezumējot, pēc Isidori domām (2015), sporta duālās karjeras nosacījumi būtu jāiekļauj metodikā, kas ietver īpašu sporta pedagogiju, uzskatot sportistu par personu ar dažāda veida intelektu, pamatojoties uz Hovarda Gardnera vairāku intelektu teoriju (Gardner, 2011). Kā norāda Reid (2002) “to ietvaram jābūt orientētam uz vērtību un tikumu veidošanos”.

The Sports Tutorship Model Sporta apmācības modelis

Izanalizējot tutoringa vai mentoringa programmas vai studentu sportistu modeļa priekšrocības, pirms daži gadiem UCAM tika sperts solis uz priekšu, nosaucot šo programmu par sporta *tutorship*. Mēs atrodam trīs teorētiskos principus, kas jāņem vērā sporta apmācības modelī: (i) integrācija, (ii) individualitāte un (iii) proaktivitāte.

- **Integrācija:** tā koncentrējas uz visu nepieciešamo nodaļu apvienošanu studentiem-sportistiem, akadēmiskajiem, sporta vai profesionālajiem dienestiem.

- **Individualitāte:** katrs sportists ir unikāls, un pret viņu jāizturas individuāli. Katrai programmai jābūt strukturētai atbilstoši katra sportista īpašajām vajadzībām.

- **Pro-aktivitāte:** programmai jādarbojas autonomi, pat paredzot nākotnes vajadzības.

Programma darbosies šādi: jāidentificē studentu sportistu vajadzības, pēc tam šīs vajadzības jāanalizē. Nākamais solis būtu viņa turpmākā darba konsultēšana un virzīšana. Turklāt, kad vien iespējams, sasaistot gan karjeras, gan sporta, gan akadēmiskās attīstības attīstību.

Profesionālā vadība

- nepieciešamības diagnosticēšana un identificēšana.
- norādījumi un konsultācijas nodarbinātības jomā.
- darbs kopā ar sportistu treniņu un karjeras posmiem.

Treniņš

- informācija un padomi par treniņu nodarbībām.
- informācija un padomi par stipendijām un finansiālo atbalstu.
- atbalsts sporta treniņa aktivitāšu pārvaldībā.
- sporta uzraudzība un akadēmiskais tutorings.
- starpnieks starp uzņēmumiem, organizācijām un iestādēm, lai atvieglotu piekļuvi nodarbinātības dienestiem.

Nodarbinātība

- informācija un padomi par darba tirgu (līgumu veids, sociālais nodrošinājums, darba likumi utt.).
- Informācija un padomi par nodarbinātības vietām / iespējām, kas saistītas ar viņu profesionālo profilu.
- padomi un atbalsts darba meklēšanas laikā.
- aktīvu darba meklēšanas rīku nodrošināšana.
- vakanču vadība.
- darba iekļaušanas un darba uzturēšanas izsekošana.

Sadarbība

- partnerības veicināšana ar privātiem uzņēmumiem, organizācijām un institūcijām.
- darbību koordinēšana ar partneriem.
- potenciālo darba devēju meklēšana

Attēls Nr4. Duālās karjeras ieviešanas modeli (pēc Sanchez Pato et al.,2017).

Sporta tutoringū jāveic norīkotam sporta tutoram, kura uzraudzībā ir nodaļas koordinators, tāpēc sportistu treniņu grafiks un akadēmiskais kalendārs tiks analizēts kopā, tādējādi iepriekš atklājot iespējamās problēmas un studenta vajadzības. Šis sporta duālās karjeras modelis studentiem-sportistiem sniegtu individuālu uzmanību, tostarp personīgas tikšanās ar viņu sporta tutoru viens pret vienu vai virtuālā veidā. Šajās sanāksmēs tiks apspriesti tādi aspekti kā akadēmiskā laika plānošana, padomi, kas augstu sasniegumu sportistam būt vajadzīgi, lai atvieglotu pāreju uz augstskolu un darba dzīvi pēc sporta karjeras pārtraukšanas. Sporta tutors ir atbildīgs par informācijas vākšanu, lai padarītu studentiem-sportistiem pieejamus resursus, kas viņiem varētu būt nepieciešami kā palīgīdzeklis, veicot aktīvu darba meklēšanu.

Pēc UCAM modeļa sporta tutori katru mācību gadu izstrādā un pārvalda visu sportistu, kas saistīti ar viņu fakultāti, oficiālu uzskaiti. Tādā veidā tiek mēģināts pārvaldīt un pielāgot katra sportista akadēmisko kalendāru viņu sacensību kalendāram. Viņi ir sportisti, kuri īpaši interesē Sporta Aktivitāšu dienestu, un ir studenti, kas uzņemti augstskolā un pieteikušies programmā notiekošajiem studiju kursiem. Jo īpaši tas prasa: a) oficiālajā sarakstā iekļauto studentu abu karjeru attīstības uzraudzību; b) personīgās konsultācijas; c) koordinācijas līniju izveidošanu starp sacensībām un studentu sportistu akadēmiskajām saistībām (eksāmenu datumi, nodarbību apmeklējums, nodarbības); d) informē sportistus studentus par viņus interesējošo informāciju; e) starpnieks starp studentu un jebkuru tās fakultātes profesoru, kurā viņš ir uzņemts; f) fakultātes studentu tutora norīkošanu. Tā ir sistēma, kas UCAM jau ir vairākās fakultātēs. Gadiem ilgi tā tika ieviesta, lai palīdzētu studentiem sportistiem, tādējādi kalpotu kā saikne starp pasniedzējiem un kursa biedriem. Dažreiz šī persona ir atbildīga par šaubu un studiju problēmu risināšanu, neizmantojot sporta tutoru. Viena no darbībām, ko studenti-sportisti visbiežāk izmanto kopā ar savu studentu tutoru, ir tā, ka viņi palīdz piedalīties darba grupās vai pieraksta lekciju piezīmes tajās dienās, kad sacensību dēļ nevar apmeklēt lekcijas; g) dažreiz šī studentu tutora piedāvātā palīdzība ir būtiska, jo tā ļauj studentiem-sportistiem piekļūt nodarbību informācijai tieši ar savu vienaudžu starpniecību. Šo iemeslu dēļ UCAM īsteno šo darbību kā neaizstājamu instrumentu

sporta tutoriem; h) fakultātes gada ziņojuma sagatavošana pēc attiecīgas informācijas apkopošanas, piemēram: sportiskie rezultāti, akadēmiskie rezultāti, personīgais ziņojums, utt.. (Sánchez-Pato et al., 2017).

Tāpēc sporta tutors kontrolē gan atbildīgo studentu sportistu sportisko, gan akadēmisko attīstību, piedāvājot personīgu apmācību. Tajā pašā laikā viņš ir padomdevējs, ja nepieciešama informācija vai palīdzība par jebkuru problemātisku vai nezināmu situāciju.

4.4. Mācību programmu prasības

Šajā nodaļā mēs izstrādāsim virkni metodoloģisku norāžu attiecībā uz mācību programmu prasībām, kas var ļaut AII praktiski pārveidot duālās karjeras vadlīnijas.

Pēdējā desmitgadē interese par duālās karjeras tēmu ir ievērojami pieaugusi Eiropas Savienībā (ES), un kopīgi ieteikumi un metodika visās ES valstīs ir viena no svarīgākajām izglītības vajadzībām un izaicinājumiem nākotnē. Interese par duālo karjeru ir pieaugusi. Studenti sportisti (SA) arvien vairāk apzinās savu profilu un lomu sabiedrībā. Kā ieteica Sánchez Pato, Isidori, Calderón un Brunton, SA parāda “kentaura” profilu (puse studenta un puse sportista), kas nozīmē, ka viņi ar vienādām pūlēm velta visu sevi izcilībai abās jomās, gan izglītībā, gan sportā. (Sanchez-Pato et al., 2017). Viņi nav parastie studenti, jo viņiem jāsabalansē akadēmiskie un sportiskie rezultāti. Tas liek vienlaikus pieņemt divus svarīgus izaicinājumus. Sportistiem ir spēcīgas spējas un neparasts morāls noskaņojums, ko var pielietot dažādās mācību jomās, lai strādātu ar lielu peļņu sev un sabiedrībai (Lupo et al., 2015 ; Guidotti, Lupo, Cortis, Di Baldassarre un Capranica, 2014; Guidotti, Cortis un Capranica, 2015; Guidotti un Capranica, 2013; Lupo, Mosso, Guidotti, Cugliari, Pizzigalli un Rainoldi, 2017).

Turklāt, pateicoties pieredzei, ko viņi uzkrāj, sacenšoties sportā visaugstākajā līmenī, SA izveido virkni kompetenču un prasmju, kuras reti var attīstīt, izmantojot tradicionālo izglītības sistēmu (Armstrong JS 2011). Ir labi zināms, ka abas karjeras prasa laiku un enerģiju, jo augsta līmeņa sportam bieži nepieciešams laiks ceļošanai vai dzīvošanai ārzemēs. Bez atbalsta sportists var nonākt situācijā, kad jāizvēlas starp studijām vai sportu, tādējādi apdraudot viņa tiesības uz izglītību vai iespējamo elites sporta karjeru. Šī iemesla dēļ ir izveidotas duālās karjeras programmas, kas ļautu SA apvienot izglītību un augstu sasniegumu sportu. SA ir īpašas personas un šī iemesla dēļ ir pelnījušas īpašu uzmanību, kas ne vienmēr tiek pieņemta un joprojām saskaras ar dažādiem šķēršļiem kultūras, sociālajā, institucionālajā un politikas līmenī. Šajā kontekstā augstskolām ir galvenā loma SA akadēmiskās attīstības veicināšanā, dodot tām iespēju apvienot augstu sasniegumu sportu un izglītību. Neatkarīgi no augstskolas programmas un sporta veida SA ir tiesības uz izglītību bez jebkādiem ierobežojumiem, kā noteikts “Vispārējā cilvēktiesību deklarācija” (Apvienoto Nāciju Organizācija, 1948) 26. pantā.

Glūži pretēji, bieži vien studentu – sportistu priekšmetu izvēle tiek ierobežota obligāto nodarbību apmeklēšanas dēļ, jo mācību programmās trūkst elastības. Sliktākajā gadījumā viņiem ir situācija, kad jāizvēlas starp mācībām un sportu. Augstskolām būtu jānodrošina augstākās izglītības pieeja elastīgām studijām, ieskaitot individuālu studiju plānu, tālmācību (e-mācības), elastīgu eksāmenu grafiku un sporta vērtēšanu, izmantojot ECTS.

Individuālais studiju plāns

Daudziem SA ir nepieciešams individuāls studiju plāns gan treniņu, gan konkurences saistību dēļ. Studiju plāns ir studiju programmā iekļauto studiju kursu izkārtojums loģiskā secībā un laikā, kas atbilst licencētās vai akreditētās studiju programmas ilgumam. Kā piemērs individuālam studiju plānam, Latvijas Universitātē individuālais studiju plāns ir rakstisks, kā līgums starp studentu un universitāti par konkrētajā semestrī apgūstamajiem studiju kursiem. Šis atbalsta pakalpojums tiek sniegts ar mērķi pielāgot studiju procesu studenta vajadzībām. Studentam ir tiesības izstrādāt individuālu studiju plānu, kas atšķiras no studiju programmā piedāvātā, saskaņā ar Universitātes noteikumiem par individuālo plānu, ņemot vērā kursa aprakstā norādītos priekšnoteikumus studiju kursu apguvei. Individuālais studiju temps studiju programmas apguvei jāizvēlas atbilstoši studenta laikam un finansiālajām iespējām. Šajā gadījumā studiju process var būt lēnāks vai ātrāks, salīdzinot ar normatīvos noteikto licencētās vai akreditētās studiju programmas ilgumu, ja vien tas nav pretrunā ar studiju procesu regulējošajiem normatīvajiem aktiem.

Individuālais plāns tiek veidots visam studiju programmas apguves periodam. Izstrādājot individuālo studiju plānu, jāņem vērā priekšzināšanas par studiju kursa apguvi. Šāds process prasa, lai SA uzņemtas atbildību par savu izglītību. Pieprasot elastību, viņiem jāzina ētikas normas un augstskolas noteikumi un jāsniedz svarīga informācija par atbalstu, kuru viņi lūdz. Studentiem - sportistiem laicīgi jāplāno augstskolas studiju plāns un jādod konsultantam pēc iespējas ātrāk zināms sacensību kalendārs, treniņnometnes un turpmākās ar sportu saistītās saistības. Tā kā sporta kalendārs bieži ir neparedzams, labākai elastībai ir nepieciešama plānošana un dialogs. Ja, no vienas puses, pieprasot pakalpojumus, ir jāuzņemtas atbildība par SA, no otras puses, tas nedrīkst viņus atturēt un iespaidot, lai izvairītos no palīdzības lūgšanas.

Sportisti bieži ir pieraduši paļauties tikai uz savām spējām, un tas varētu būt atturošs līdzeklis, lai uzsāktu sarežģītu ceļu, piemēram, nosakot individuālu studiju plānu, kuram nepieciešama iepriekšēja plānošana un sadarbība ar docētājiem un konsultantiem. Citiem vārdiem sakot, SA var uzskatīt, ka pūles nav tā vērtas, lai domātu, ka palīdzības lūgšana ir vājuma pazīme. Šajā kontekstā augstskolai ir galvenā loma šāda veida aizspriedumu un stereotipu pārvarēšanā.

No praktiskā viedokļa Latvijas Universitātē tiek piemērots individuāls studiju plāns: indivīda izvēle - lēnāks studiju temps vai atsevišķi studiju moduļi izvēles studiju programmas daļai (B). Individuālo studiju plānu koordinē studiju programmas direktors. Studenti, kuri izvēlējušies lēnāku studiju tempu, noslēdz papildu līgumu - studiju līguma pielikumu un apmaksā apgūtos studiju kursus atbilstoši izvēlēto studiju kursu apjomam un maksas pakalpojumu cenām attiecīgajā mācību gadā. Šajā gadījumā kopējā maksa par studijām var pārsniegt likumā noteikto. Acīmredzot šim atbalstam nepieciešami papildu resursi: SA vajadzētu apspriest individuālo studiju plānu ar akadēmisko konsultantu, lai palīdzētu viņiem pieņemt pareizo lēmumu. Atkarībā no īpašās vajadzības šī persona var būt mentors vai / un tutors, kuru finansē augstskola. Turklāt pasniedzējam jāpiešķir papildu alga par veltīto laiku studentam – sportistam īpašām papildus konsultācijām vai lekcijām, kā arī par iespējamo papildu administratīvo darbu.

Atšķirība varētu būt - vai šīs izmaksas sedz augstākās izglītības iestāde, vai tās ir iekļautas kā papildu mācību maksa. Iespējams, ka viens no visgrūtākajiem uzdevumiem mācību programmu specifikāciju noteikšanas kontekstā ir panākt līdzsvaru starp elastīgumu un dažādiem augstskolā pieejamajiem resursiem. Faktiski ir jānodrošina metodika, ar kuru var dalīties ES, neatkarīgi no pieejamajiem dažādajiem finanšu resursiem. Tas nozīmē, ka ir jānorāda kopēja

Eiropas pamata pakete, kuru visas augstskolas varētu piemērot. No šīs paketes katra atsevišķa augstskola var izlemt, vai sniegt papildu pakalpojumus.

Individuālais studiju plāns tiktu piemērots visām augstskolu programmām. Mācību priekšmeta izvēlei SA jābūt pilnīgi brīvai, un to nedrīkst ierobežot akadēmiskā atbalsta pakalpojumu trūkums vai sporta saistības. Individuālā studiju plāna īstenošana jāuzrauga augstskolas vai koledžas struktūrvienības vadītājam, kurš ir atbildīgs par attiecīgās studiju programmas īstenošanu. Ņemot vērā SA nozīmību izglītības ceļa vadībā atbilstoši sporta grafikam, šis pakalpojums jāuzskata par obligātu, kas piemērots gan individuālajiem, gan komandu, gan ziemas un vasaras sporta veidu sportistiem.

E- studijas

Duālā karjera prasa ne tikai piepūli, bet arī laiku. Elastīga studiju grafika nodrošināšanas formas ir būtiskas SA, jo viņiem bieži jāceļo, ir spiesti ilgstoši kavēt lekcijas sacensību vai treniņnometņu laikā. E-mācības ir iespējams risinājums šo problēmu pārvarēšanai, jo tas ļauj studentiem sekot kursiem, nepiedaloties auditorijā. Diemžēl, dažus studiju kursus nevar pilnībā piedāvāt kā tiešsaistes kursus. Šādā gadījumā tie būtu jāpielāgo, lai ļautu sportistiem studentiem vismaz daļēji no kursa programmas apgūt tālmācībā, ar iespēju piedalīties klātienē, kad viņi to spēj. Tas nozīmē, ka iepriekš minētā individuālā studiju programma ir jāplāno arī atbilstoši iespējai visu kursu uzturēt tiešsaistē vai tikai tā daļu. E-studiju vispārējam mērķim vajadzētu dot iespēju SA sekot mācībām, kad viņi ir ārpus augstskolas, un uzturēt akadēmisko darbību procesu pēc iespējām.

Līdz šim e-studijas kļūst izplatītas: dažās augstākajās izglītības iestādēs jau ir izveidojusies iespēja, ka SA starptautisko sacensību / treniņa nometņu laikā rīko e-studijas/ nodarbības. Lai ļautu SA saglabāt savu mācību grafiku, digitālajam pedagoģiskajam materiālam ir jābūt pieejamam tiešsaistē. Turklāt jābūt iespējai tiešsaistē apsprieties ar savu pasniedzēju. Iespēja turpināt studijas tiešsaistē ir liela SA priekšrocība. Tādā veidā, ja SA dzīvo ārpus augstskolas personisku vai profesionālu iemeslu dēļ, varētu sekot nodarbībām bez problēmām. Acīmredzot šim atbalsta dienestam ir jāatrod sadarbība ar sporta federācijām un komandām, kas dod iespēju studentiem treniņu nometņu un sacensību laikā rīkot tiešsaistes kursus. Līdz šim mums nav pilnīgas federāciju sistēmas, kas ļautu SA rīkot savas studijas tiešsaistē. Piemēram, zināms, ka dažās Portugāles sporta federācijās starptautisko sacensību laikā ir izveidojusies iespēja, ka sportistiem ir e-mācību nodarbības.

UCAM Catholic University of Murcia (Spain) īstenojot projektu "Developing an innovative European Sport Tutorship model for dual career of athletes" (557204-EPP-1-2014-1-ES-SPO-SCP), ko līdzfinansēja: Eiropas Komisija, Erasmus +: sporta, jaunatnes un ES palīdzības brīvprātīgie. Īsi sakot, projekts attīstīja sadarbības sinerģiju studentu un sportistu duālās karjeras jomā, izstrādājot un ieviešot sporta apmācības programmu, lai viņi varētu apvienot savas augstākās izglītības studijas ar sporta sacensībām. Tāpēc galvenais mērķis ir ar sportu apmācības palīdzību veicināt sportistu integrāciju augstskolas kontekstā, saglabājot viņu sportisko sniegumu. Šī projekta īstenošana arī palīdz uzlabot labas pārvaldības kvalitāti sportā, pastiprinot studentu-sportistu un sporta personāla, tostarp treneru, pasniedzēju un profesoru, akadēmisko attīstību (Sanchez-Pato et al., 2017). Starp šī projekta novatoriskajiem aspektiem augstskolas sniedza dažāda veida atbalstu trīs galvenajās atbalsta jomās: akadēmiskajā, sporta un arī saistībā ar karjeras iespējām pēc sporta karjeras pārtraukšanas.

Akadēmiskais atbalsts: pagarināts eksāmenu termiņš; individuālie studiju grafiki; alternatīva pieeja kursu pasniegšanai; individuāla apmācība;

- Sporta atbalsts: stipendijas; profesionāli atbalsta pakalpojumi; infrastruktūra, elites sporta attīstība; programmas;

- pēc sporta karjeras: studiju stipendijas; jaunu programmu ieviešana; dzīvesveida pārvaldības pakalpojumi.

Studenti sportisti gūst labumu no dažādiem pakalpojumiem, piemēram, alternatīva piekļuve kursu organizēšanai, kā piemēram, izmantojot e-studijas vai tālmācību, koordinē savu personīgo laika grafiku, kas ļauj viņiem izpildīt sportiskās saistības, piemēram, elastīgs treniņu grafiks un atļauja apmeklēt treniņnometnes un sacensības studiju laikā.

Gan Latvijas universitātē, gan Koimbras universitātē ir pieejams digitālais pedagoģiskais materiāls, kas ļauj SA sekot savām studijām. Turklāt ir iespēja rīkot tiešsaistes stundas ar saviem pasniedzējiem. Turklāt citas, universitātes kā piemēram G. D'annunzio Peskaras universitāte piedāvā digitālo platformu profesoriem, kuri vēlas, tie var digitalizēt kursa programmas saturu. Tomēr šis dienests nav obligāts, un paļaujas tikai uz pašu profesoru iniciatīvu.

Līdz šim šāda veida tehnoloģijas galvenokārt tiek izmantotas kā "satura vietne", kur SA var atrast pasniedzēju ievietotos materiālus. Tomēr e-studiju piedāvātās iespējas līdz šim ir maz izpētītas. Faktiski, izmantojot to, ka studentiem nav jābūt fiziski klāt, kā arī iespēju izmantot sociālos tīklus arī izglītības vajadzībām, studentam ir iespējams veikt interaktīvu pētījumu, kas citādi ir grūti īstenojams caur tradicionālo mācību formu. Piemēram, SA var izveidot digitālo portfeli (datorizēta studentu snieguma apkopojums laika gaitā), kur viņi pielieto visu savu pieredzi un kompetenci, izpildot individuālo mācību plānu.

Pasniedzēji un augstskolas konsultanti var palīdzēt SA izvēlēties piemērotu saturu un ievērot viņu individuālo studiju plānu. Tāpēc digitālās tehnoloģijas ir svarīgs instrumentu kopums, kurā SA var parādīt savu kompetenci un prasmes ne tikai augstskolas sabiedrībai, bet arī darba devējiem un iespējamajiem darba partneriem. Šāda pieeja prasa virkni resursu: pirmkārt, augstskolai jābūt aprīkotai ar e-studiju platformām; tie ir minimālie kritēriji tālmācības studijām, kas visām augstskolām būtu jāgarantē. Otrkārt, pasniedzējiem un augstskolas darbiniekiem jābūt izglītotiem, strādājot digitālajā vidē; nepieciešamās kompetences dažos gadījumos jāattīsta papildus, izmantojot īpašus apmācības kursus. Turklāt vieni un tie paši priekšmeti ir jāmača ar netradicionālām mācību metodēm, kas var būt produktīvākas ar SA gan viņu unikālās sporta pieredzes, gan digitālo tehnoloģiju piedāvāto iespēju dēļ.

Studenti-sportisti savas sportiskās karjeras laikā uzkrāj neatkārtojamu pieredzi, piešķirot viņiem kompetenci un prasmes, kas varētu būt noderīgas gan akadēmiskajās studijās, gan vēlāk nodarbošanās laikā. Diemžēl šī bagāža bieži tiek pazaudēta, jo izglītības sistēmas netiek ieviestas tālāk par tradicionālo mācību modeli, kura pamatā ir saturs, nevis kompetence. No šī viedokļa elastības termins ir jāievieš ne tikai attiecībā uz studiju tempu un izmantotajiem tehnoloģiskajiem resursiem, bet arī jāņem vērā mācību filozofija, pamatojoties uz izglītības piedāvājumu. Daudzi autori ir uzsvēruši, ka tradicionālais modelis nerada labākus akadēmiskos rezultātus vai sekmīgāku nodarbinātību (Armstrong JS, 2011).

Tradicionālā pieeja galvenokārt saistās ar pasniedzēju, kurš ir atbildīgs par mācību mērķiem un uzdevumiem. Diemžēl studentiem šāda veida saturs bieži vien šķiet neinteresants, un, it īpaši, ja viņiem jāvelta savs darbs un laiks citām svarīgām aktivitātēm, piemēram, SA, pastāv pakāpeniskas motivācijas trūkuma risks, kas galu galā var novest pie atteikšanās no studijām vai sporta. Šī pieeja praktiski balstās uz ārējo atalgojumu (Kohn 1986, 1993) akadēmiskā vidē, kas galvenokārt balstīta uz zināšanām konkurences vidē (jo augstākas sekmes, jo labāks students, neatkarīgi no tā, ko viņš spēj darīt reālajā dzīvē) pasaulē), kas var būt īpaši kaitīgs SA. Savukārt iekšējās atlīdzības ir svarīgākas motivācijai, un tās galu galā jāpastiprina ar

ārēju atlīdzību, īpaši ņemot vērā sportistus. No šī viedokļa kompetence un prasmes, ko SA ieguvušas savas sportiskās karjeras laikā, var būt sākumpunkts individuālā studiju plāna noteikšanai. Sportu uzskata par tādu pieredzes un zināšanu kopumu, kuru SA var veiksmīgi pārveidot par savu profesionālo karjeru (Isidori, 2015).

Turklāt iepriekšminēto jauno digitālo tehnoloģiju parādīšanās piedāvā inovatīvas iespējas izglītībā. Šāda paradigmas maiņa nav iedomājama, ja to var paveikt dažu gadu laikā, un duālās karjeras programmu izstrādei ir citas darbības, kuras var viegli īstenot neatkarīgi no izglītības modeļa. Lai attīstītu problēmu risināšanas prasmes un izmantotu sporta karjeras laikā iegūtās kompetences, nepieciešamas kopīgas pūles, kas paredz visu līmeņu iesaistīšanos, sākot no lēmumu pieņēmējiem, līdz pašiem SA, kuri jāapzinās sava mērķu noteikšanu. Kā norāda Marejs (2008), ne visi studenti gūst labumu universitātē no individuālā mācību grafika.

Tādējādi e-studijām ir nepieciešama integrēta darbība, kurā ir iesaistīti dažādi dalībnieki (piemēram, pasniedzēji, mentori, skolotāji un vadītāji), gan tad, ja tās izmantošana tiek ņemta vērā kā attālināta platforma lekcijām, kurās SA nevar piedalīties, gan tad, ja to uzskata par izglītojošu līdzekli, ko pielieto kā tradicionālo didaktisko modeli. E-studijām ir nepieciešami finanšu resursu ieguldījumi: lai piedāvātu šo īpašo pakalpojumu, lai to veiktu, augstskolai nepieciešama vajadzīgā platforma. Tas nozīmē atbilstošu personālu, kas pārvalda digitālos resursus, mācības mācībspēkiem, kuriem, iespējams būs jāiemācās izmantot un pārvaldīt digitālo saturu, un tehnoloģiskos resursus, lai palaistu visu atbalsta pakalpojumu. Augstskolām nepieciešama aparatūra un programmatūra resursi un personāls, lai tos pārvaldītu.

Šis pakalpojums būtu piemērots gan individuāliem, gan komandu sporta veidiem, kā arī ziemas un vasaras sporta veidiem. Lai piekļūtu šim pakalpojumam, nav atšķirība no sporta veida vai sasniegumiem, ir svarīgi piedāvāt šo pakalpojumu SA, kas atrodas ārpus augstskolas. Svarīgs aspekts ir tas, ka sporta federācijām jāspēj piedāvāt tīmekļa vietni SA, kuri īsteno savas studijas. Turklāt jābūt iespējai rīkot tiešsaistes tikšanās ar pasniedzējiem, lai integrētu tālmācības procesu.

Elastīgs eksāmenu grafiks

Studenti sportisti bieži atrodas prombūtnē no mācībām, lai piedalītos sacensībās, treniņnometnēs, ikdienas treniņos, kas ir ilgstoši vai tālu no augstskolas. Kad sporta saistības pārklājas ar eksāmeniem, SA vajadzētu būt iespējai pieprasīt eksāmenu grafika saskaņošanu. Parasti tas attiecas galvenokārt uz rakstveida eksāmeniem, jo šāda eksāmena sesija ir mazāk piemērota. Tomēr tas nav obligāti, un šo duālās karjeras atbalsta pakalpojumu var piemērot arī cita veida eksāmeniem. Vislabākais scenārijs ir tāds, ja SA savlaicīgi paziņo datumus, kas būtu jāmaina, kad savlaicīgi zināms sporta sacensību, treniņu kalendārs. Turklāt, vajadzētu ļaut atlikt eksāmena datumu atbilstoši studentu – sportistu individuālā mācību plāna tempam, kas noteikts saskaņojot kopā ar pasniedzēju vai citām iesaistītajām personām. SA bieži maina savu studiju tempu, dažreiz to pat paātrinot, ja rodas kāds brīvs logs no sporta saistībām. Šādos gadījumos viņiem vajadzētu nokārtot pēc iespējas vairāk eksāmenu atbilstoši sagatavošanās līmenim.

Papildus tam, SA tiek izvirzīts nosacījums iekļauties eksāmenu grafikā, kas palīdz attīstīt tās studiju kursa plānošanas un organizēšanas prasmes, kas noderēs citā kontekstā. No otras puses, dažreiz ne vienmēr ir iespējams savlaicīgi zināt, kad SA tiks izsaukti uz izlasi, treniņnometni vai sacensībām. Tādējādi, lai apmierinātu šo studentu vajadzības, ir nepieciešama elastība. No praktiskā viedokļa SA savlaicīgi jāinformē par darbībām, kuras pārklājas ar eksāmeniem, savukārt sporta federācijām tās jāapstiprina. Šis atbalsta pakalpojums ir diezgan vienkārši īstenojams: augstskolām vajadzētu būt iekšējam regulējumam, kas jāievēro profesoriem, sporta tutoriem vai karjeras koordinatoram, kas sazināsies ar SA un profesoru vai

organizēs eksāmenu grafiku, saskaņā ar studiju un sporta plānu. Tādējādi eksāmenu laika pielāgošana ir atbalsta pakalpojums, kuru var viegli ieviest. Līdz šim “ G. D’Annunzio” University of Chieti – Pescara nav formāli atļauta SA pieprasīt papildu eksāmena datumu, tomēr tas ir pēc pasniedzēju ieskatiem izlemēt, vai dot SA iespēju papildus eksāmena datumam vai nē. Dažreiz jāsastopas ar dažādiem aizspriedumiem un stereotipiem, kas jāpārvar, lai pasniedzēja lēmums par elastīgu grafiku negatīvi neietekmētu, sportistu studiju procesu, jo nav rakstiska regulējuma. Bieži pasniedzēji uztver SA kā tos, kas meklē pabalstus sava statusa dēļ. Zinātniskā literatūra pierāda pretējo, ka augstu sasniegumu sportistiem ir virkne gribas un morāles pazīmju, kas parādās akadēmiskajos rezultātos salīdzinājumā ar citiem studentiem (Diersen, 2005), bet var arī likt viņiem sasniegt izcilus profesionālos rezultātus pēc sporta un akadēmiskās karjeras, padarot tos par nozīmīgu sabiedrības resursu. Jāpārņem iespēja, noteikt augstskolu iekšēju regulējumu, kas profesoriem jāievēro, attiecībā uz SA. Veidojot rakstisku regulējumu, augstskolas vadība cenšas likt augstskolu darbiniekiem apzināties duālās karjeras nozīmi.

Sporta saistību novērtēšana, izmantojot ECTS/ kredītpunktus

Studenti sportisti piedalās sporta pasākumos, kuriem bieži ir augsta izglītojošā vērtība. Piedalīšanās starptautiskajās sacensībās un tikšanās ar citiem dažādu kultūru sportistiem var dot vairākas kompetences un prasmes, kuras māca tradicionālais mācību modelis. Šī pieredze zināmā mērā var būt pat izglītojošāka kā formāla augstskolas izglītība. Tādējādi ar sporta zinātni un fizisko izglītību saistītiem studiju kursus vajadzētu iespēju robežās pielīdzināt ECTS, ko SA saņemtu par sporta saistībām, piemēram, dalība valsts vai starptautiskajās sacensībās, treniņnometnēs. No praktiskā viedokļa sporta zinātnes kursiem augstskolās jāpiešķir ECTS. Nav vajadzīgi papildu mācībspēki. Šis atbalsta pakalpojums bez atšķirības attiecas uz individuālajiem un komandu sporta veidu sportistiem, kā arī ziemas un vasaras sporta veidu pārstāvjiem. Līdz šim augstskolas aprobežojas ar sporta zinātnes kursiem, ko pielīdzina sportistiem - studentiem pēc tam, kad mācību padome ir apspriedusies par procesu un ir pozitīvs lēmums. Tomēr līdz šim oficiāla regula nav pieņemta. Ir vērts atzīmēt, ka konkrētajos apstākļos sporta aktivitātes var būt noderīgas citu nozaru teorētiskajiem kursiem, ne tikai saistītiem ar sporta un fiziskās izglītības kursiem. Vairākas studiju programmās (piemēram, valodas, vadības un menedžmenta, komunikācijas), kuras var pavadīt ārpus sporta sacensībām, ir neatņemama sporta saistību sastāvdaļa. Tādējādi ar precīzi definētiem studiju uzdevumiem var pielīdzināt augstu sasniegumu sporta sniegumu, ko var vērtēt no dažādiem skatu punktiem.

Vairākas ES augstskolas aktivizēja duālās karjeras pakalpojumus, koncentrējoties uz mācību programmu prasībām, kas paredzētas, lai padarītu izglītības procesu elastīgāku. Studentiem sportistiem, piemēram, ir iespēja piemērot nepilna laika studijas, individuālu studiju plānu, tālmācību (e-studijas), sporta sasniegumu vērtēšanu, izmantojot ECTS. Līdz šim katra valsts risina šo problēmu ar savām metodēm, veidojot pieredzi, sākot no valstīm, kur duālā karjera ir agrīnā stadijā (piemēram, Latvija, Rumānija), līdz valstīm, kurās ir valsts tiesību akti par duālo karjeru (t.i., Portugāle). Dažās citās valstīs, piemēram, Itālijā, augstskolās pastāv lielas atšķirības, jo iniciatīva ir atstāta atsevišķu institūtu ziņā.

Šo plašo likumdošanas uzstādījumu daudzveidību Aquilina and Henry (2010) ir aprakstījuši šādi: 1) uz valsti vērsts regulējums (t.i. valdības likumi vai norādījumi nosaka augstākās izglītības iestādēm pienākumu nodrošināt elastīgu akadēmisko plānu); 2) norādīt kā tutoru / koordinatoru (t.i., valstis veicina oficiālu vienošanos, lai apmierinātu sportistu vajadzības izglītības līmenī); 3) Nacionālās sporta federācijas / institūti kā starpnieki (t.i., valsts pārvaldes

vai sporta struktūras ar izglītības iestādēm vienojas par elastīgiem akadēmiskiem plāniem); un 4) neformālās struktūras (t.i., ja iespējams, tiek organizēti individuāli norunu līgumi).

Lai gan apkopota noderīga pieredze, ko var īstenot ES, patlaban ir nepieciešamas kopīgas vadlīnijas augstākās izglītības iestādēm (AII) un metodoloģiskais materiāls duālajā karjerā AII.

Lai gan šajā nodaļā galvenā uzmanība tika pievērsta mācību programmu prasībām, ir svarīgi uzsvērt, ka karjeras atbalsta pakalpojumi ir daļa no visas duālās karjeras programmas, kur ir integrēti visi pakalpojumi. Finansiālais un sociālais atbalsts ir būtisks šajā nodaļā aplūkoto pakalpojumu ieviešanai. Tādā pašā veidā infrastruktūra ir nepieciešama, lai piedāvātu dažus pakalpojumus, piemēram, tālmācību. Visbeidzot, bez labi izstrādāta *tutorship* pakalpojuma duālās karjeras programmas koordinēšana būs neiespējama, it īpaši, ja uzskatām, ka augstu sasniegumu sportistiem bieži vien ilgstoši jāuzturās ārzemēs vai ārpus augstskolas. Tas nozīmē, ka tīklu veidošana augstskolu starpā ir būtiska gan pieredzes apmaiņai, gan atbalsta sniegšanai SA no attāluma.

4.5. Sociālais atbalsts

Duālā karjera ir sarežģīta joma, kurā jāiesaista dažādas personas, kam ir īpaša loma un pienākumi, iedvesmojot, pavadot un atbalstot sportistus, kuru mērķis ir apvienot sporta un izglītības karjeru (Eiropas Komisija, 2012). Akadēmiķu diskusijā par dažādām Eiropas duālās karjeras dimensijām (piemēram, individuālo, starppersonu, sociālo un politikas jomu) (Guidotti, Cortis un Capranica, 2015; Stambulova & Wylleman, 2018), kā arī daudzos pētījumos, kas attiecās uz sportistiem, tiek minēti dažādi iemesli, kāpēc saglabāt iesaistīšanos sportā un izglītībā, par karjeras pārejas posmiem un motivāciju virzīties uz akadēmisko un sporta karjeru. Jo īpaši saskaņā ar Eiropas fizisko aktivitāti noteicošo faktoru sistēmu (Condello et al., 2016) sportista spēja apvienot sporta un izglītības duālo karjeru, kas saistīta ar klasteru “personiskais konteksts un labklājība”, kas ietver arī psiholoģiskos aspektus, piemēram, personiskos mērķus/gaidāmos rezultātus/ orientāciju uz sasniegumiem/ motivāciju (Kerstajn et al., 2018).

Protams, savdabīga fiziskā vide (piemēram, kalni, jūra un lauku mazpilsētas vai lauki), uzvedības modeļi sabiedrībā ietekmē vecāku, brāļu un māsu, vienaudžu, skolotāju un treneru mijiedarbību, kas varētu ietekmēt sportistu holistisko attīstību (Baker, Shuiskiy, & Schorer, 2014; Turnnidge, Côté un Hancock, 2014). Faktiski kopienas un to organizatoriskās struktūras ietekmē to, ko indivīdi dzīves laikā velta izglītībai, sportam, sporta treniņiem un sporta rezultātiem. Kopumā sports un izglītība mēdz atspoguļot un apstiprināt kopienas svarīgākās tradīcijas un vērtības, kas ir cieši saistītas ar to. Kopienas uzskaita sociālekonomiskās iespējas, dzimumus, rases un etnisko piederību, vecumu un citus faktorus. Turklāt jaunatnes izglītības un sporta atbalsta organizēšana un sasaiste tieši veido sportistu studentu un viņu atbalsta grupas ikdienas dzīvi. Ņemot vērā, ka vecākiem, brāļiem un māsām, vienaudžiem, tutoriem, akadēmiskajam personālam, klasesbiedriem, treneriem, komandas biedriem, sporta menedžeriem un sporta personālam ir tiešas, spēcīgas attiecības ar studentiem-sportistiem, ir nepieciešama labi strukturēta sadarbības sistēma (Capranica & Guidotti, 2016; Amsterdam University of Applied Sciences et al., 2016). Patiesībā, ja SA tiek pakļauti konfliktējošiem ieteikumiem attiecībā uz akadēmiskajām vai sporta prioritātēm, studenti sportisti var tikt maldināti un saskarties ar sporta vai studiju pārtraukšanas risku (Donnelly & Petherick, 2004; Wylleman & Reints, 2010; Park et al., 2013).

Ģimene

Vecākiem, sniedzot atbalstu duālās karjeras sportistu dzīvē, nozīmīga sociālā, izglītības, psiholoģiskā, ekonomiskā un kultūras joma, (Domingues & Gonçalves, 2013; Knight & Harwood, 2015; Wendling, Kellison & Sagas, 2018). Jo īpaši sešās galvenajās kategorijās var attēlot vecāku lomu, palīdzot bērniem apvienot sportu un izglītību: 1) kontrole pār skolas darbu; 2) transportēšana uz treniņiem un sacensībām; 3) treniņu un sacensību uzraudzība; 4) morālais atbalsts; 5) finansiāls atbalsts; un 6) dzīvesveida pielāgošana. Tādējādi vecāku, kā atbalstītāju izaicinājumi sportista duālajā karjerā ietver loģistikas problēmas, finansiālo slogu, ikdienas pielāgošanos sporta un izglītības pienākumiem un bērnu sportistu labklājību. Tomēr vecākiem bieži trūkst specifisku zināšanu un prasmju, lai veicinātu pozitīvas attiecības ar talantīgajiem pēcnācējiem un citiem sporta un izglītības karjerā iesaistītajām personām (Dorsch et al., 2016; Dorsch et al., 2019; Harwood & Knight, 2015; Capranica et al., 2018; Harwood, Drew, & Knight, 2010; Hardcastle, Tye, Glassey & Hagger, 2015), tādējādi piedzīvojot vairākus stresa faktorus (Harwood & Knight, 2009). Jo īpaši negatīva vecāku attieksme var izaicināt sportistus un palielināt sporta vai mācību pārtraukšanas risku (Simons, Bosworth, Fujita, & Jensen, 2007; Stefansen, Smette, & Strandbu, 2018; Wuerth, Lee, & Alfermann, 2004; Wylleman, DeKnop, Ewing & Cumming, 2000). Protams, sadarbība starp augstākās izglītības iestādēm un vecākiem varētu palīdzēt definēt kopēju duālās karjeras redzējumu un prognozēt efektīvu stratēģiju (speciāla mācību plāna elastība un sporta dēļ kavētās lekcijas) par labu studentiem sportistiem (O'Neill, Calder, & Allen, 2015; Knight, Harwood, & Sellars, 2018). Neskatoties uz piedalīšanos sportā, tas varētu ietekmēt jauniešu izglītības iestādes izvēli (Grobljan, 2018), vecāki augstu vērtē sportistu pienācīgu izglītību, lai sagatavotu viņus profesionālai karjerai pēc sporta karjeras pārtraukšanas.

Sportā ģimenes apakšsistēmas holistiskā aina ietver sportista brāļus un māsas, kuriem ir kopīgas pazīmes ar savstarpējām attiecībām. Tomēr tām piemīt unikālas īpašības, kas prasa uzmanību un kurām ir aizvainojuma vai konfliktu risks, ja viņi uztver vecāku nevienlīdzīgu attieksmi (Harwood & Knight, 2009; O'Nīls, Calders un Alens, 2015). Faktiski konkurence, modelēšana, salīdzinājumi un līdzjūtība raksturo brāļu un māsu attiecības, ietekmējot indivīdu sociālo, emocionālo un kognitīvo attīstību veidošanu, kas bieži veido garākas attiecības visā dzīves laikā (Yeh & Lempers, 2004). Kaut arī pētnieki nesen ir sākuši izpētīt brāļu un māsu attiecību ietekmi uz sportu (Blazo & Smith, 2018), rezultāti liek domāt, ka brāļi un māsas var būt attīstības ziņā nozīmīgi par vecākiem un vienaudžiem.

Sporta kopiena (piemēram, treneri, sporta menedžeri, komandas biedri un personāls)

Bez vecākiem sportisti trenerus uztver kā visbūtiskākos duālās karjeras atbalstītājus (Condello et al., 2019). Faktiski treneriem ir izšķiroša loma sportistu fiziskās, psiholoģiskās un sociāli emocionālās attīstības ietekmēšanā. Pēdējo gadu desmitu laikā ir izstrādāti vairāki konceptuālie modeļi, lai izprastu to ietekmi (Chelladurai, 2007; Smoll & Smith 2002). Faktiski veiksmīgai treneru efektivitātei ir nepieciešama saprātīga vadības procesa konceptualizācija, integrējot vecāku - treneru (Jowett, 2008; Weiss & Fretwell, 2005) un treneru-sportistu (Davis, L., Jowett, S., & Tafvelin, S., 2019; Olympiou, Jowett, & Duda, 2008) attiecības un vecāku - sportistu un treneru triāde (Smoll, Cumming un Smith, 2011). Arī komandas biedri var veicināt vai kavēt student - sportistu vēlmes iegūt studenta - sportista statusu, it īpaši, ņemot vērā attiecīgo laiku, ko sportisti pavada treniņos un sacensībās (Marx, Huffmon, & Doyle, 2008).

Augstskolas kopiena

Dalība sportā nozīmē, ka sportisti bieži apmeklē treniņus un sacensības, kas varētu būt pretrunā ar augstskolas prasībām (Condello et al., 2019). It īpaši, ja nav oficiālas sadarbības starp sporta un akadēmiskajām struktūrām, sportistiem ir individuāli jāvienojas par akadēmisko plānu ar mācībspēkiem. Lai gan dažiem pasniedzējiem varētu būt pozitīva sportistu uztvere, uzskatot viņus par izciliem studentiem (Jolly, 2008; Guidotti et al., 2014). Citi var izjust papildu akadēmisko slogu, kas prasa nodrošināt ieteicamo tālmācību, elastību nodarbību apmeklēšanā un eksāmenos. Papildu lekciju, laboratorijas darbu nodarbībām studentiem-sportistiem (Harrison, Comeaux un Pletcha, 2006), jāpieņem, ka ierobežota formāla un neformāla mijiedarbība ar studentiem un mācībspēkiem nevar nodrošināt adekvātu akadēmisko kompetenču attīstību, kā arī vispārējo studiju pieredzi un sociālās aktivitātes (Engstrom et al., 1995; Comeaux, 2012; Gosper, McNeill, Phillips, Preston, Woo, & Green, 2010). Nozīmīgas attiecības ar grupas biedriem sniedz studentiem un sportistiem iespējas palīdzēt un atbalstīt akadēmiskos jautājumus un personiskos mērķus, it īpaši, ja vienaudžiem ir stipra studiju atbildība (Comeaux & Harrison, 2011). Tādēļ, lai uzlabotu studentu sportistu integrācijas procesu, akadēmiskajai sabiedrībai būtu jāizstrādā atbalstoša un iekļaujoša vide, identificējot individualizētus studiju plānus un iesaistot studentus, kuri varētu atvieglot mācīšanās un sociālās iespējas auditorijā un ārpus tās (Carodine, Almond, Un Gratto, 2001).

Ieteikumi augstskolām

Domājot par jaunatnes holistisku attīstību, augstākās izglītības iestādēm ir pienākums palielināt izpratni par duālās karjeras daudzveidības / specifikas izaicinājumiem un uzsākt / īstenot dialogu par studentu - sportistu atbalstu izglītības iestādēs (piemēram, pasniedzēji, administratori, karjeras konsultāciju dienests) un starp studentu-sportistu ģimeni, augstskolu studentu kolektīvu un sporta aprindām (piemēram, treneriem, komandas biedriem, sporta menedžeriem un personālu). Visbeidzot, augstskolām ir izšķiroša loma talantīgo sportisko studentu duālās karjeras uzraudzībā.

Veidojot un uzraugot dialogu starp iesaistītajiem dalībniekiem duālajā katjerā, atbalstot sportistus studentus, varētu ņemt vērā šādus ieteikumus:

Akadēmiskā līmenī- Visam akadēmiskajam personālam (piemēram, pasniedzējiem un administrācijai) izglītības programmas ietvaros plānot seminārus, kursus par duālo karjeru, kuru laikā būtu jāsniedz institucionālā, vietējā, reģionālā, nacionālā un starptautiskā līmenī iegūtā informācija par duālo karjeru.

- Pierakstiet, analizējiet un apkopojiet izglītības un duālās karjeras personāla viedokļus / uzskatus un plānojiet uzlabojumus saskaņā ar specifisko (vērst uz konkrētu uzlabojamu duālās karjeras jomu), izmērāmo (nosakot iespējamus rādītājus un kritērijus efektīvai duālās karjeras uzraudzībai), piešķiramo (norādot duālās karjeras lomu un pienākumus), reālistisko (paredzot reālus rezultātus, kas jāsasniedz) un laika (definējot paredzamo uzlabojumu laiku) pieeju (S.M.A.R.T), ja iespējams.

- Nodrošināt plašu publicitāti studentiem-sportistiem, kas pārstāv augstskolu, lai veicinātu augstskolas identitāti visos studentos.

- Organizēt seminārus, kursus un sanāksmes par duālo karjeru studentu kopienai, kuru laikā jāsniedz informācija par duālo karjeru institucionālā, vietējā, reģionālā, valsts un starptautiskā līmenī.

- Tiks novērtēts vienaudžu atbalsts, ECTS atzīšanu utt.

- Nodrošināt studentu sportistu piemērotu prasmju raksturojumu, ko izmantot darba tirgū.

Studentu-sportistu ģimenes līmenī

- Plānojiet seminārus, kursus un sanāksmes par duālo karjeru ar visiem ģimenes locekļiem, lai dalītos vērtīgā informācijā par sportista labsajūtu un viedokļiem par labākajiem veidiem, kā nodrošināt efektīvu atbalstu.

- Iekļaujiet vecāku pārstāvniecību institūcijās duālās karjeras komitejā, ja tāda ir.

Studentu-sportistu sporta līmenī

- Plānojiet seminārus, kursus un sanāksmes par duālo karjeru ar sportistu treneriem un citiem viņu atbalstošā sporta veida darbiniekiem, lai dalītos vērtīgā informācijā par sportista labklājību un viedokļiem par labākajiem veidiem, kā nodrošināt efektīvu atbalstu.

- Iekļaut sporta pārstāvi institucionālajās duālās karjeras komitejā, ja tāda ir.

Integrācija izglītības-ģimenes-sporta līmenī

- Paredzēt institucionālu duālās karjeras komiteju, kurā būtu iekļauti attiecīgo sportistu atbalsta grupas pārstāvji (piemēram, sportisti, ģimenes locekļi, sporta personāls, karjeras personāls).

4.6. Cita veida atbalsts

Augstskolas sporta padome

Padomes izveidi ierosina Rektors vai pēc Rektora padomes, atbildīgo nodaļu, dienestu vai administrācijas priekšlikuma, un katram konkrētam gadījumam ir noteikts intervences mērķis un apjoms, padomes mērķi un sastāvs.

Piemēram, Koimbras universitātes sporta padome ir elastīga un veicinoša struktūra, integrējot dažādu virzienu profesorus. Tās misija ir veicināt konkrētu augstskolu interesējošo tēmu attīstību.

Universitātes Sporta padome ir atbildīga par Studentu - sportistu statūtu piemērošanas kontroli un uzraudzību.

Sports, kas tiek saprasts kā treniņu un izglītības instruments, ir svarīga sastāvdaļa studentu akadēmiskajā dzīvē. Saistot fizisko aktivitāšu nozīmi ar jauniešu intelektuālo attīstību, sporta aktivitātes veicina fizisko un garīgo attīstību, kas nenoliedzami veicina indivīda globālo labklājību.

Pašreizējā Eiropas augstākās izglītības ietvaros ārpuskolas aktivitāšu dažādošana, ko veic studenti, tiek saprasta un novērtēta kā apzinātas un nobriedušas pilsonības izpausme. Koimbras universitātes studentu sportistu statusa izveidošana cenšas izveidot sporta attieksmi, ko regulē kvalitātes un atbilstības kritēriji.

Sporta padomē ietilpst rektorāta pārstāvis, kurš vada Sporta un fiziskās audzināšanas fakultātes pārstāvi, Koimbras universitātes Sociālā darbība dienesta pārstāvi un arī AAC pārstāvi.

Līdz katra mācību gada sākumam Koimbras universitātes Sporta padome publicē atzīto sacensību sarakstu, kur piedalās studenti sportisti, sarakstu, kuru var mainīt, ja tiek mainīts Nacionālās un / vai Starptautiskās federācijas oficiālais kalendārs.

Sporta Padomi finansē no universitātes budžeta. Summa ir mainīga.

Nodaļa - Sporta nopelnu padome

Lai stimulētu studentus - sportistus, Koimbras universitāte ievieša sporta nopelnu padomi, kuru veido studenti/ sportisti, kuri guvuši augstus rezultātus sportā, saskaņā ar Koimbras Universitātes Sporta padomes noteiktajiem noteikumiem.

Nopelnu dēļi tiek izmantoti izglītības sistēmā kā veids, kā apbalvot studentus ar labāko akadēmisko izglītību. Šajā ziņā sporta nopelnu atzīšana ir interesants, labās prakses piemērs, kas izstrādāts šajā universitātē, tās zinātnisko pamatojumu var saprast, balstoties uz uzvedības regulēšanu. Ir konstatēts, ka labākie sportisti ir iekšēji motivēti, taču viņiem ir arī augstas iekšējās regulēšanas vērtības, t.i., viņu paradumus bieži ietekmē spiediens un sociālās vajadzības.

Šajā ziņā nopelnu padomi var saprast kā sabiedrības veidu, kas atzīst sportistu centienus, kam tiek pievienota arī naudas balva, kas darbojas kā ārējās motivācijas avots. Augstskolas Sporta biroja pienākums ir apkopot sporta sasniegumus līdz mācību gada beigām, kurā notika attiecīgās sacensības.

Papildus tiesībām, kas paredzētas Koimbras Universitātes Studentu īpašie nosacījumi, studentiem - sportistiem, kuri ir sporta nopelnu komandas dalībnieki, tiek piešķirta naudas balvas, piemēram, 500€ tiek piešķirts studentiem, kuri saņem medaļu Eiropas augstskolu sporta asociācijas (EUSA) vai Starptautiskās studentu sporta federācijas (FISU) rīkotajos čempionātos.

Finansiālie resursi ir mainīgi atkarībā no studentu nopelniem sportā.

Īpašais piekļuves kontingents

Nacionālā konkursa pirmajā posmā katrā augstākās izglītības iestādē katrā studiju kursā tiek noteiktas vakances, kas sadalītas ar vispārējām un īpašām kvotām, kurām rezervēti noteikti procenti brīvo vietu (studenti no Madeiras un Azoru salām, cilvēki ar īpašām vajadzībām utt.). Speciālā piekļuve augstākajai izglītībai sportistiem ar augstiem sasniegumiem integrē īpašo piekļuves kontingentu.

Īpašais kontingents aptver studentus, kuri:

1- ir reģistrēti kā augstu sasniegumu sportisti, ko organizē Portugāles Sporta un jaunatnes institūts;

2 – bijušie augstu sasniegumu sportisti, kas pārtraukuši savu sportisko karjeru un neizmantoja šo īpašo atlaidi, to var izmantot trīs gadus pēc karjeras pārtraukšanas;

Sportiskās dzīves laikā augstu sasniegumu sportists var izmantot īpašo režīmu, ja vien tas atbilst nepieciešamajiem nosacījumiem un tā izmantošanai nav ierobežojumu.

No otras puses, ja sportists pabeidz savu augsto sasniegumu sporta karjeru un nekad nav guvis labumu no īpašā režīma attiecībā uz piekļuvi augstākajai izglītībai, students to var izdarīt trīs gadu laikā pēc šī termiņa.

Ja augstu sasniegumu sporta dzīves laikā students guvis labumu no šīm priekšrocībām, pēc karjeras pabeigšanas to vairs nevar izdarīt.

Studentu skaits, uz kuriem attiecas īpašie nosacījumi un kuri tiks uzņemti kādā augstskolā / kursā, nedrīkst pārsniegt 10% no vakancēm attiecīgajā mācību gadā.

Secinājumi

Studentu sportistu duālā karjera tiek skatīta atsevišķi, nevis kopumā. Ietājoties augstskolā sportists atnāk ar saviem sacensībās iegūtajiem rezultātiem, kam tiek pievienots studenta statuss. Sporta organizācijas, treneri un lēmumu pieņēmēji sportā situāciju vērtē tikai no sportista

viedokļa (talantīgi un orientēti uz sporta mērķu sasniegšanu), savukārt profesori un augstskolas administrācija uzskata studentu tikai par zinātniskā grāda pretendentu, kas dod viņam iespēju būt saskaņā ar iegūtajām profesionālajām prasmēm. No otras puses, dažreiz sportisti tiek pakļauti vecāku, treneru un klubu spiedienam, lai sasniegtu labākos rezultātus, bet arī profesoriem, lai izpildītu savas studenta saistības. Tādējādi lēmumu pieņēmējiem būtu jāuzņemas atbildība par nacionālās duālās karjeras tiesību aktu īstenošanu, kā arī par politikas īstenošanu augstāko izglītības iestāžu līmenī, kas atbalsta studentu-sportistu duālo karjeru.

Vairākas ES augstskolas aktivizēja duālās karjeras pakalpojumus, koncentrējoties uz mācību programmu prasībām, kas paredzētas, lai padarītu izglītības procesu elastīgāku. Studentiem sportistiem, piemēram, ir iespēja piemērot nepilna laika studijas, individuālu studiju plānu, tālmācību (e-studijas), sporta sasniegumu vērtēšanu, izmantojot ECTS. Līdz šim katra valsts risina šo problēmu ar savām metodēm, veidojot pieredzi, sākot no valstīm, kur duālā karjera ir agrīnā stadijā (piemēram, Latvija, Rumānija), līdz valstīm, kurās ir valsts tiesību akti par duālo karjeru (t.i., Portugāle). Dažās citās valstīs, piemēram, Itālijā, augstskolās pastāv lielas atšķirības, jo iniciatīva ir atstāta atsevišķu institūtu ziņā.

Šo plašo likumdošanas uzstādījumu daudzveidību Aquilina and Henry (2010) ir aprakstījuši šādi: 1) uz valsti vērsts regulējums (t.i. valdības likumi vai norādījumi nosaka augstākās izglītības iestādēm pienākumu nodrošināt elastīgu akadēmisko plānu); 2) norādīt kā tutoru / koordinatoru (t.i., valstis veicina oficiālu vienošanos, lai apmierinātu sportistu vajadzības izglītības līmenī); 3) Nacionālās sporta federācijas / institūti kā starpnieki (t.i., valsts pārvaldes vai sporta struktūras ar izglītības iestādēm vienojas par elastīgiem akadēmiskiem plāniem); un 4) neformālās struktūras (t.i., ja iespējams, tiek organizēti individuāli norunu līgumi).

Lai gan apkopota noderīga pieredze, ko var īstenot ES, patlaban ir nepieciešamas kopīgas vadlīnijas augstākās izglītības iestādēm (AII) un metodoloģiskais materiāls duālajā karjerā AII.

Finansiāls atbalsts: Sporta iespējas. Lai veiktu šo pakalpojumu, būtu nepieciešami lieli ekonomiskie ieguldījumi ne tikai sākotnējiem kā sākotnējās investīcijas, bet arī kā nepieciešamās tehniskās apkopes un personāla nodrošināšanai. Mēs saskatām, ka tā ir lielākā problēma, un daudzas augstskolas nevar atļauties šādus ieguldījumus.

Mācību maksas atlaide / skolas stipendija, SA sadz izdevumus, kas saistīti ar piedalīšanos sacensībās un treniņiem. Ekonomiskais atbalsts sportistiem ir noderīgs. SA, kas īsteno gan akadēmisko, gan sporta karjeru, var pieteikties uz atbrīvojumu no mācību maksas vai uz augstskolas sportistu stipendiju. Mērķis - sniegt ekonomisko atbalstu SA. Atlaide no mācību maksas vai stipendija var būt spēcīgs, motivējošs pakalpojums SA, it īpaši, ja viņiem ir nepieciešams daudz ceļot treniņu nolūkos un piedalīties augsta līmeņa sacensībās.

Ierosinām attīstīt visaptverošus un pārredzamus duālās karjeras finansiālos atbalsta veidus, kas veidoti uz noteiktiem atbilstības kritērijiem.

Apsveramie aspekti var būt šādi: mācību maksas segšana pilnībā vai samazināta mācību maksa, atkarībā no izglītības programmas, sporta veida; finansiālā atbalsta noteikšana ar sportu saistītu izdevumu segšanai, piemēram, dalības maksas, treniņi vai ceļa izdevumi utt.

Infrastruktūra: izmitināšanas iespējas / naktsmītnes, sporta infrastruktūra, izglītības iestādes. Izmitināšanas pakalpojumu galvenais mērķis ir nodrošināt mājvietu augstskolas studentiem un palīdzēt jaunpieņacējiem aklimatizēties un pielāgoties jaunajai videi. Ja runājam par SA, vispārējais mērķis ir, nodrošināt SA iespēju dzīvot pēc iespējas tuvāk augstskolai. Pakalpojumu būtība ir saistīta ar dzīvesvietas atrašanās vietu, netālu no izglītības un sporta bāzes, nav papildu finansiālas prasības personāla uzturēšanai. Labākajā variantā fakultātei jāatrodas augstskolas pilsētiņā, kas nodrošina: bezmaksas interneta piekļuvi; e-pasta

pakalpojumus; bibliotēku; laboratorijas un pētniecības centrus; kultūras centru; studentu pašpārvaldi; ēdnīcu; karjeras konsultācijas centru utt. Šīs iespējas palīdz SA apvienot studijas un treniņu augstā līmenī. Duālās karjeras vadlīnijās ir ierosināts, ka sporta nodrošinājuma vietai jāatrodas tuvu izglītības iestādēm un dzīvesvietai, lai atvieglotu sportistu mobilitāti. Visu partneru vispārējais mērķis ir dot studentiem-sportistiem iespēju trenēties pēc iespējas tuvāk augstskolām. Studentiem sportistiem galvenais mērķis ir trenēties un piedalīties augsta līmeņa sacensībās. DC augstākās izglītības galvenais mērķis: iestādēm jābūt infrastruktūras iespējām, augstu sasniegumu sporta treniņu iespējām un studiju iespējām, kas paredzēts SA atbalstam. Labas infrastruktūras kvalitātes sekmē labus rezultātus studijās, kas sekmē sasniegt arī labus rezultātus sportā. SA var piemērot īpašu elastīgo studiju grafiku, lai efektīvi pārvaldītu laiku.

Mentori / tutori: Sporta tutorings jāveic norīkotam sporta tutoram, kura uzraudzībā ir nodaļas koordinators, tāpēc sportistu treniņu grafiks un akadēmiskais kalendārs tiks analizēts kopā, tādējādi iepriekš atklājot iespējamās problēmas un studenta vajadzības. Šis sporta duālās karjeras modelis studentiem-sportistiem sniegtu individuālu uzmanību, tostarp personīgas tikšanās ar viņu sporta tutoru viens pret vienu vai virtuālā veidā; Šajās sanāsmēs tiks apspriesti tādi aspekti kā akadēmiskā laika plānošana, padomi, kas augstu sasniegumu sportistam būt vajadzīgi, lai atvieglotu pāreju uz augstskolu un darba dzīvi pēc sporta karjeras pārtraukšanas. Sporta tutors ir atbildīgs par informācijas vākšanu, lai padarītu studentiem-sportistiem pieejamus resursus, kas viņiem varētu būt nepieciešami kā palīgīdzeklis, veicot aktīvu darba meklēšanu.

Mēs atrodam trīs teorētiskos principus, kas jāņem vērā sporta tutorship modelī: integrācija, individualitāte un proaktivitāte.

Mācību programmu prasības: Individuāls studiju plāns. Daudziem SA ir nepieciešams individuāls studiju plāns gan treniņu, gan mācību saistību dēļ. E-studijas ir iespējams risinājums šo problēmu pārvarēšanai, jo ļauj studentiem sekot kursiem nepiedaloties lekcijās. Dažus augstskolas studiju kursus nevar pilnībā piedāvāt tiešsaistē. Šādā gadījumā tie būtu jāpielāgo tā, lai sportisti studenti varētu apgūt tālmācībā vismaz daļu no kursa programmas, ar iespēju atstrādāt obligāto daļu klātienē, kad viņi to spēj.

Elastīgs eksāmenu grafiks. Kad sporta sacensības, treniņnometnes pārklājas ar eksāmeniem, SA vajadzētu būt iespējai pieprasīt eksāmenu grafika pielāgošanu. Parasti tas attiecas galvenokārt uz rakstveida eksāmeniem, jo šāda eksāmena sesija ir mazāk piemērota. Tomēr tas nav obligāti, un to pašu duālo karjeras atbalsta pakalpojumu var piemērot arī cita veida eksāmeniem. Vislabākais scenārijs ir tad, ja SA savlaicīgi paziņo sporta sacensību kalendāra datumus, lai savlaicīgi varētu saskaņot eksāmenu grafiku.

Sociālais atbalsts: Ģimene, jo īpaši sešās galvenajās kategorijās var attēlot vecāku lomu, palīdzot bērniem apvienot sportu un izglītību: 1) kontrole pār skolas darbu; 2) transportēšana uz treniņiem un sacensībām; 3) treniņu un sacensību uzraudzība; 4) morālais atbalsts; 5) finansiāls atbalsts; un 6) dzīvesveida pielāgošana.

Sporta jomā treneriem ir izšķiroša loma sportistu fiziskās, psiholoģiskās un sociāli emocionālās attīstības ietekmēšanā.

Visam akadēmiskajam personālam (piemēram, pasniedzējiem un administrācijai) izglītības programmas ietvaros plānot seminārus, kursus par duālo karjeru, kuru laikā būtu jāsniedz institucionālā, vietējā, reģionālā, nacionālā un starptautiskā līmenī iegūtā informācija par duālo karjeru.

Paredzēt institucionālu duālās karjeras komiteju, kurā būtu iekļauti attiecīgo sportistu atbalsta grupas pārstāvji (piemēram, sportisti, ģimenes locekļi, sporta personāls, karjeras personāls).

Cita veida atbalsts: Nopelnu dēļi tiek izmantoti izglītības sistēmā kā veids, kā atbalvēt studentus sportistus ar labāko akadēmisko izglītību. Šajā ziņā sporta nopelnu atzīšana ir interesants, labās prakses piemērs, kas izstrādāts augstskolā. Ir konstatēts, ka labākie sportisti ir iekšēji motivēti, taču viņiem ir arī augstas iekšējās regulēšanas vērtības, t.i., viņu paradumus bieži ietekmē spiediens un sociālās vajadzības.

Šajā ziņā nopelnu padomi var saprast kā sabiedrības veidu, kas atzīst sportistu centienus, kam tiek pievienota arī naudas balva, kas darbojas kā ārējās motivācijas avots. Augstskolas Sporta biroja pienākums ir apkopot sporta sasniegumus līdz mācību gada beigām, kurā notika attiecīgās sacensības.